

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 860

11. LISTOPADA 2019. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Hrvati u Srbiji i gospodarstvo

Izvan interesa kapitala iz matice

4

Projektna suradnja na relaciji
Zagreb – Tavankut
**Promicanje tehničkih
vještina i tolerancije**

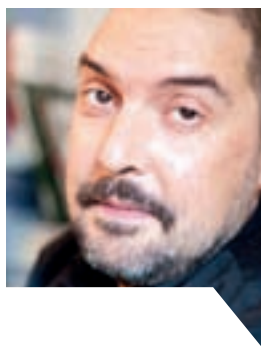
8

Osijek – Vinkovci
**Okrugli stol o pučkoj
pobožnosti Šokaca i
Bunjevaca**

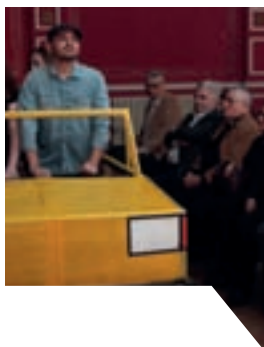
10

Franjevačka crkva i samostan
u Novom Sadu
**U okovima
urbanizacije**

12

Dragoljub Draža Petrović,
glavni urednik *Danasa*
Osveta ponavljača

22

Donacija udžbenika i mjuzikl
Tamo da putujem
**Nova potpora za
obrazovanje**

34

Svečana primopredaja i zahvala
u župi Uskrsnuća Isusova
**Velika nam djela
učini Svesilni**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinator dopisne službe)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Raditi svoj posao

Zašto se ne uvjerimo da imamo dvije noge kada hoćemo ustati sa stolice? E pa, ne postoji zašto. To se jednostavno ne radi. Tako postupamo. To je izvjesnost, stanje svijesti, doživljaj koji neki sud prihvaća kao neprijeporan. Mnogo toga nam izgleda utvrđeno, pa se isključuje iz prometa i smješta se na mrtvi kolosijek. Trebalo bi da je tako i u slučaju bavljenja novinarstvom po njegovim pravilima, ali kada se neki »novinari« late posla, onda bruka, dakle velika sramota kipi u izobilju iz žutara i pojedinih tv-programa.

U prošlom uvodniku poželio sam dobro jutro Srbiji i upitao – jesmo li spremni za novu dozu gluposti, kad eto ti nedavno **Marića**, imenom **Milomir**, koje valjda nije sumnjivo, jer to ime sadrži u sebi osnovu »mir«, pa sve pomislim kako taj novinar nije zlonamjerno nastrojen i u emisijama koje vodi pod nazivom *Dobro jutro, Srbijo* na televiziji *Happy*, a koji je moje pitanje o gluposti stavio na probu.

Tako Milomir tek razbuden, bez pomisli ima li dvije noge kada je ustajao iz kreveta, ali sigurno svjestan da je glavni urednik te televizije s nacionalnom frekvencijom, promuklo izjavi kako je prodekan i profesor beogradskog Filozofskog fakulteta **Danijel Sinani** čovjek sa »sumnjivim prezimenom«. Opa! Milomir je obmanuo javnost obraćajući se milijunskom auditoriju, prije svega navodeći pogrdne i pogrešne nazive predmeta za koje je tvrdio da predaje prodekan, a osporio mu je pravo da sa »sumnjivim prezimenom« sudjeluje u rješavanju problema na Univerzitetu u Beogradu.

U kom grmu leži zec? Danijel Sinani je s rektorikom **Ivankom Popović** sudjelovao u pregovorima sa studentima udruženja *Jedan od pet miliona*, koji su duže od deset dana blokirali zgradu Rektorata Beogradskog univerziteta, a Milomir mu je osporio pravo da sa »sumnjivim prezimenom« sudjeluje u rješavanju problema na Univerzitetu u Beogradu. Milomir, koji se predstavlja kao novinar, također je naveo da Sinani predaje albanski jezik. Za onoga tko to ne zna, kao prvo – albanski jezik se predaje na Filološkom fakultetu, a kao drugo – Sinani predaje narodnu religiju Srba i još nekoliko predmeta iz područja antropologije religije. Je li Milomir otvoreno izazivao nacionalnu mržnju? Hoće li tužitelj presaviti tabak po službenoj dužnosti, jer je širenje nacionalne mržnje po Ustavu Srbije kazneno djelo?

A ne prođe dugo, pa prošlog vikenda ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja **Zoran Đorđević**, koji sigurno ne sumnja da ima dvije ruke i da svaki čovjek ima roditelje, što je sasvim opravdano na stanje u kojem uviđamo da spoznaja ne može biti lažna, ustvrdi prilikom komemoracije žrtava stradalih u Jajincima za vrijeme Drugog svjetskog rata kako »iz Srbije i od strane Srba niko nikada nije proteran, a kamoli zatvaran i ubijan zbog svoje različitosti, a to nije ni u našoj političkoj tradiciji.«

Je li ta izjava istinita? Je li primjerice **Vojislav Šešelj** osuđen pred Haškim sudom za zločine protiv čovječnosti u Hrtkovcima, odakle su protjerivani građani hrvatske nacionalnosti? Predstavlja li takva izjava uvredu i za sve žrtve **Miloševićevog** režima 90-ih i njegovih suboraca i saveznika na prostoru cijele bivše Jugoslavije?

Nakon takvih i sličnih emisija, naslova, podnaslova i riječi poput onih Milomira, kao i pojedinih političara, treba li nas iznenaditi vijest kako je nakon višemjesečnih prijetnji na nacionalnoj osnovi vlasnica ugostiteljskog objekta u Majdanpeku **Marija Vlahović** podnijela kaznenu prijavu protiv predsjednika općinskog odbora Srpske napredne stranke **Branislava Tomića**, koji joj je upućivao prijeteće poruke, jer je Hrvatica, kako je rečeno u ponedjeljak medijima na hrvatskom jeziku u Vojvodini u Hrvatskom nacionalnom vijeću, kojemu je slučaj prijavljen.

Očekuje se reagiranje pravosuđa, ali trebale bi reagirati i državne institucije i nositelji vlasti, baš kao i u slučajevima pojave kada osvanu grafiti mržnje spram Hrvata i bilo koje druge nacionalne skupine, kada po pravilu izostaje reagiranje službenih institucija koje se ne očituju zbog takvih pojava. Primjerice, već i samo uklanjanje grafita mržnje tipa: »Ubij Hrvata da Šiptar nema brata« nije valjda u nadležnosti građana ili možda nastavnice likovnog odgoja u osnovnoj školi.

Sumnjam da će se dogoditi urgentna reakcija državnih tijela Srbije u svezi slučaja u Majdanpeku, baš kao i u slučaju novinara Milomira, a pogotovo ne u svezi izjave ministra Đorđevića. U svim tim pojavama velika odgovornost je i na medijima. Pitanje je problema što instance političke i ekonomske dominacije medijski prostor koriste kao resurs, gdje su relocirali dio svoje moći. Što ostaje u takvoj situaciji? Kritički intelektualci i politički akteri trebaju se boriti za društvene, političke i kulturne uvjete za otvorenu javnu sferu.

Sve se nadam da se moje prezime neće nekome učiniti sumnjivim, a ako se učini, imat ću i dalje miran san, jer se nastojim baviti novinarstvom po njegovim pravilima, a o novinarima i novinarstvu pročitajte više u intervjuu koji donosimo s glavnim urednikom *Danasa* **Dražom Petrovićem**.

Zvonko Sarić

Promicanje tehničkih vještina i tolerancije

Projekt Međunarodne škole tehničkih vještina u Zagrebu namijenjen edukaciji i stjecanju novih tehničkih znanja i vještina kod djece osnovnoškolske dobi predstavljen je u ponedjeljak u tavankutskoj osnovnoj školi *Matija Gubec*, čiji će učenici biti njezini prvi polaznici.

Zagrebačka zajednica tehničke kulture (ZZTK) prvi puta organizira međunarodni kamp koji će za desetak djece iz Tavankuta i iz Požege biti održan od 9. do 15. prosinca u Zagrebu. Djeca će se imati priliku upoznati s najsuvremenijim dostignućima tehnike, poput robotike, elektronike i primjene informatičkih metoda u ovome području.

Povezivanje gradova i država

Projektna suradnja organizira se pod pokroviteljstvom Skupštine Grada Zagreba, čiji je predsjednik **Drago Prgomet** nakon predstavljanja projekta u Tavankutu ukazao na važnost povezivanja gradova i država na svim razinama:

»Želimo povezivati naše zajednice, jer svi pripadamo Europi i to što nas razlikuju vjere ili nacionalnosti, u našem odgoju i obrazovanju je daleko manje bitno. Bit će nam zadovoljstvo da Grad Zagreb bude dobar domaćin, ne samo školarcima nego i građanima svih narodnosti koji žive ovdje, te da naše druženje doista poprimi jednu tradiciju. Na kampu u Zagrebu sudjelovat će djeca iz osnovnih škola iz Tavankuta i iz Požege, što ujedno pridonosi i njihovu odgoju u ozračju međusobnog razumijevanja i tolerancije.«

Prgomet je izrazio očekivanje da će ovaj posjet senzibilizirati relevantne strukture u Hrvatskoj da pomognu ostvarivanje prava ovdašnjih Hrvata, pri čemu bi za primjer mogla poslužiti Mađarska, koja, kako je rekao, na primjeren način pomaže svoj narod u Srbiji.

Kada je u pitanju parlamentarna suradnja između Hrvatske i Srbije, Prgomet je ocijenio da prostora za suradnju ima puno:

»Naš boravak ovdje ujedno je bila prigoda susresti se s predstavnicima hrvatske zajednice u Subotici i razgovarati o tome na koji način Hrvatska kao država može pomoći u očuvanju tradicije i kulturne baštine ovdašnjih Hrvata, kao i po pitanju jačanja međusobnog razumijevanja među narodima koji žive na području Subotice. Svi smo mi pozvani razvijati međusobnu suradnju i graditi dobre odnose, jer svi pripadamo Europi. Hrvatska ima priliku uočiti koje su prednosti biti dijelom Europske unije i naša je želja što prije vidjeti Srbiju u zajednici europskih naroda. To će olakšati život njezinim stanovnicima i osigurati bolju budućnost njihovoj djeci. U planu je da se suradnja na razini Grada Zagreba i Grada Subotice ubuduće intenzivira, a uskoro je predviđen i susret s predstavnicima Skupštine grada Beograda.«

Učiti jedni od drugih

Predsjednik Skupštine grada Subotice **Tivadar Bunford** istaknuo je da Zagreb i Subotica imaju zajedničku povijest i da je neophodno međusobno razmjenjivati iskustva i učiti jedni od drugih:

»Izuzetno mi je drago zbog implementacije ovog programa jer će na ovaj način, osim učenja hrvatskog jezika, učenici moći unaprijediti svoja znanja i glede tehničke kulture. Tehnika nema svoju vjeru ni nacionalnost već ima jedan međunarodni jezik i pridonosi stvaranju prijateljstva među djecom, kao i unaprjeđenju odnosa dviju zemalja.«

Na prvoj međunarodnoj školi tehničkih vještina u Zagrebu sudjelovat će mladi Tavankučani koji su do sada ostvarili zapažene rezultate u sklopu tehničke nastave i raznih natjecanja, te će im ovaj događaj biti svojevrsna nagrada za trud koji ulažu, kaže ravnateljica škole **Stantislava Stantić-Prčić**.

»Realizacija ovog projekta nam je od izuzetnog značaja, jer smo seoska škola i često ostanemo na margini. Ovoga puta smo upravo mi začetnici ideje i prvi koji imamo mogućnost prikazati što sve radimo i na koji način funkcioniramo. Cilj je pokazati učenicima da imaju jednake mogućnosti kao i djeca u gradu, te im ukazati na važnost samopouzdanja i upornosti. Cilj programa jest da naši učenici shvate značaj tehnike i da ih na neki način usmjerimo u njihovom daljnjem odabiru budućih zvanja.«

Ovom prigodom predstavljen je i rad učenika u tehničkom kabinetu škole koji je zahvaljujući Ministarstvu znanosti Hrvatske opremljen suvremenom opremom, što omogućuje kvalitetnu izvedbu nastave tehničkog obrazovanja.

Posjet HNV-u

Predstavnici Skupštine grada Zagreba posjetili su i Hrvatsko nacionalno vijeće. Predsjednik IO HNV-a **Lazar Cvijin** je zahvalio

Gradu Zagrebu za sve što je do sada učinio za hrvatsku zajednicu u Srbiji, kao i za potporu koja se kontinuirano daje pojedinačnim projektima naših škola i kulturnih udruga uz očekivanje da će u budućnosti najveći dio tih aktivnosti ići preko HNV-a. Također, on je goste upoznao i s izazovima s kojima se HNV u svom radu susreće na polju obrazovanja, ali i na drugim poljima u kojima ima ovlasti, objavljeno je na sajtu HNV-a.

Predsjednik Gradske skupštine Grada Zagreba Drago Prgo met je u svom izlaganju obećao dalju potporu HNV-u i njegovim projektima i izrazio zadovoljstvo što će se u sve uključiti i Hrvatska zajednica županija, čiji je član i Grad Zagreb. Također je upoznao domaćine da će se projekt Zagrebačkog saveza za tehničku kulturu, koji ove godine obuhvata OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu, iduće godine proširiti na veći broj škola, pa će se time stvoriti prostor za uključenje i drugih škola s hrvatskim odjelima iz Vojvodine.

M. Matković

Slučaj Hrvatice u Majdanpeku

Prijava zbog višemjesečnih prijetnji na nacionalnoj osnovi

Zbog učestalih, višemjesečnih prijetnji na nacionalnoj osnovi vlasnica ugostiteljskog objekta u Majdanpeku **Marija Vlahović**, hrvatske pripadnosti, podnijela je kaznenu prijavu protiv predsjednika općinskog odbora Srpske napredne stranke (SNS) **Branislava Tomića**, rečeno je u ponedjeljak medijima na hrvatskom jeziku u Vojvodini u Hrvatskom nacionalnom vijeću (HNV), kojemu je slučaj prijavljen.

U strahu za svoj i život članova svoje obitelji ona očekuje reakciju državnih tijela Srbije, no ne isključuje mogućnost da će biti primorana odseliti se.

»Očistit ću ja to, obrisat ću kao gumicom«, »J..... ću joj majku ustašku, vidjet će ona tko sam ja«, »Ustašama sigurno neću stavljati pare u džep«, poruke su koje je Tomić upućivao na račun Marije Vlahović, navodi se u prijavi upućenoj Javnom tužiteljstvu Srbije.

Također, on je navodio da će »očistiti ustaše i Hrvate iz Srbije«, te da »njemu neće u centru Majdanpeka gazdovati ustaše«.

»Moji problemi počinju početkom 2019., kada sam otvorila lokal 'Taraš' i postavila terasu ispred lokala za koji sam dobila dozvolu i ispunila sve uvjete za takvu vrstu gradnje«, navela je u dopunjenoj izjavi medijima Marija Vlahović, koja objašnjava da se tvrtka vodi na ime njezine suradnice, koja je također hrvatske pripadnosti i državljanstva.

Dodaje kako su problemi počeli od početka njihova rada kada su počele pristizati prijave za terasu, kao i inspekcije koje su tražile nepravilnosti, no njih nije bilo.

»Ubrzo nakon toga saznajem da se ljudima koji rade u rudniku bakra Majdanpek zabranjuje da posjećuju lokal te im je to rekao Branislav Tomić«, objašnjava u pismu vlasnica lokala, i dodaje kako do tada nije ni poznavala Tomića i da joj je rečeno da je

on predsjednik vladajuće Srpske napredne stranke (SNS) u Majdanpeku i visoki dužnosnik u rudniku.

»Postoji osnovana sumnja da je prijavljeni Branislav Tomić tijekom 2019. vršio pritisak na mjerodavne službenike u državnim institucijama i gradu Majdanpeku da donesu odluku o zatvaranju ugostiteljskog objekta i nalože uklanjanje postavljene terase kafića, iako za iste postoji dozvola i rade legalno ... Postoji osnovana sumnja da je, uzimajući u obzir citirane izjave prijavljenog, navedeni pritisak radio zbog toga što je prijavljena po nacionalnosti Hrvatica«, stoji u kaznenoj prijavi odvjetnika **Stjepana Babića**.

U dokumentu se navodi i kako žrtva strahuje od »fizičke likvidacije i bliskih članova obitelji, a koji su također većinom hrvatske nacionalnosti« te se ističe kako je Marija Vlahović žrtva više kaznenih djela: zločina protiv čovječnosti, povrede slobode izražavanja nacionalne pripadnosti, poticanja na počinjenje zločina genocida, poticanja na teško ubojstvo, prijetnj. U prijavi se traži da Javno tužiteljstvo Srbije pokrene kazneni postupak i podigne optužnicu protiv Tomića.

Slučaj je prijavljen i HNV-u, u kojemu navode da »gospođa Vlahović trpi ozbiljnu materijalnu štetu i ugrožava joj se i egzistencija. Pri tome izložena je i kontinuiranim najgnusnijim prijetnjama, ne samo na etničkoj osnovi već se suočava i sa seksualnim uznemiravanjem i prijetnjama«.

»Važno je istaknuti da je ovo jedan od najkompleksnijih slučajeva nakon premlaćivanja hrvatskih mladića u Sonti 2016. i 2017. godine«, zaključuju u HNV-u i dodaju kako očekuju urgentnu reakciju državnih tijela Srbije.

(Hina)

Sastanak hrvatskih župana s gospodarstvenicima iz hrvatske zajednice u Srbiji

Izvan interesa kapitala iz matice

Očekivanja glede potpore postoje, ali ona ne mogu biti previše velika, jer kapital ima svoje interese koji idu ispred politike

I ako se velika većina nacionalno-manjinskih organizacija bavi uglavnom pitanjima kulture, informiranja, obrazovanja pa i politike, s vremena na vrijeme javljaju se i neka druga područja interesa. Jedno od njih je i gospodarstvo. Primjerice, rijetko koga zanima ova tema, nije čuo za fond *Prosperitati* kojim mađarska država pomaže razvoj poduzetništva među Mađarima u Vojvodini. U prve tri godine fonda za svoje sunarodnjake u ovim krajevima Mađarska je tako izdvojila 250 milijuna eura.

O gospodarskim temama, ali iz kuta ovdašnjih Hrvata, bilo je riječi prigodom nedavnog posjeta hrvatskih župana našoj manjinskoj zajednici. Naime, predstavnici županija su se tada susreli i s dvadesetak gospodarstvenika iz hrvatske zajednice te s njima razgovarali o mogućim vidovima potpore.

Registar i kontakti

Kako smo izvijestili u prošlom broju, uvodno izlaganje na tom sastanku, s akcentom na moguća područja suradnje, održao je predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća i upravitelj Fondacije *Cro-Fond* **Lazar Cvijin**. Plan HNV-a je, kako je istaknuto, što prije sačiniti registar gospodarstvenika iz hrvatske zajednice. S druge strane, predstavnici županija istaknuli su da će im preko županijskih gospodarskih komora nastojati osigurati stručnu pomoć i kontakte s gospodarstvenicima i tvrtkama u Hrvatskoj, uz napomenu koja svakako ograničava neka od očekivanja a glasi: politika ne može bitno utjecati na nečiji privatni kapital ili poslovne interese.

»Ovo je bio prvi naš susret«, pojašnjava Lazar Cvijin za naš tjednik. »Trebamo prvo sačiniti registar gospodarstvenika iz hrvatske zajednice po područjima djelatnosti. Najviše ih je u sektoru agrara, ima ih i u sektoru usluga. Poljoprivredni proizvođači se, kao što je poznato, suočavaju s problemima dotrajale mehanizacije, nedovoljnih poticaja države, usitnjenosti posjeda, a u novije vrijeme stvara se i veoma jaka konkurencija budući da mađarski gospodarstvenici u Vojvodini preko *Prosperitati* fonda dobivaju velike poticaje čime postaju znatno konkurentniji na tržištu. U cilju da pomognemo naše gospodarstvenike, sačiniti ćemo preporuke prema županijskim gospodarskim komorama, s kojima ćemo ostvariti kontakte preko županijskih uprava, a planiramo potom i službene posjete županijama skupa s ovdašnjim gospodarstvenicima. Kada je riječ o suradnji sa županijskim komorama, interesantni mogu biti i nastupi na regio-

nalnim sajmovima diljem Hrvatske. Također, voljeli bismo kada bi se i dio projekata prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije, vezan za ovu temu, 'skrenuo' prema hrvatskoj zajednici«.

Interes kapitala

Jedan od sudionika sastanka sa županima bio je i poznati gospodarstvenik iz hrvatske zajednice **Joso Anišić** iz poljoprivrednog poduzeća *Salaš 024*. On podsjeća da je i ranije postojala ideja da se zajednički organiziraju gospodarstvenici iz hrvatske manjinske zajednice. Sudjelovao je 2002. na sastanku u beogradskom hotelu *Hyatt*, kada je desetak hrvatskih gospodarstvenika iz Vojvodine, mahom Subotice, razgovaralo s predstavnicima Hrvatske gospodarske komore.

»To je bilo 2002. godine, nakon političkih promjena, Hrvatska gospodarska komora je otvorila svoje predstavništvo u Srbiji. Čak se razmišljalo o formiranju jednog konzorcija koji bi privlačio hrvatski kapital u Suboticu i okolicu, recimo bilo je čak i razgovora da neka od hrvatskih tvrtki kupi poljoprivredni kombinat u Maloj Bosni. Ali nitko nije došao baš tu, iako je *Žito Osijek* kupilo tri kombinata u Vojvodini, a *Agrokor* je kupio maltene pola Vojvodine. Vjerojatno je problem i kod nas u hrvatskoj zajednici. Mi smo mislili da će hrvatske tvrtke doći tu gdje nas Hrvata ima u većem broju, ali kapital i ekonomija imaju svoj, drugačiji interes«, kaže Joso Anišić.

On ističe kako ovdašnji Hrvati nisu prepoznati ni od hrvatskih poduzeća koja ovdje posluju.

»Nema Hrvata na nekim bitnim mjestima u hrvatskim tvrtkama, to smo vidjeli i kad je u Suboticu došao križevački *KTC*. Mi možda i puno puta imamo pogrešna očekivanja, jer znamo da postoje pravila kadrovske politike. Međutim, drago mi je da je ova tema došla ponovno na red, da vidimo gdje smo sada, da nastavimo tamo gdje smo stali i što možemo dalje. Vjerujem da bi to moglo uroditi plodom. Spominjanje mađarskog fonda *Prosperitati* je, po meni, previše optimistično jer Hrvatska nema takvu politiku, Mađara je ovdje četiri puta više nego nas, a i državni odnosi između Srbije i Hrvatske nisu tako dobri kao u slučaju s Mađarskom. Ali nadam se da tu može biti pomaka, da županijske komore mogu posredovati, mislim da ima prostora i za nas, jer jako veliki broj, nekoliko stotina tvrtki iz Srbije i Hrvatske, poslovno surađuje«, kaže ovaj poduzetnik.

Mogućnosti povezivanja

I vlasnik subotičke tvrtke *Bane d.o.o.*, poznate ponajviše po proizvodnji opreme za kupaoalice i kuhinje, **Branko Vaci**, gleda pozitivno na aktualne gospodarske inicijative u hrvatskoj zajednici.

»Imam dobre kontakte s Udrugom gospodarstvenika u Posušju, oni su bili gosti tu kod nas u Vojvodini, i njihov primjer rada bi nam mogao biti od koristi glede teme povezivanja. Recimo, unutar njihove udruge svatko je prvo dužan neku uslugu potražiti od drugog člana, ali se traži ponuda i izvan udruge, kako bi u slučaju velikih razlika došlo do usklađivanja. Na kraju, cilj je da rade skupa, da novac praktično ostane unutar udruge«, kaže Branko Vaci.

Inače, firma *Bane d.o.o.* uspješno posluje i u Hrvatskoj (projekti u Poreču i Čakovcu) zahvaljujući prije svega kvaliteti proizvoda i usluge te konkurentnosti.

Sastanku je nazočio i **Ivan Alerić**, suvlasnik tvrtke *MP Plast* iz Pančeva koja se bavi proizvodnjom polietilenskog fittinga, čeličnih prirubnica, izradom strojarских dijelova i sklopova, te montažom istih.

»Meni ovaj sastanak s predstavnicima hrvatskih županija pokazuje njihovu želju da prvo čuju naše probleme i potrebe. Mislim da bi trebalo nastaviti s ovakvim susretima gdje bi se tražio prostor za suradnju i pomoć sve dok nam i Vlada Hrvatske konkretno ne pomogne kroz ekonomske mjere slično Vladi Mađarske koja je to uradila za mađarske poduzetnike u Vojvodini«, mišljenje je ovog poduzetnika iz Banata.

Upošljavanje u hrvatskim tvrtkama

Jedna od starih »gospodarstvenih« tema je i ona o svojevrsnoj afirmativnoj akciji spram sunarodnjaka, odnosno upošljavanju

ovdašnjih Hrvata u hrvatskim poduzećima i tvrtkama u Srbiji. Naime, procjenjuje se da u Srbiji posluje oko 200 hrvatskih poduzeća (*Agrokor, Atlantic grupa, Podravka, Nexa, Vindija*) koja zapošljavaju oko 14.000 ljudi. I Hrvati su od dolaska tih poduzeća imali neka očekivanja, ali, kako je i na sastanku u Subotici navedeno, ovdašnjih Hrvata u tim kompanijama nema, posebno ne na važnijim pozicijama. Također, hrvatski kapital u Srbiji nema »senzibiliteta« da podrži kulturne ili druge manifestacije i projekte ovdašnje hrvatske zajednice.

Očekivanja koja idu u ovom smjeru predložena su i prvom čovjeku srbijanskog Predstavništva Hrvatske gospodarske komore sa sjedištem u Beogradu **Peri Mijakiću**, koji je također nazočio sastanku župana i gospodarstvenika. Hrvatska gospodarska komora je svoje Predstavništvo u Srbiji otvorila 2002. godine. Radi lo je dulje od desetljeća, a nakon pet godina stanke, ponovno je otvoreno prošle godine. Pero Mijakić je na sastanku u Subotici podsjetio na razvijenu gospodarsku suradnju između dvije države, ali i na postojanje Hrvatskog poslovnog kluba u Srbiji, koji također radi na suradnji srpskih i hrvatskih poduzeća i unaprjeđenju gospodarske suradnje između Srbije i Hrvatske. Inače, potpredsjednik tog Kluba je hrvatski gospodarstvenik iz Novog Sada **Stanko Krstin**.

Gospodarstvo je »ono od čega se živi«, te će o ovoj temi, za koju i aktualni saziv HNV-a pokazuje solidan interes, najvjerojatnije još biti riječi. A stavljena u manjinski kontekst, čak i ona otvara neka neugodna pitanja. Imajući u vidu etničku distancu spram hrvatstva u srbijanskoj javnosti zanimljivo je pitanje: bi li zastupljenost u registru s hrvatskim predznakom, nekom gospodarstveniku iz Srbije možda donijela i neku neugodnost?

Davor Bašić Palković

Okrugli stol o pučkoj pobožnosti Šokaca i Bunjevaca

Osijek – Vinkovci

*Prvi dio okruglog stola započeo je predstavljanjem knjige Hodi k meni, puče dragi autorice, etnomuzikologinje Miroslave Hadžihusejnović Valašek * »Život Hrvata Šokaca u Monoštoru temelji se na katoličkom kršćanstvu i običaji su neraskidivo vezani za katoličku vjeru«, podsjetila je Anita Đipanov-Marijanović i dodala da među brojnim tradicijskim popijevkama, prenošenim s koljena na koljeno, pučke duhovne, napose marijanske, popijevke zauzimaju njezin ogroman dio, i to u svakom vremenu crkvene godine*

Šokačka grana možda nije velika, ali je razgranata i živo lišta plodovima očuvanja i promoviranja svoje tradicijske kulture, moglo bi se zaključiti nakon posljednjeg Međunarodnog okruglog stola, organiziranog u sjedištu Udruge Šokačka grana u Osijeku. U suorganizaciji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata i Znanstvenim zavodom Hrvata u Mađarskoj ovaj skup je u okviru dvodnevnog programa bio posvećen temi *Pučka pobožnost Šokaca i Bunjevaca – jučer, danas, sutra.*

Pučka pobožnost

Prvi dio okruglog stola, u petak, 4. listopada, započeo je pozdravnim govorom predsjednika udruge **Marka Josipovića** nakon čega je upriličeno predstavljanje knjige *Hodi k meni, puče dragi* autorice, etnomuzikologinje **Miroslave Hadžihusejnović-Valašek**. O knjizi s aspekta zahtjevnog istraživačkog rada i zapostavljenosti otkrivanja iznimno velikog blaga pučkih duhovnih pjesama zabilježenih u franjevačkim rukopisnim kantualima Slavonije i Srijema u prvoj polovici 18. stoljeća govorila je sama autorica, dok je urednica spomenute publikacije, profesorica **Silvija Lučevnjak** podcrtala kako je riječ o velikom blagu pučke, tradicijske baštine našega naroda koji su franjevci zapisivali. Sadržaj knjige čini 89 tekstova hrvatskih pjesama, iscrpljenih iz četiri kantuala od kojih je najstariji tzv. *Kapušvarčev kantual* iz Našica iz 1737. godine. Uz stihove pobožnih pjesama i stručne studije u njemu je objavljeno i 12 transkribiranih notnih zapisa melodija pojedinih popijevaka našičkog, kapušvarčevog i vukovarskog kantuala.

Drugi dio programa sačinjavala su izlaganja radova ukupno osam najavljenih sudionika iz Hrvatske i Srbije, s temama povezanim za pučku pobožnost. Teolog, dr. sc. **Žarko Španiček** iz Požege govorio je o tradicijskim oblicima pučke pobožnosti istočne Slavonije. Pritom je ukazao kako pučka pobožnost nije svojstvena samo seoskom, nego i urbanom stanovništvu, te se kroz obrasce pučkih vjerovanja, različitih pobožnih praksi i čina oslanja na malu sakralnu arhitekturu (križeve krajputaše, kapelice i druge objekte) kao svojevrсна sveta mjesta, zatim svete ljude (osobe koje puk štuje kao svece i proroke), sveta vremena i obrede (blagoslove itd.).

Župnik subotičke župe Marija Majka Crkve i ravnatelj svetišta Bunarić dr. sc. **Marinko Stantić** imao je izlaganje na temu *Učvršćenje vjerskih običaja kroz narodni život Hrvata Bunjevaca* u kojemu je kulturu i kulturnu baštinu okarakterizirao kao sredstvo i pomoć u prihvatanju nadnaravnih vrijednosti i približavanju Gospodinu. Za primjer je uzeo one pučke tradicije iz vlastitog zavičaja, među kojima *Dužijanica* zauzima najdominatniji oblik. Dodao je još i kako »Mi, bački Hrvati, imamo dosta toga i možemo reći kako je sva kultura zapravo sačuvana zahvaljujući povezanosti Crkve i kulture«.

Pučke pjesme, marijansko pučko pjevanje

U nastavku, auditorij je imao priliku još jednom slušati etnomuzikologinju Miroslavu Hadžihusejnović-Valašek, čiji je rad bio svojevrсни nastavak priče o njenome radu na terenskom prikupljanju i istraživanju crkvenih pučkih pjesama Slavonije, Baranje i Srijema. Uz njenu estetsku, glazbenu i, općenito, višeznačnu korist, predavačica je istaknula kako je crkvena popijevka imala jednu od temeljnih uloga i u vjerskoj i u nacionalnoj povijesti hrvatskoga naroda, odnosno da je u vremenu od prije dva i tri stoljeća, kada su se crkveni obredi služili na latinskom jeziku, a službeni govor bio njemački, mađarski ili talijanski, crkvena pučka pjesma jedina čuvala hrvatski identitet.

Slijedio je govor profesora **Silvestra Balića** iz Pečuha na temu »Prošlost župe sv. Ladislava u Nijemetu (Salanti)« kojom je izlagač prikazao povijest spomenutoga sela i župe, predstavivši ih u sklopu prostora naseljenog Hrvatima još iz 17. stoljeća koji, unatoč asimilaciji, nastoje očuvati svoju vjeru, kulturu i običaje. U tome su, prema njegovim riječima, župnici igrali važnu ulogu.

Anita Đipanov-Marijanović, magistra psihoterapije iz Monoštora, ukazala je na povijesne okolnosti velikog štovanja Gospe u tome selu, kako u formi zavjetovanja, tako i u obliku živoga marijanskoga pučkoga pjevanja koje je, kako je naglasila, jedinstveno i potpuno osobeno. »Život Hrvata Šokaca u Monoštoru temelji se na katoličkom kršćanstvu i običaji su neraskidivo vezani za katoličku vjeru«, podsjetila je ona i dodala da među brojnim tradicijskim popijevkama, prenošenim s koljena na koljeno, pučke duhovne, napose marijanske, popijevke zauzimaju njezin

ogroman dio, i to u svakom vremenu crkvene godine (korizmi, Uskrsu, Božiću itd.).

O Biskupijskom svetištu Gospe tekijске u Petrovaradinu i karakterističnim oblicima pučke pobožnosti, kao i pučkim oblicima vjerovanja hodočasnika Hrvata, izlagao je **Petar Pifat**, diplomirani menadžer u medijima, a raniji uposlenik toga svetišta na mjestu voditelja i orguljaša. Prema njegovu kazivanju, središte svih oblika pučke pobožnosti u spomenutom svetištu jest čudotvorna slika Gospe tekijске koja je bila i ostala izvorište, nadahnuće, utjeha i ispunjenje svim hodočasnici, napose u njihovim tjelesnim i duhovnim potrebama. O tome, kako je rekao, svjedoče sačuvani zavjetni darovi, zahvalne ploče, zapisi u knjizi molitava i prošnji, te popijevke i druge univerzalne i specifične pobožnosti koje se i danas prakticiraju u svetištu.

Sedma po redu među izlagateljima bila je **Ruža Silađev** iz Sonte čiji je rad bio posvećen pobožnostima za pokojnika u tome bačkom mjestu. Kroz veći broj primjera načina moljenja krunice u točno određenim prilikama pokojničkog bdjenja, prikazala je jezik, ali i raznovrsnost tipova i stilova tradicijske molitve za pokojnika.

Na koncu programa **Lilla Anna Trubić** iz Pečuha ispričala je zanimljivu priču o tzv. kraljicama iz šokačkog naselja Katolja, djevojkama odjevenim u svečanu narodnu nošnju koje na svet-

kovinu Duhova u ovome selu idu od kuće do kuće kako bi čestitale blagdan. Kako izgleda sam ophod, što sadržava i koji su mu sve oblici, izložila je uz prezentiranje fotografija s jednog od ophoda.

Drugi dan okruglog stola nastavljen je u Vinkovcima, gdje je okosnica prvog dijela programa bilo predstavljanje knjige *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Šokaca* autorice prof. **Milane Černelić**, uz glazbeni program učenika Glazbene škole *Josipa Runjanina* iz Vinkovaca. U nastavku je slijedilo izlaganje šestero sudionika: dr. sc. **Vladimira Dugalića** iz Đakova na temu »Teološke tradicije u molitvenicima u Slavoniji«, dr. sc. **Vlaste Markasović** iz Vinkovaca o pučkim pobožnostima vinkovačkih šokačkih radova, te mr. sc. **Ljubice Gligorević**, također iz Vinkovaca, koja je govorila o vinkovačkim tijelovskim procesijama i gradnji sivnica. Preč. **Ivan Jurić**, vlč. **Željko Šimić** i mr. sc. **Vera Orl** iz Osijeka i Drenovaca govorili su o pučkim pobožnostima kao oblikovanju šokačke kulture i običaja, dok je **Josip Jagodar**, mag. edu. iz Slavonskog Kobaša nastupio s temom »Pobožnost Majci Božjoj Kloštarskoj i kruničarsko društvo u Slavonskom Kobašu«. Kao posljednja, izlagala je **Dunja Vanić** iz Slavonskog Broda na temu »Smotra crkvenog pučkog pjevanja u sustavu folklornih smotri Brodskog kola«.

M. Kralj

U okovima urbanizacije

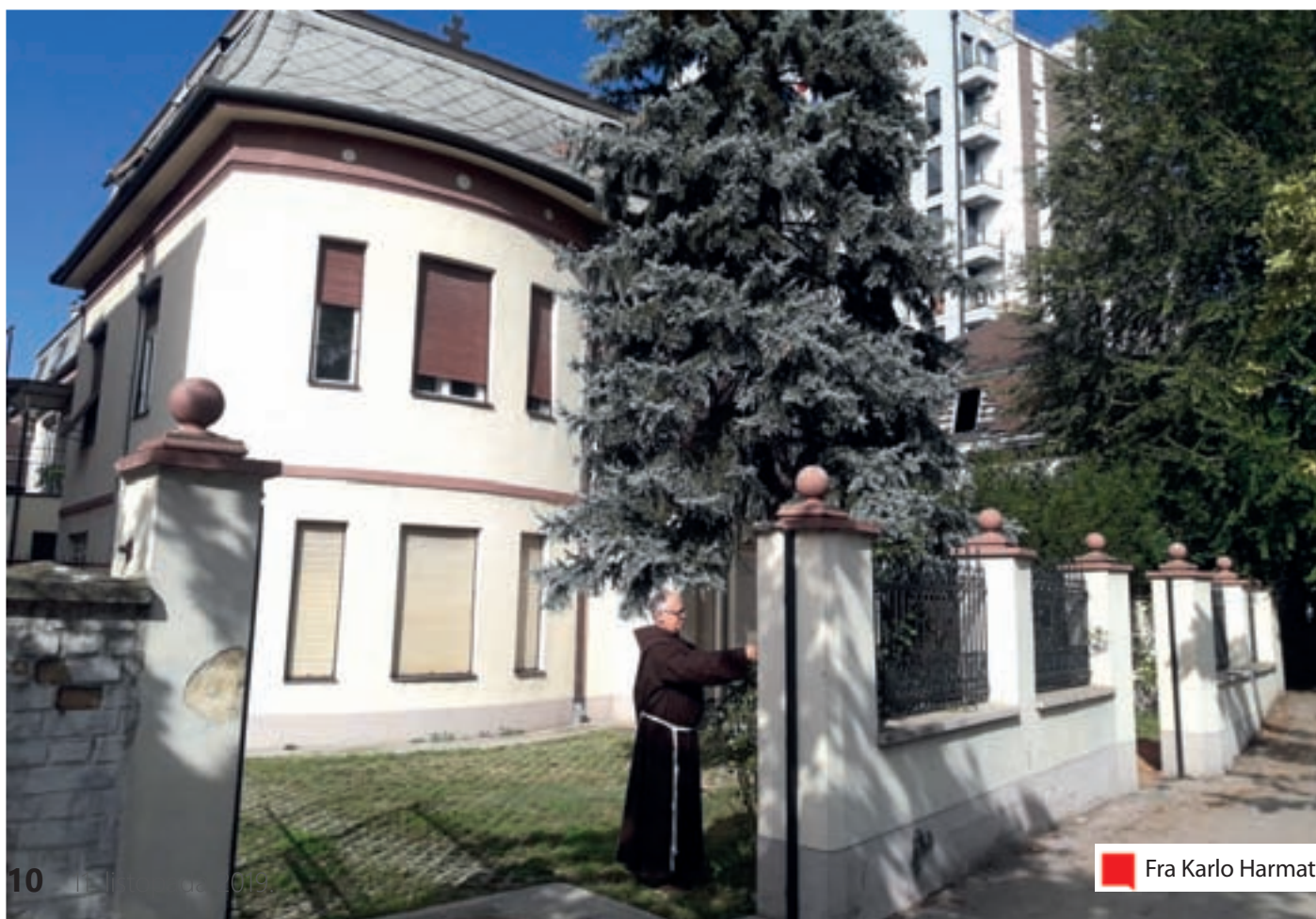
Drugo po važnosti vjersko i kulturno središte u Subotičkoj biskupiji (nakon kompleksa Biskupskog ordinarijata, gimnazije i sjemeništa *Paulinum*, svećeničkog doma *Josephinum* i Pastoralnog centra *Augustinianum* sa subotičkom katedralom) nalazi se u Novom Sadu. No, nakon 77 godina njegova djelovanja, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Kapistrana, koji se nalaze u jednokatnoj kući u Novom Sadu, suočeni su s vrlo brzom i neočekivanom urbanizacijom u neposrednoj okolini. Njezini oblici su sve brojniji, a najnoviji je nagoviješten konceptualnim okvirom Plana generalne regulacije prostora mješovite namjene koji obuhvaća lokalitet u novosadskoj Ulici cara Dušana br. 2, koji je JP Urbanizam stavio na javni uvid koji traje od 2. do 16. listopada. On predviđa izmjenu katnosti objekta koji će se graditi umjesto napuštene prizemne kuće u Cara Dušana 2 (pokraj franjevačke kuće), i to s četiri (kako je navedeno u prvom planu ovog prostora, usvojenom 2011. godine) na sedam katova uz podzemnu garažu, kako bi se uskladio sa susjednim objektom, ali u drugoj ulici. Na to bi Novosađani, navikli na povlađivanje interesima investitora, vjerojatno slegli ramenima. Ipak, ostaje upitno kako će takav plansko-prostorni obrat utjecati na susjedni kućni broj – samo nekoliko metara udaljenu franjevačku kuću.

Poplave u crkvi

»U posljednjih sedam godina suočavamo se s neočekivanom izgradnjom okolnih visokih objekata«, kaže fra **Karlo Harmath**, gvardijan ovoga samostana i jedini preostali franjevac u gradu.

»Urbanistički planovi se skoro preko noći mijenjaju, a ne poštuju se međunarodna pravila po kojima se oko vjerskih objekata ostavlja 'malo zraka', jer crkva nije samo građevina nego i mjesto okupljanja prije svega vjernika, a i drugih ljudi. Prostor oko naše crkve postaje jako sužen. Sa sjeverne strane, na raskrižju Futoške i Ulice cara Dušana, izgrađena je velika sedmokatnica koja gleda na spomenute dvije ulice. S lijeve strane započeta je zgrada čija je katnost također mijenjana, a s desne strane na placu između sedmokatnice i naše zgrade se želi ubaciti još jedna sedmokatnica. Prema tom planu nova zgrada bi bila udaljena od našeg dvorišta četiri metra. S lijeve strane su momentalno radovi prekinuti, ali katnost je već sada veća od one koja je predviđena urbanističkim planom koji je bio dan na javni uvid«, kaže on.

Franjevci su se posljednjih godina potrudili da kuća, koja zahtijeva stalne intervencije, bude na još veći ponos zajednici katolika i Novom Sadu. Zapadni dio krova je usklađen s istočnim i time je zgrada puno dobila na estetici, a zastarjela kanalizacija

Poplava u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Kapistrana

u dvorištu je zamijenjena. Ipak, nastao je novi problem: voda s Ulice cara Dušana često tijekom padalina ulazi u crkvu i prodire sve do oltara.

»Do sada nismo uspjeli saznati tko je nadležan za otklanjanje tog problema. Oni s kojima smo razgovarali prebacuju odgovornost jedni na druge. Ulični su slivnici začepljeni pred sedmokatnikom i pred zgradom u izgradnji s južne strane. Nadležni izlaze onda kad je suho vrijeme, pa se čude zašto ih zovemo. Voda se slijeva pred našu kuću, teče i s lijeva i s desna, a vozila koja prolaze ulicom svojim kotačima ubacuju velike količine vode pred crkvu, odakle ona teče prema crkvi. Budući da je nogostup (a crkva još više) ulegnut, voda teče potocima, jer je kolnik od nogostupa nestručno odvojen plitkom riglom. Pokušavamo

kanalizacijom pred crkvom odvesti vodu, ali je priključak na kanalizaciju pred našim ulazom loše urađen«, nabroja probleme fra Harmath.

On kaže da je franjevec investitor gradnje na susjednoj parceli obavijestio o svojim planovima, no oni su, očito, brzo promijenjeni, jer je govorio o manjoj katnosti.

»Shvaćam investitora: lokacija je izvrsna, tu se može zaraditi. No, imam dojam da su danas zgrade vrijednije od čovjeka. Mi jedva možemo manjim putničkim autom ući u svoje dvorište. Ne daj Bože da izbije bilo kakav požar. Tu vatrogasci nikako ne mogu ući. U dvorištu smo postavili požarnu kapiju koja je novom izgradnjom u okolici postala neuporabljiva«, kaže on.

Franjevačka »košnica«

U ovom nezamjenjivom i više nego simboličkom centru katoličkih zbivanja na našim prostorima od njegova nastanka vrlo je živo. Tu svoje sjedište imaju tri pravne osobe: Franjevački samostan i crkva, Katolička nakladnička kuća *Agape* i Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Stanislav Preprek*. Osim redovitog pastoralara za devet nacija ovdašnjih katolika, i to na hrvatskom i mađarskom jeziku, ovdje je osnovan poznati franjevački zbor mladih *Kapistran*, Franjevačka dobrotvorna organizacija *Poverello* za zbrinjavanje siromašne djece u tri kuće u Bačkoj, Kuća duhovnih vježbi *Domus Pacis*, koju godišnje koristi oko 2.000 ljudi za duhovne, molitvene i kulturne potrebe, ovdje je pokrenut Radio Marija Srbije. Samostan pruža mogućnost jeftinog boravka studentima. Radnim danom ovdje cirkulira redovito oko 60 ljudi, a nedjeljama i blagdanima oko 250. Već dugo novosadski franjevci su poznati i cijenjeni profesori, medijski djelatnici, voditelji duhovnih vježbi i hodočašća, udomljuju Franjevački svjetovni red – bez njih Novi Sad je teško zamisliti. Odnedavna ovdje se štiju i dvojica novosadskih članova Reda manje braće, kandidata za beatifikaciju.

Od toga hoće li franjevcima dobro poznati građevinski kaos ovoga velikoga grada oduzeti ono prvo što svijetu pružaju – mir – ovisi u značajnoj mjeri hoće li moći njegovim stanovnicima kao do sada pružati drugi dio svoje poznate karizme: dobro.

Marko Tucakov

Konferencija *Interkulturalnost u obrazovanju*

Pedagoški zavod Vojvodine organizira međunarodnu znanstvenu konferenciju *Interkulturalnost u obrazovanju 2019.*, koja će biti održana sutra (subota, 12. listopada) u Novom Sadu u Studentskom domu *Europa* (Ćirila i Metodija broj 1).

Imajući u vidu glavnu temu – *Interkulturalnost u obrazovanju* – okvirne podteme Konferencije su: *Interkulturalnost i nastava, Interkulturalnost i jezik, Interkulturalnost i književnost, Interkulturalnost i povijest, Interkulturalnost i prevođenje te Interkulturalnost i utjecaj medija.*

Radni jezici Konferencije svi su slavenski jezici ili jezici koji se izučavaju na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Plenarna izlaganja bit će na hrvatskom jeziku, a sudjelovat će i stručnjaci s više sveučilišta u Hrvatskoj.

H. R.

Pedagoški
zavod
Vojvodine

Dragoljub Draža Petrović,
glavni urednik *Danasa*
o novinarstvu u Srbiji,
politici i apatiji u društvu

Osveta ponavljača

Intervju vodio: Zlatko Romić

Ono što ne smije Vučić reći objavi *Informer*, *Srpski telegraf* ili *Alo*, pa se to onda čita na *Pinku* i kad vas pet-šest puta provuku kroz blato svi vas susjedi gledaju ispod oka, tako vas gledaju i poslovni partneri, jer ljudi jednostavno vjeruju medijima * Mi nikada nismo bili komercijalni list koji će podilaziti publici, jer smo pisali o stvarima koje su se uvijek sukobljavale sa službenom politikom; pisali smo o ratnim zločinima i drugim temama o kojima je malo medija u Srbiji progovorilo * Ako se u neslužbenim glasilima vlasti Hrvati nazivaju ustašama, onda bi i politički predstavnici Hrvata trebali reći Vučiću da kaže Vučićeviću, s kojim se viđa svakog dana, da ih ne zove ustašama nego Hrvatima

» **D**ragoljub Draža Petrović je novinar i glavni urednik beogradskog dnevnog lista *Danas*. Rođen je 6. prosinca 1970. u Beogradu. Novinarstvom se počeo baviti u *Borbi* 1994. godine. Sa redakcijom lista odbija poslušnost novom režimskom rukovodstvu *Borbe* i prelazi u novoosnovanu *Našu Borbu*. Od 1997. godine do 2006. stalni je suradnik nezavisne TV produkcije VIN (Video nedeljnik) za koju je kao autor uradio stotinjak TV priloga. Iz *Naše Borbe* prelazi 1998. godine u *Glas nedelje*.

Od 1999. godine je novinar *Glasa javnosti*, gdje je radio kao reporter, urednik reportaže i kolumnista. Od prosinca 2004. piše kolumnu *Važne stvari* u *Glasu*, koja u ožujku 2005. biva preimenovana u *Čekajući fajront*. Od siječnja 2006. postaje i stalni kolumnista tabloida *Kurir* za koji piše nedjeljnu kolumnu *Srbija do Tokija*. Od lipnja 2009. radi u dnevnom listu *Danas* gdje piše kolumnu *Žvaka u pepeljari*.

Glavni urednik lista *Danas* postao je u ožujku 2016. godine. Koautor je satirične emisije *Pljiž* na Televiziji N1 koja se emitira od travnja 2018. godine.

Višestruko je nagrađivan. U tradicionalnoj novogodišnjoj anketi magazina *Status*, u kojoj sudjeluje više od 100 novinara i urednika, proglašen je za najboljeg novinara 2010. godine.

Ovim se tekstom predstavio Draža Petrović na nedavnom Festivalu reportera i reportaže *Fra Ma Fu* u Daruvaru, gdje smo i napravili intervju s njim. Čitateljima *Hrvatske riječi* vjerojatno je poznato da je *Danas* jedini dnevni list u ovoj zemlji u kom se ne veliča kult ličnosti i uspjesi vlasti; list u kom informacije o privatnom životu kurtizana s mikrofonom u ustima nisu vijesti od općeg interesa; list koji nema nakladu poput onih čija je cijena 20 dinara; list koji ima svoju vjernu čitateljsku publiku i u kom se oglašivači boje objavljivati reklame. Draža Petrović za naš tjednik daje ocjenu što je dovelo do ovakvog stanja u novinarstvu danas:

Snishodljivost, koristoljublje i strah od vlasti u društvu doveli su do toga da imamo gomilu medija koji su nepristojni i ne-normalni, a podržavaju **Vučića** u njegovoj namjeri da napravi normalnu i pristojnu Srbiju. Osnovni problem je što je većina medija iskoristila priliku da se okoristi o Vučićevu vlast tako što će njega podržavati, i ovo malo incidenata od medija kao što su N 1, nekoliko tjednika i *Danas* imaju samoubilačku akciju da izigravaju neke heroje i budu protiv Vučića iako to nije ni lako niti mi želimo biti heroji. Ovo je neka osveta ponavljača, jer kada pogledate, u svim tim medijima koji su podrška Vučiću rade ljudi koji su u nekim normalnijim vremenima bili sasvim prosječni novinari koji su, kao **Dragan J. Vučićević**, recimo, bili prvi u godišnjim anketama koje su se pravile tko je bruka za profesiju.

Bio je dvanaest puta prvi u toj anketi, a sad je on glavni državni novinar i glavni državni tumač Istine i Zlatnog doba. On nikad ne bi bio ništa drugo nego jedan običan tabloidni novinar, što je sasvim legalno i legitimno, ali nije normalno da to bude jedan od glavnih Vučićevih medijskih savjetnika.

DR **Drugim riječima, za razliku od zidara, vodoinstalatera, bravara... jedino se novinar ne mora baviti svojim zana-
tom. Dovoljno je da ga zamijeni propagandom.**

Mediji koji su se prihvatili podržavanja Vučića pod svaku cijenu bave se čistom propagandom. Primjerice, ono što ne smije Vučić reći objavi *Informer*, *Srpski telegraf* ili *Alo*, pa se to onda čita na *Pinku* i kad vas tako pet-šest puta provuku kroz blato svi vas susjedi gledaju ispod oka, tako vas gledaju i poslovni partneri, jer ljudi jednostavno vjeruju medijima. Skoro cijela Srbija vjeruje da su vijesti *Pinka* normalne vijesti, a da smo mi neki ljudi koji rade protiv Vučića. Naravno, to uopće nije tako. Novinarstvo ima neka svoja pravila i kodekse i pokušavate se toga držati. Recimo, mi u *Danasu* imamo problem što nam, s izuzetkom **Vladimira Đukanovića**, **Dragana Šormaza** i ponekad **Ivice Dačića**, predstavnici vlasti ne žele davati izjave. Jednostavno, postoji zabrana da predstavnici vlasti govore za *Danas*, što nam onemogućuje bavljenje novinarstvom po njegovim pravilima. Ovo je neka superpropaganda veličanja Vučića na sve moguće načine i valjanje u blato svih koji su kao neka kritička javnost i možda su se ni krivi ni dužni tu zatekli, jer ljudi razmišljaju svojom glavom i zbog toga postaju državni neprijatelji.

DR **Kako gledate na »kolege« koji kao alibi za to što rade kažu da to moraju iz egzistencijalnih razloga, od ucjena poslom do otplaćivanja kredita?**

Za razliku od onih koji su se devedesetih novinarstvom bavili tako što su huškali na rat, ovi sadašnji »kolege« imaju problem što ni Vučićeva vlast neće trajati vječno. Devedesetih je bilo mnogo lakše, jer tada zbog sankcija nije bilo ni kredita, pa su ljudi možda bili i relaksiraniji iako se lošije živjelo. Sad imate ljude koji su u kreditu i za to mjesečno moraju dati 300 eura. Osobno znam mnogo takvih kolega s kojima sam bio i prijatelj iz nekih bivših redakcija i koji mi kažu »ja to moram«. To je osobno pitanje svakog čovjeka želi li to raditi ili ne. Što se mene tiče, ništa se ne mora, jer kada uradite nešto što je loše, posebno u profesiji kojom se bavite onda to ima posljedice po druge. Ja, recimo, ne mogu spavati ako znam da sam uradio nešto zbog čega me griže savjest.

DR **Kako vi opstajete; kao list uglavnom ne prolazite na javnim natjecajima, nemate oglašivača...?**

Danas ima politiku preživljavanja na mišiće, ali *Danas* tako preživljava od 1997., otkako je i osnovan. Mi nikada nismo bili

komercijalni list koji će podilaziti publici, jer smo pisali o stvarima koje su se uvijek sukobljavale sa službenom politikom. Pisali smo o ratnim zločinima i drugim temama o kojima je malo medija u Srbiji progovorilo. To je mnoge ljude iritiralo, pa nas nisu htjeli kupovati, a sada smo opet označeni kao neki državni neprijatelji. Zbog toga nam se događa da novine objavljujemo na 24, umjesto na 32 strane, jer nemamo oglasa. Na taj način i štedimo, jer nemamo marketinških priljeva. Imamo situaciju da nam ljudi dolaze i otvoreno kažu da se plaše dati oglas u *Danasu*. Što je još apsurdnije, kažu nam da bi dali oglas u *Danasu*, pod uvjetom da ga mi ne objavimo. To je zaista zanimljiva situacija, jer ljudi obično daju oglas zato da bi on bio objavljen, a nama plaćaju da im ne objavimo, jer nam na taj način žele pomoći. Nas su uvijek zezali da sve svoje čitatelje poznajemo osobno, a sada osobno poznajemo i oglašivače jer ih ima jako, jako malo.

U Srbiji postoje zakoni kojima su predviđene sankcije za laž, govor mržnje, diskriminaciju... i kada otvorimo neke od spomenutih tiskovina ili pogledamo neke od spomenutih televizija, javni tužitelj bi svakodnevno morao reagirati. Ali, to se ne događa. Kako gledate na to?

Jeste li nekada čuli da je predsjednik Srbije osudio pisanje ili govor nekog medija koji ga podržava? Nikad on nije osudio ono što se svakog dana pojavi na *Pinku*, u *Informeru*, *Alou* ili *Srpskom telegrafu*, a svakog dana se pojavi milijun stvari koje bi svaki normalan čovjek osudio. Danas je u takvim medijima retorika gora nego devedesetih: Hrvati su ustaše, Albanci su Šiptari, Bošnjaci su balije, homoseksualci su pederi... Jednostavno, ne postoji kriterij što je normalno. A kriterij bi bar predsjednik trebao uspostaviti, jer i sam razgovara s Hrvatima, Albancima... i trebao bi reći kako su i to ljudi.

To nije stvar predsjednika. Te su stvari propisane ustavom i zakonima.

Naravno. Ali, htio sam reći da kod nas sve stvari regulira predsjednik, pa bi on ovima iz REM-a trebao reći da bar nešto osude, budući da oni rade samo što im on kaže. Uostalom, kada vidite nastupe članice Savjeta REM-a **Olivere Zekić**, onda vidite da ona nastupa kao glasnogovornica Srpske napredne stranke koja vodi neke svoje bitke s oporbom i ništa nikada nije rekla protiv onoga što se emitira na televizijama koje kontrolira Vučić.

Kako gledate na rijetka i po pravilu simbolična kažnjavanja medija koji su se po nekim od osnova ogriješili o zakon?

Kada *Informer* i dobije neku presudu od 200.000 dinara, što je za njih smiješna brojka jer imaju sve moguće oblike državne pomoći, on ne objavi demanti zbog čega je platio kaznu. I onda ih opet morate tužiti, pa tužiti kako bi oni ispoštovali odluku suda. To znači da se oni ponašaju kao da su jači i od suda i od države.

Koliko su sami novinari, pa i urednici naravno, krivi što su pristali na poziciju u kojoj se nalaze?

Mislim da su mnogo krivlji oni koji su devedesetih bez ikakve kontrole huškali na rat. Ovi današnji veličaju Vučića i znaju da su na toj poziciji dok je Vučić na vlasti. I to je to.

U *Danasu* baš i nema puno oglasa i reklama. Je li to dobro ili loše ukoliko se složimo s tezom da oglašivači u velikoj mjeri utječu na uništenje novinarstva?

To što nema oglašivača u *Danasu* počelo je prije otprilike četiri godine kada se Vučić pojavio na nekom sastanku direktora jav-

Jedan od ključnih zaključaka na nedavnom Festivalu *Fra Ma Fu* u Daruvaru bio je da je reportaža danas gotovo izumrla kao žanr u novinarstvu. Što je, po Vašem mišljenju, uzrok tome?

Lijepog pisanja u najvećim medijima već odavno nema. I sam sam bio reporter kada sam se počeo baviti novinarstvom, a bio sam i urednik reportaže i putovao sam, ali je danas koncept u dnevnim medijima takav da tekstovi moraju biti što kraći. Tu onda više ne dolazi u obzir da neki novinar napiše reportažu na dvije strane koju će netko još morati i čitati. Danas se čitaju naslovi, podnaslovi, lid i gledaju se slike. Čitateljska publika danas je naviknuta na gomilu vijesti koju ne može ni filtrirati, i tu govorim o ljudima srednje i starije generacije, dok mlađima tekst duži od šlajfne i pol liči na knjigu. Ništa bolja situacija nije s mladim novinarima, koji su u većini lijeni. Postoje novinari koji cijeli dan sjede u redakciji i šalju poruke svojim sugovornicima, među kojima ima i onih koje u životu nikada nisu vidjeli. Cijeli dan sjede u redakciji, nikuda ne idu i ni s kim uživo ne pričaju. Tako se, recimo, može napraviti pet intervjua s **Veljom Ilićem**, a da u životu nisi pričao s njim. U moje vrijeme takvo što bilo je nezamislivo.

nih poduzeća i jednog od njih pitao zašto daju oglas u *Danasu* kada *Danas* piše protiv njegovog brata i njega. Nama se nakon toga dogodilo masovno otkazivanje oglasa državnih poduzeća i danas mislim da samo jedno takvo poduzeće još daje oglase kod nas, a to je Pošta. Koju drži PUPS. A što se drugog dijela pitanja tiče, mogu reći da postoji stalna borba između sektora marketinga i uredništva lista, posebno u novinama koje, poput *Danasa*, jedva preživljavaju, pa je svaki oglas dragocjen i uvijek postoji molba da se nešto ne objavi kako se ne bi naljutio neki biznismen. Ali, problem podilaženja oglašivačima je problem cjelokupnog novinarstva na svijetu, jer uvijek postoje neki centri moći ili lobiji koji će vam zavrnuti izvore financiranja. To je stalna borba u kojoj uvijek pobjede oglašivači. Ako pobjede novinari, onda taj medij uglavnom propada.

Kako *Danas* kotira u većinskom dijelu javnosti uglavnom je poznato. Ali, imate li informacije o tome kako kotirate u očima struke izvan granica naše zemlje ili bar u očima diplomatskih predstavnika koji često navrate do vaše redakcije?

Mi smo jedan od medija gdje veleposlanici često dolaze u posjet, ne zato što mi radimo nešto za neke zapadne zemlje nego zato što znaju da je *Danas* list koji izlazi 22 godine i koji je uvijek bio antimilitaristički i antinacionalistički i bio je prozapadni. I oni misle da im mišljenje naših novinara ili urednika može biti značajno u nekom njihovom radu. Uostalom, oni znaju da ono što mi radimo radio bi i svaki novinar na svijetu: niti lobiramo za nekoga niti nekome želimo učiniti nešto nažao nego se jednostavno bavimo svojim poslom koliko je to god moguće. Ali problem je s ovim zapadnjacima u posljednje vrijeme što kada im mi pričamo o problemima koje imamo s Vučićem i njegovom vlašću,

oni uglavnom kažu kako duboko vjeruju u slobodu medija i poslije toga odu. Mislim da oni Vučića toleriraju zbog raznih stvari, a jedna je opće poznata: rješavanje kosovskog problema.

Kako tumačite šutnju velikog dijela akademske zajednice, nevladinih organizacija, pa i većinskog dijela javnosti zbog stanja u društvu: strahom i apatijom ili pak zadovoljstvom i potporom aktualnoj vlasti?

Mislim da je te ljude, od kojih neki vjerojatno imaju određenu dozu straha za svoju karijeru ili posao, uhvatila apatija koja je uhvatila i građane. Vidjeli smo to, uostalom, i po sudbini građanskih prosvjeda: čim je došlo ljepše vrijeme, ljudi su otišli na peca-nje ili nekim drugim svojim poslom. Ljudi su apatični i nikako ne vide što je svjetlo na kraju tunela i naprosto se povlače u sebe. Ne vide to ni u oporbi ni u Vučiću. Ali, ja mislim da je Vučićeva vlast opasna, jer ako se ovako ponašaju kada imaju potporu više od 50% izašlih građana na izbore bojim se što će raditi kada ta potpora počne padati. A ona kad-tad mora padati, jer je nevjerovatno da će više rasti.

Kako u tom smislu gledate na pregovore vlasti i oporbe oko izbora?

Ja ne vidim smisao tih pregovora, jer nije problem u tome što će se srediti popisi birača i što će oporba na nekim nacionalnim televizijama dobiti malo više medijskog prostora nego je problem u tome što je u posljednjih pet godina napravljena atmosfera da postoji podjela na dobre i loše momke. Usput, Vučićovo biračko tijelo se neće promijeniti za tri mjeseca, a oporba ne razmišlja o tome da ih pridobije. A ti birači se mogu privući samo ako nekoliko godina mediji ne budu ovakvi kakvi su sada. To prije svega treba uraditi vlast kako bi pokazala dobru volju.

A na ulogu Fonda za otvoreno društvo u cijeloj ovoj priči, kao jednog od organizatora pregovora?

Očito je neka varijanta Zapada da ovdje pokuša napraviti neki privid pregovora. Mislim da naprednjacima nije svejedno to što će oporba bojkotirati izbore, jer bi na neki način zbog toga izgubili legitimitet. Stoga mislim da su oni spremni namjestiti izbore i da se prikaže da je u Srbiji izašlo 50% ljudi na glasanje. Vidimo da je u posljednje vrijeme bitno da i u mjesnoj zajednici pobijedi Vučić. Prije njega ja to nisam vidio. U mjesnoj zajednici su sjedili neki penzioneri i igrali šah i niste imali ni potrebu ići tamo da nešto rješavate, osim možda u malim sredinama. Ovdje je potrebno, a mislim da to jedini Zapad može, pritisnuti Vučića da demokratizira zemlju i da je vrati u prethodno stanje.

Ni oporba u cijeloj priči niti je nevinna niti složna. Možda se to najbolje vidi po tome što se ni sami ne mogu dogovoriti oko toga treba li bojkot ili ne.

Meni i dalje nije jasno, a izgleda nije ni liderima oporbe, što će oni raditi kada se zatvore biračka mjesta na dan izbora? Iz njihovih izjava vidi se da su riješeni da bojkotiraju, ali ne znaju što dalje. Valjda računaju da će opet izvesti ljude koji su već prosvjedovali i da će sljedeći biti još uspješniji. Ako Zapad ne dovede do zajedničkog rješenja vlast i oporbu, a neće ih dovesti, mislim da će i on biti dosta blaziran prema tome kada oporba bude pokrenula neke prosvjede i reći »mi smo pokušali, a vi niste htjeli«.

Kakvom u ovoj priči vidite ulogu Lige socijaldemokrata Vojvodine ili pak Liberalno-demokratske partije?

Čeda odavno nema neko utemeljenje u biračkom tijelu, možda i zato što je njegovu ideologiju ukrao Vučić, koji ima »super-

market politiku«, jer uzima od svega po malo i svatko iz te njegove politike može uzeti ono što mu odgovara. Od rusofila uzme malo rusofilstva, od europejaca malo europejstva... Mislim da će oni na predstojećim izborima prihvatiti da glume neku oporbu za možda čak i ulazak u Vladu ili bar malo vlasti.

Smatrate li da je prirodno da nacionalnomanjinske stranke budu uz vlast, ma kakva ona bila ili trebaju biti dosljedne u provedbi zacrtane programske politike?

Pretpostavljam da stranke nacionalnih manjina uvijek moraju malo kalkilirati i da se nekako priklone vlasti. Tako nije bilo devedesetih, ali je tada bila i drugačija situacija, jer je bila sveopća nacionalna mržnja, pa je bilo prirodno i da stranke nacionalnih manjina budu protiv tog nacionalističkog ludila. Sada to nije na tom nivou, ali ako se, recimo, u neslužbenim glasilima vlasti Hrvati nazivaju ustašama, onda bi i politički predstavnici Hrvata trebali reći Vučiću da kaže Vučićeviću, s kojim se viđa svakog dana, da ih ne zove ustašama nego Hrvatima.

Je li, po Vašem mišljenju, uloga javnog servisa, dakle Radio-televizije Srbije, da se politička korektnost uoči izbora svede na određenu ravnopravnu minutažu u predstavljanju svih sudionika izbora ili je njegova uloga da bude svakodnevnja kontrola rada vlasti i da se to kroz emisije raznih sadržaja plasira gledateljima?

Meni djeluje kao da je javni servis prihvatio ulogu da se pravi mrtav dok ovo ne prođe. To je iznenađujuće, jer ja **Dragana Bujoševića** poznajem kao dobrog i primjerenog novinara iz nekih ranijih vremena. Niti je RTS mnogo propagandistički pa da ima informativne emisije kao drugi emiteri s nacionalnom frekvencijom, ali kada uključite vijesti RTS-a, gledate Vučića, Vučića i Vučića, plus često izravno prenošenje njegovih konferencija za novinare. Toga ranije nije bilo, a sada se Vučić prenosi u svim varijantama. Na neki način i on se sam nameće, jer komentira sve: od politike, preko kuhanja, sporta i ekonomije do vremenske prognoze i onda mogu shvatiti da su novinari RTS-a kada prave *Dnevnik* u dilemi da ga postave u svih trideset minuta, na svakih pet minuta. S druge strane, jasno je da na RTS-u postoje spiskovi ljudi koji tamo ne mogu gostovati, i nije riječ samo o političarima. Evo, počeo ću od sebe, ali se isto odnosi i na **Jovu Bakića, Veljka Lalića, Dragoljuba Žarkovića**... To su mi rekli ljudi s RTS-a da postoji lista imena ljudi koje ne treba zvati u emisije. To je sramota za RTS, posebno što tamo rade ljudi koji su nekad bili vrlo kredibilni novinari, poput **Nenada Lj. Stefanovića**, **Dragana Bujoševića** i ostalih.

Je li po Vašem mišljenju građanski prosvjed za dugo vrijeme propao ili će se opet naći energija za njegovo pokretanje?

Mislim da je prosvjed upropastilo to što se oporba dočepala njegove organizacije, iako se od početka držala u njegovoj pozadini. Nakon toga napravili su potpunu besmislicu tako što su 13. travnja označili kao »Dan D« na koji su došli ljudi iz cijele Srbije, a da se taj dan ni po čemu nije razlikovao od nekog drugog prosvjeda, osim što je bilo četiri sata govora. Nakon toga ljudi su počeli razmišljati dokle će ovo trajati ili što je cilj prosvjeda, a to ni oporba nije znala. Ključni zahtjev je bio da se smijeni Vučić. Pa ako živimo u demokratskom društvu, ne možemo ga smijeniti tek tako niti će on sam dati ostavku.

Četiri palače uz park

Sačuvana je lijepa i romantična snimka novih palača kod Željezničke postaje, izgrađenih na Trgu Marije Terezije (danas Park Ferenc Reichla), čije su fasade u naše vrijeme djelomično zaklonjene krošnjama visokog drveća. Na fotografiji još nema četvrte palače na kutu ulice, najbliže postaji, a u cijelosti se vidi ljepota građevine **Simeona Leovića** (crveni krov), koja je tema ovog napisa.

Kada je završeno isušivanje i uređenje Rogine bare 1888. godine, na mjestu gdje se danas nalazi park s okolnim objektima, ubrzo je raspisana licitacija za četiri nove, atraktivne lokacije za gradnju. Prvi izgrađeni objekt ovdje bila je Najamna palača **Lazara Mamužića**, po projektu **Titusa Mačkovića** 1891. godine. Sljedeće godine nastala je Najamna palača **Lajosa Vermesa**, po projektu **Jánosa Jedlicske**. Najamna palača odvjetnika i kraljevskog bilježnika Simeona Leovića izgrađena je 1893. godine (godina završetka radova još je upisana na fasadi) prema projektu arhitekata **Ödöna Lechnera** i **Gyule Pártosa**. Posljednja u nizu, na uglu prema željezničkoj postaji, podignuta je nekoliko godina kasnije (1897./98.) Najamna palača **Károlya Lichtnekerta**, a projektirao ju je Titus Mačković.

Detaljima o nastanku Leović palače posvećena je nedavno promovirana publikacija **Nede Džamić** pod nazivom *Najamna palača Simeona Leovića u Subotici*, u izdanju Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, nastala u okviru projekta prekogranične suradnje s Mađarskom, sufinanciranog od Europske unije. Publikacija je promovirana 20. rujna u Gradskom muzeju.

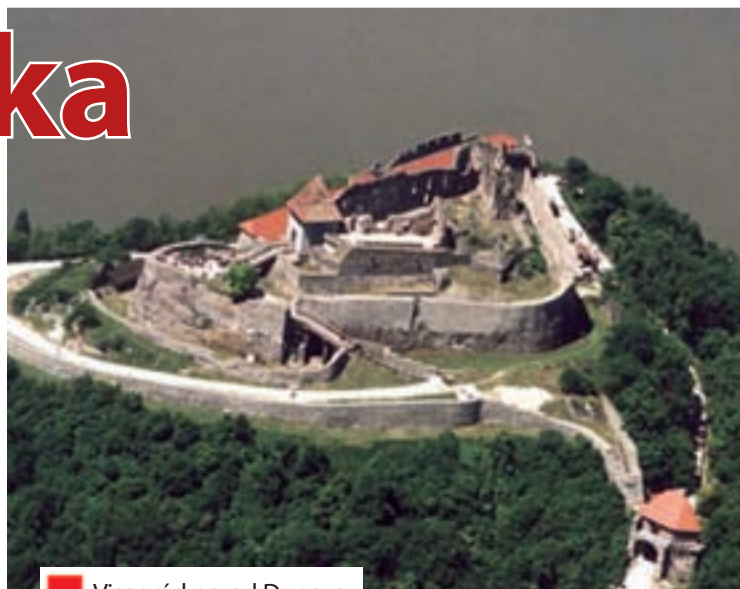

»Višegradska četvorka«

Početkom ovog mjeseca, točnije 2. i 3. listopada, u Pragu je održan skup srednjoeuropskih zemalja članica EU, koje su ove godine postale poznate i kao »Višegradska četvorka«, skraćeno »V-4«. Četvorku čine: Češka, Poljska, Mađarska i Slovačka. U okviru EU postali su poznati kada su nakon izbora za Europski parlament osujetili svojevrstan reizbor bivših čelnika, favorita liberala i socijalista. Ovo su mogli postići zato što su dvije spomenute grupacije postigle loše izborne rezultate i nemaju više većinu u EU parlamentu kao do sada. Jedna od točaka razdora bila je takozvana migrantska kriza koja je započela 2015. godine, kada su iz ratom zahvaćenih područja Bliskog istoka, prije svega Sirije i Iraka, bez skoro ikakve kontrole, iskoristivši bezgranični sustav kontrole unutar EU, u velikim grupama pristizali u najrazvijenije države Europe, prije svega u Njemačku, gdje su dobili najbolju socijalnu zaštitu. Zbog ovoga se prva pobunila Mađarska, koja je na granici sa Srbijom digla žičanu ogradu. Kasnije je ova ograda postala vrlo čuvana, s putovima za prolaz granične policije, vojarnama za ove postrojbe; opremljena je kamerama i prijelaz je moguć samo preko kontrolnih punktova na kojima, oni koji ne mogu dobiti izbjeglički status, bivaju vraćeni u Srbiju. Liberalne i socijalističke stranke u EU počele su napadati premijera susjedne zemlje **Viktora Orbána**, uspoređujući ga s nekadašnjim diktatorima. Orbánov stav bio je da sve prisutniji manjak radne snage ne treba rješavati »uvozom migranata« nego prije svega socijalnim davanjima vlastitom stanovništvu i s ozbiljnijim državnim radom na poboljšanju nataliteta u svojoj zemlji. Ovaj stav je ocijenjen kao nacionalistički. Orbán je tražio i našao saveznike prije svega u srednjoeuropskim državama, koje su dijelile njegova razmišljanja i tako je polako nastala grupacija država u EU koju sad nazivaju »V-4«. Odakle ovaj naziv?

Prvo biješe sastanak tri kralja

Moramo se vratiti u vremena unazad, sve do početka XIV. vijeka. Naime, u mađarskom Visegrádu 1335. godine, krajem listopada do početka studenog, trajao je sastanak tri kralja najstarijih država Europe: Poljske, Češke i Ugarske. Hrvatsko-ugarski kralj **Karlo I. (I. Károly)** nazivan i **Caroberto**, u svoju tek podignutu palaču u Visegrádu pozvao je na savjetovanje češkog kralja **Jana Luksemburškog (Jan Lucembursky)** i poljskog kralja **Kazimira III.** nazivanog i **Veliki (Kazimierz Wielki)**. Tema je bila da, umjesto međusobne borbe, ujedine svoje snage u borbi protiv njemačkog carstva i njegovog borbenog ritterskog reda templara, koji je ugrožavao prije svega Poljsku, a češki kralj zavisio je od ovog carstva, jer je bio sin budućeg njemačkog cara **Henricha VII.** iz dinastije **Luksemburških**. Kad je postao češki kralj, bio je poznat po tome da je skoro tijekom cijele svoje vladavine

Visegrád pored Dunava

davine ratovao, čak i protiv Ugarske. Ugarski kralj Karlo I., Mađari su ga nazivali i **Károly Róbert**, iz dinastije **Anjou**, iako je bio kandidat tadašnjeg pape, teško je uspostavio svoju vlast u Hrvatsko-ugarskoj kraljevini, jer su ga na početku podržavali samo hrvatski velikaši: **Šubići, Babonići i Frankopani**, a od ugarskih samo **Máté Csák**, koji je vladao Srijemom i stolovao u Iloku. Iz ovih razloga Karlo I. prvobitno je stolovao u Temišvaru. Tek 1316. uspio je zauzeti Visegrád, a kraljevsko sjedište premjestio je tu 1323. godine. Češki i ugarski kralj su se sporazumjeli i o nekoj vrsti monetarne suradnje. U okviru svojih privrednih reformi Karlo I. je počeo kovati zlatne forinte, a češki srebrni groš je postao njen »sitniš« (kao dinar i para). Uspostavili su i trgovačke putove, koje su oni kontrolirali. Poljski kralj Kazimir III. bio je posljednji izdanak dinastije **Pijast**, te svoju kćerku udaje za ugarskog kralja Karla I. i na taj način učvršćuje dogovor tri kralja. Sjećanje na ovaj povijesni susret spomenute države su obnovile, i tako je nastala »Višegradska četvorka« (budući je nakon I. svjetskog rata stvorena Čehoslovačka koja se raspala na dva dijela početkom 1993.).

Gosti na sastanku u Pragu

Drugog dana na sastanak »V-4« pozvani su i predsjednik naše Republike kao i predsjednik Slovenije, također članice EU. Članovi »V-4« su složno obećali da će svim snagama podržavati što brži put Srbije u EU. Postoje i dva interesantna događaja, jer su se prije praškog savjetovanja u Beogradu iznenada sastali Orbán i **Vučić**, vjerojatno da se dogovaraju. Interesantno je da se mađarski mediji uopće nisu bavili ovim sastankom, kao ni s trojnim sastankom u subotu (5. listopada) kada su se sastali lider Republike Srpske iz Bosne i Hercegovine, premijer Mađarske i naš predsjednik. Očito da se stare, još srednjovjekovne, veze ponovo otkrivaju i postaju važne, jer unutar EU očekuju se i oštre političke borbe između ljevice i liberala protiv nacionalnih država kakve su »V-4«. Odnosi između Mađarske i Srbije danas su najbolji, a izgleda da te odnose Mađari žele dići na viši nivo i s Bosnom i Hercegovinom. Kao nekada, geostrateška pozicija Srbije je očito porasla (interesiraju se Kina, Rusija i Turska). Vidjet ćemo kako će ovo iskoristiti naši čelnici.

Potiranje prefarbavanja

Ako i nije dvojbeno je li pisanje po zidovima stvar sanitarne ili mentalne higijene, odgovor na pitanje o prefarbavanju grafitu unekoliko je složeniji. Tko bi, dakle, trebao prefarbati ono što je neka budala bojom izbacila iz sebe: vlasnik objekta, lokalne službe za uklanjanje grafitu (kojih, naravno, nema) ili pak ekipe volontera (koji se mogu, ali i ne moraju baviti time)?

Ima, međutim, u ovoj ružnoj priči još jedan detalj koji svojom prirodom bitno odskaka od samog »umjetničkog dojma« karkvoga na prvi pogled steknete kada se suočite s nečijim žvrljotinama. Riječ je o samom sadržaju grafitu, odnosno o njegovoj poruci širokim narodnim masama koje imaju čast pročitati ga. Oni s dužim pamćenjem sjetit će se sigurno grafitu kod bivše robne kuće Centar »Oj, Hrvati, al ćemo vas klati« ili pak one kod Nove općine s porukom Mađarima da idu 200 kilometara na sjever i dopisanom strelicom za Srbe dva metra pod zemlju. Nije tako davno, zimus negdje, također kod Nove općine osvanuo i grafit »Čaba srebro s Prvenstva sveta, izdao si Kosovo i to nam mnogo smeta«, a ne baš tako davno na zidu u ulici kod Ekonomskog fakulteta stajao je natpis »Subotica Srbima«, čije bi značenje, valjda, trebalo biti da u ovom gradu za druge nema mjesta. Na sreću, te su žvrljotine, koje i svojim izgledom i sadržinom vrijeđaju zdrav razum, ipak uklonjene pa fasade sada slobodno dišu pod novim naslagama boje.

Ali jedan je, poput spomenika šovinizmu i neljudskosti iz devedestih, odolio svim kantama i četkama i stoji do danas na radost njegova autora. Riječ je o grafitu »Ratko Mladić srpski heroj« na zidu uz pločnik kod mosta na Segedinskom putu. Za

razliku od jednoznačnih poruka Hrvatima, Mađarima, Srbima ili »Čabi« ovaj je za lokalnu samoupravu (valjda je zid u njihovom vlasništvu) u svojoj suštini neutralan do nevinosti. Autor je ovim grafitom jednostavno iznio svoj »politički stav« o čovjeku koji je prije nepune dvije godine u Haagu osuđen na doživotni zatvor, jer je utvrđeno da je kriv po deset od jedanaest točki optužnice (među kojima i za genocid u Srebrenici), a u zemlji u kojoj je verbalni delikt ukinut prije osamnaest godina ovakvi se grafiti, izgleda, smatraju slobodom govora.

Pitanje bez odgovora svakako je dokle ta sloboda može ići, kako se ona tumači i kada se ograničava? Bi li, primjerice, grafiti da su ubojice dvije djevojčice u Subotici heroji a ne zločinci

Drugo lice SUBOTICE

ostali bez zgražanja i osude javnosti, bez promptnog uklanjanja i bez intenzivnog traganja za rukopisom njihovih ispisača? Bi li, primjerice, »orlovi« (oni albanski, naravno) ili »ušato u« prošli bez zaslužene reakcije javnosti i državnih tijela? Ne treba tu ni previše pameti ni iskustva, pa zaključiti da grafiti takvih sadržina ne bi dočekali sljedeći dan neprefarbani kao što nije teško zamisliti niti da njihovi autori sljedeće jutro ne bi dočekali na slobodi.

Pa zašto onda istoj toj javnosti, lokalnoj samoupravi, policiji, komunalnoj policiji, volonterima... ne smeta pozitivni »stav« da je heroj čovjek koji je osuđen za smrt na stotine i tisuće ljudi? Jedan od brojnih odgovora vjerojatno bi mogao biti da pojam ubojstva u ratu nije isti kao onaj u miru, jer se onaj prvi u takvim prilikama pije kao istinom nefiltrirana priča o časti, viteštvu i herojstvu, pri čemu količina ispijenog utječe i na povećanje halucinacija. Drugim riječima, u drugim se društvima nesuočavanje s istinom naziva i nedoživljenom katarzom. U tom se smislu možda može promatrati i neaktivnost lokalne samouprave i policije na navedeni grafit: potiranje mentalne potrebe sanitarnu higijenu.

Z. R.

Temeljem članka 63., stavak 2. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravka, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 91. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo Gradske uprave Grada Subotice oglašava:

JAVNU PREZENTACIJU URBANISTIČKOG PROJEKTA ZA IZGRADNJU OBJEKATA U FUNKCIJI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE S URBANISTIČKO-ARHITEKTONSKOM RAZRADOM LOKACIJE U SKLOPU POSTOJEĆEG KOMPLEKSA NA K.P. 13868 K. O. BAJMAK

(naručitelj projekta *Patent CO d.o.o.*)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 18. do 24. listopada 2019. godine, svakog radnog dana od 8 do 15 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje putovima, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 18. do 24. listopada 2019. godine

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je **Katarina Buljovčić**.

Sve primjedbe prispjele u Zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Zabilježen trend pada humusa u Vojvodini

Oranice Grada Subotice i dalje bogate

*Kao sljedeću mjeru koja može pomoći povećanju sadržaja humusa Damir Varga navodi gajenje pokrovnih usjeva * Prema podacima s kojima raspolaže Poljoprivredna stručna služba Subotice sadržaj humusa na teritoriju Grada Subotice kreće se od 3,30 do preko 4 posto, a na rubnim dijelovima, prema Horgoškoj pješčari se količina smanjuje i do dva posto, dok je na pijesku ispod jedan posto*

Da Vojvodinu uskoro nećemo moći zvati žitnicom ni Srbije, a kamoli Europe, istakao je nedavno za portal *Makroekonomija* stručnjak Instituta za ratarstvo i povrtlarstvo u Novom Sadu **Jovica Vasin**. Kako je navedeno, razlog tome je pad organske tvari, odnosno humusa u zemljištu ispod tri posto, što je na granici optimalnog.

Na istome mjestu publicist i član Znanstvenog društva ekonomista Srbije **Branislav Gulán** napisao je kako je organske tvari prije početka intenzivne poljoprivredne proizvodnje na vojvođanskim njivama bilo više od pet posto, a samo u prethodnih 20 godina taj nivo je pao s 3,5 na ispod 3 posto. Kao glavni uzrok tomu navedeno je rapidno opadanje stočnog fonda zbog čega se slabije koristi stajnjak kao organsko gnojivo, u zamjenu za mineralna.

Kada je riječ o oranicama na području Grada Subotice, direktor Poljoprivredne stručne službe Subotica **Damir Varga** kaže da ovaj pad sadržaja organske tvari u zemljištu nije tako izražen kao u ostalim dijelovima Vojvodine.

Bogat stočni fond

Varga kaže da je na subotičkim oranicama količina humusa zadovoljavajuća te da se čak i povećao broj uzoraka sa sadržajem humusa od 3 do 5 posto!

Kao jedan od razloga tome navodi činjenicu da se žetveni ostaci zaoravaju, a ne spaljuju što je bila praksa sve do prije deset godina dok nije donesena zabrana za to.

Također kaže kako Subotica raspolaže s dosta bogatim stočnim fondom čiji je stajnjak pogodan za plodnost zemljišta.

»Od prije nekoliko godina broj grla krupne stoke na teritoriju Grada Subotice se povećao zbog poticaja koje je država davala za stočarstvo. Samim time povećala se i produkcija stajnjaka, tako da je kod nas bolja situacija nego u ostalim dijelovima Vojvodine.«

Još jedan od razloga zašto se čak povećava sadržaj humusa Varga vidi u tome što se posljednjih desetak godina sve više parcela obrađuje reducirano, odnosno izostavlja se klasično oranje i koristi se tanjuranje, gruberovanje...

Osim mjera kojima sami poljoprivrednici utječu na visok sadržaj humusa na sjeveru Bačke, Varga kaže da uzrok tome treba tražiti i u klimatskim faktorima kroz povijest.

»Kod nas je sadržaj humusa nešto veći nego u ostalim dijelovima Vojvodine jer smo tijekom prošlosti imali manje padalina, što znači manje mineralizacije zemljišta, odnosno više organske tvari u njemu.«

Kao sljedeću mjeru koja može pomoći povećanju sadržaja humusa Varga navodi gajenje pokrovnih usjeva. No, kaže i da je to gajenje usjeva za zelenišno gnojivo moguće samo u uvjetima navodnjavanja, jer je za naše područje karakteristično manje padalina, a to gnojivo da bi se razložilo nakon zaoravanja traži vlagu. Iako ova mjera kod nas još nije zaživjela, Varga kaže da se ona u nekim zemljama Europske unije i subvencionira.

Podrška lokalne samouprave

Prema podacima s kojima raspolaže Poljoprivredna stručna služba Subotice sadržaj humusa na teritoriju Grada Subotice kreće se od 3,30 do preko 4 posto, a na rubnim dijelovima, prema Horgoškoj pješčari se količina smanjuje i do 2 posto, dok je na pijesku ispod 1 posto. U Subotici se još od 2002. organizirano provodi kontrola plodnosti zemljišta, a Varga kaže da je značaj ovih analiza prepoznala i lokalna samouprava.

»Pokrajinsko tajništvo je 2002. godine pokrenuo akciju *Uz malo volje plodno polje* u suradnji s institutom za ratarstvo i povrtlarstvo Novi Sad, laboratorijom za agroekologiju i s Poljoprivredom stručnom službom u Vojvodini. Od tada je svake godine rađen određen broj analiza, a oko tisuću uzoraka godišnje uzeto je s teritorija Subotice. Uviđajući koliki je značaj kontrole plodnosti zemljišta za razvoj poljoprivrede kasnije se i lokalna samouprava Subotice pridružila financiranju akcije. Posljednje tri godine Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu financira samo uzimanje uzoraka državnog poljoprivrednog zemljišta dok lokalna samouprava i dalje financira uzimanje uzoraka na parcelama individualnih poljoprivrednih proizvođača s teritorija Grada Subotice.«

J. D. B.

Zadruge i turizam – polja za obradu

*Udruživanje proizvođača ekološke hrane i perspektive bio-etno turizma bile su središnje teme ovogodišnjeg Međunarodnog festivala proizvođača organske hrane * Svoja iskustva s domaćim podijelili i proizvođači iz Hrvatske*

»Površine pod organskim usjevima porasle su za godinu dana oko 43% i ove godine dostigle su 19.200 hektara, pa je pravo vrijeme da se proizvođači na ovom polju počnu udruživati kako bi povećali konkurentnost na tržištu«, piše portal *Agrosmart*, prenoseći jedan od ključnih zaključaka s XV. Međunarodnog festivala organskih proizvoda *Biofest*, koji je od 2. do 4. listopada održan u Subotici.

I ma koliko ovo povećanje od 43% bilo veliko, ovih ni 20.000 hektara ne čini niti 0,5% ukupno obradivih površina u Srbiji čija se brojka – u ovisnosti od izvora – kreće u rasponu od 4,9 do 5,7 milijuna hektara. Što je to u odnosu na Austriju, gdje ekološka proizvodnja čini 20% ukupne poljoprivredne proizvodnje!

upravo ove godine (19. lipnja) organski proizvođači iz Subotice, Totovog Sela, Temerina, Stare Moravice i Mirgeša osnovali zadrugu, s ciljem lakšeg poslovanja kroz zajedničku nabavu repromaterijala i strojeva, ali i plasmana robe na tržištu. Inače, upravo su zadrugarstvo i turizam u području bio proizvodnje bili noseće teme *Biofesta*, o kojima se najviše pričalo na njegovom otvaranju.

Kako je već uobičajeno u takvim prigodama, riječi potpore i obećanja organizatorima i sudionicima, ali i svim bio proizvođačima, dali su i državni, pokrajinski i gradski dužnosnici zaduženi za područje poljoprivrede. Tako je **Ivana Simić** iz Nacionalne asocijacije za organsku proizvodnju *Serbia Organica* istaknula kako ohrabruje činjenica da je Ministarstvo poljoprivrede spremno ponuditi odgovarajuću pomoć razvoju bio proizvodnje u Srbiji, ali ne precizirajući o kakvim je mjerama ili iznosima riječ, jer to do sada nije učinio niti ministar **Branislav Nedimović**. Ipak, ona je na otvaranju *Biofesta* najavila skorbu izradu posebnog zakonskog dokumenta kojim će biti razdvojeni poticaji u bio i konvencionalnoj poljoprivrednoj proizvodnji. U tom smislu nešto konkretniji bio je pomoćnik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu **Marko Rovčanin**, koji je istaknuo da Tajništvo bio proizvođače u Vojvodini pomaže u iznosu od deset milijuna dinara, dok je **Grgur Stipić** iz subotičkog Tajništva za poljoprivredu najavio da će poljoprivrednici koji se bave ekološkom proizvodnjom dobivati zemljište u dugogodišnji najam.

Ekspanzija i nove prakse

Zadovoljstvo i organizacijom *Biofesta* i zanimanjem Subotičana za bio proizvodnju iskazala je i **Snježana Pavlić** iz osječkog *BB Oila*, tvrtke koja od 2016. u Bijelom Brdu ima pogone za hladno prešana ulja od suncokreta i uljane repice, badema i lješnjaka, te lana i konoplje. Sve proizvode, koji, kako kaže, moraju imati eko certifikat otkupljuju diljem Hrvatske, a osim na domaćem tržištu, oni se i izvoze. S obzirom na to

Do sada učinjeno i obećanja za sutra

Pa ipak, osim povećanja za 43% površina pod bio proizvodnjom, u Srbiji se događaju još neki pozitivni pomaci. Tako, recimo, projektna menadžerica *Terra'sa*, udruga koja je prije 15 godina i pokrenula *Biofest*, **Snježana Mitrović** kaže kako su

Tomislav Katančić

da je Hrvatska već šest godina članica Europske unije, ona kaže kako se dosta poticaja za bio proizvodnju može dobiti i iz europskih fondova, napose ukoliko se proizvođači udruže i zajednički nastupaju s projektima. Kada je riječ o zanimanju ljudi za bio proizvodnju u Hrvatskoj, Snježana Pavlič kaže kako se u posljednje vrijeme bilježi rast na tom planu:

»U posljednje vrijeme bio proizvodnja se intenzivirala, jer sve više ljudi traži takve proizvode. Mislim da je potražnja vrlo dobra, ali je potrebno i više promovirati svoje proizvode, bilo kroz sudjelovanja na sajmovima, bilo putem medija. Na žalost, još nismo prisutni u velikim trgovačkim lancima, ali i na tom planu se vode pregovori i nadam se da će i ovo pitanje uskoro biti riješeno na obostrano zadovoljstvo. Za sada se naši proizvodi mogu naručiti putem interneta, na osječkoj eko tržnici ili u našoj tvrtki.«

Tomislav Katančić iz osječke udruge *Slap* na *Biofest* je došao kao predstavnik projekta *Panona*.

Snježana Pavlič

net, koji zajedno provode sa subotičkim Otvorenim sveučilištem.

»Došli smo ponuditi svoje proizvode na način da su svi proizvođači koji su na štandu zapravo dio web-shop prodaje, jer smo u sklopu jednog drugog projekta od Europske unije dobili sredstva za internet platformu za vozilo s hladnjačom i za vozača kako bismo olakšali internetsku prodaju proizvoda«, kaže Katančić.

On kaže da je ovim projektom, koji je počeo u ožujku ove godine i vrijednim dva milijuna eura, obuhvaćeno 35 proizvođača u krugu od četrdesetak kilometara, koji na prodaju nude oko 200 proizvoda, od vina, preko bio povrća i prerađevina, sireva, suhomesnatih proizvoda, do ekoloških čajeva i veganskog kutka.

»Cilj projekta bio je podići konkurentnost lokalnih proizvođača, jer su i veliki trgovinski lanci i industrija nanijeli dosta štete malim bio proizvo-

đačima. Zbog toga, da bi opstali, oni se moraju ujediniti, a to su učinili kroz našu platformu. Osim toga, i sami proizvođači su svjesni koliko je internet postao popularan i koje sve prednosti mogu imati zbog toga«, kaže sugovornik.

U okviru ovogodišnjeg *Biofesta* sudionici su još posjetili imanje **Szabolcsa Truzsinskog** iz Njegosseva (kod Bačke Topole), koji se bavi proizvodnjom dvadesetak vrsta bio tjestenina od spelte, te *Brkin salaš* u Čeneju, kao vid upoznavanja s agro-etno turizmom. Kao i ranijih, na *Biofestu* su i ove godine dodijeljene dvije nagrade. Titulu najboljeg proizvođača dobila je **Ana Dolovac** iz Novog Sada za rolnice od sušenog voća, a za najbolji proizvod proglašen je *choco cerealie organic*, koji proizvodi kompanija *Flory* iz Kruševca.

Z. R.

Nova potpora za obrazovanje

Da će Hrvati u Srbiji moći i u budućnosti računati na potporu iz matične države potvrdili su i učenici Prirodoslovne škole Vladimira Preloga iz Zagreba, koji su sami prikupljali novčana sredstva na koje je nadodala i škola te su tim novcem kupljeni udžbenici koje su donijeli * Zlatko Stić je ujedno i predsjednik Rotary kluba Zagreb Kaptol, koji je spreman godišnje stipendirati dva do tri studenta iz Vojvodine koji studiraju u Hrvatskoj. Planiran iznos stipendije je 1600 kuna mjesečno u trajanju od pet godina, što će po studentu biti oko 100.000 kuna za vrijeme studija

Učenci Prirodoslovne škole Vladimira Preloga iz Zagreba pod vodstvom ravnatelja i nekoliko nastavnika posjetili su 4. i 5. listopada Hrvate u Monoštoru i Subotici. Razlog njihovog dolaska bio je izvođenje kazališne predstave – mjuzikla *Tamo da putujem*, a ovom prigodom donijeli su i vrijedne nagrade namijenjene poboljšanju kvalitete obrazovanja na hrvatskome jeziku. Školsku knjižnicu u Monoštoru obogatili su lektirama na hrvatskome jeziku, a prilikom posjeta Hrvatskom nacionalnom vijeću ostavili su i 500 srednjoškolskih udžbenika. Ravnatelj škole **Zlatko Stić** najavio je ponovni posjet HNV-u u prosincu, kada će doći s novom donacijom.

Slijedi računarska oprema

Stić kaže kako je ovo već četvrti put da škola surađuje s HNV-om, te im je drago kada mogu donirati udžbenike jer su oni preduvjet za uspjeh u daljnjem školovanju.

»Naša škola je već surađivala s Hrvatima iz Vojvodine – bila je razmjena učenika, donirali smo prije ovoga dva puta udžbenike, a sada smo, osim knjiga, došli da vam predstavimo i mjuzikl koji su uvježbali učenici naše škole. Donijeli smo udžbenike matematike i fizike za sva četiri razreda tehničke škole i gimnazije. Djeca odavde često upisuju studije u Hrvatskoj, prema zakonu su dužni polagati državnu maturu i za njih je najbolje da od po-

le. Oni su sami prikupljali novčana sredstva na koje je nadodala i škola te su tim novcem kupljeni udžbenici koje su donijeli. Predsjednica volontera škole **Ema Horvat**, učenica četvrtog razreda, smjer kozmetičar, o donaciji kaže: »Ako imamo mogućnost pomoći, zašto ne? Ako smo u boljoj situaciji, uvijek ćemo pomoći.«

Velika zainteresiranost

Mjuzikl *Tamo da putujem* učenici zagrebačke Prirodoslovne škole izveli su najprije u Monoštoru, 4. listopada u Domu kulture. Prije izvedbe nazočnima je riječi dobrodošlice uputio dopredsjednik HNV-a za Sombor i predsjednik Kulturno-umjetničkog društvo Hrvata **Bodrog Željko Šeremešić**, a goste je pozdravila i ravnateljica Osnovne škole

22. oktobar **Marija Mrgić**.

U dvorani Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* u Subotici predstava je održana 5. listopada, a goste je pozdravio predsjednik *Kola* i Izvršnog odbora HNV-a **Lazar Cvijin**. Brojnoj djeci i nekolicini starijih u publici obratila se i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, koja je, osim riječi zahvale za donaciju iz Zagreba, istakla da se i hrvatska zajednica treba zapitati kuda ide, koji su njezini ciljevi i putevi odrastanja te da poruka predstave ne treba biti »tamo da putujem«, već »ovdje da ostajem«.

četka uče po udžbenicima po kojim uče i djeca u Hrvatskoj«, rekao je Stić.

Na sastanku s predstavnicima HNV-a Stić je kazao da će škola i dalje pratiti potrebe i osiguravati udžbenike za obrazovanje na hrvatskome jeziku, a u prosincu je najavio ponovni dolazak kada će donirati računarsku opremu hrvatskoj zajednici.

Stić je ujedno i predsjednik Rotary kluba Zagreb Kaptol, koji je, kako je rekao, spreman godišnje stipendirati dva do tri studenta iz Vojvodine koji studiraju u Hrvatskoj. Planiran iznos stipendije je 1600 kuna mjesečno u trajanju od pet godina, što će po studentu biti oko 100.000 kuna za vrijeme studija. Projekt bi, kako je najavio, trebao uskoro započeti, a u suradnji s HNV-om napraviti će se kriteriji prema kojima će se stipendije dodjeljivati.

Inače, Rotary klub Zagreb Kaptol poznat je po akciji *Korak u život* koja traje deset godina i do sada su, kako kaže Stić, podijelili oko 22 milijuna kuna studentima bez roditeljske skrbi u Hrvatskoj.

Pomažu i učenici

Koliko je značajna ova donacija udžbenika, ali i sam posjet škole istakla je dopredsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Marina Ivanković Radaković**.

»Problem nabave srednjoškolskih udžbenika je gorući problem i HNV-a i Odbor za obrazovanje ulaže ogromne napore kako bi na neki način pribavio udžbenike za srednjoškolce. Ova donacija je izuzetno dragocjena, jer će se na neki način riješiti taj problem. HNV je zahvalno ravnatelju i kolektivu škole na njihovom zalaganju, a ovom gestom su pokazali i kako ipak nismo sami u ovim problemima i da možemo računati na potporu iz Hrvatske«, rekla je Ivanković Radaković.

A da će Hrvati u Srbiji moći i u budućnosti računati na potporu iz matične države potvrdili su i učenici ove zagrebačke ško-

Ravnatelj škole Stić je rekao kako je ovo drugi mjuzikl u tri godine koji su učenici uvježbali i da dovesti 56 učenika koji sudjeluju u predstavi i svu opremu ne bi bilo moguće bez potpore Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstva znanosti i obrazovanja i Gradskog ureda za obrazovanje Grada Zagreba.

J. D. B.

Istraživačko putovanje članova Hrvatske čitaonice *Fischer*

U pohodu *Putovima predaka*

Dvadeset sedmero članova čitaonice Fischer krenulo je na put u mjesta iz kojih su njihovi djedovi i pra-pradjedovi došli u Surčin

Potaknuti istraživanjem koje radi župnik **Marko Kljajić** radi prikupljanja podataka za sljedeću knjigu *Rodovi hrvatskih prezimena u Surčinu* vodstvo Hrvatske čitaonice *Fischer* osmislilo je istraživačka putovanja koja bi se ostvarivala jednom godišnje radi obilaska mjesta iz kojih potječu pojedine obitelji i istraživanje iz kojih mjesta su došle ostale obitelji. Istraživanje je dobilo ime *Putovima predaka*. Cilj ovih putovanja je uspostavljanje i održavanje veze sa zavičajem praroditelja radi jačanja identiteta pojedinca i zajednice.

Najveći dio hrvatskih obitelji iz Surčina doselilo se iz Like u vrijeme Vojne krajine počevši od 1774. godine, kako je zabilježeno u kronici župe Surčin. Zato je prvo putovanje realizirano upravo u Liku. Dvadeset sedmero članova čitaonice krenulo je 3. listopada na put u mjesta iz kojih su njihovi djedovi i pra-pradjedovi došli u Surčin.

Slunj, Rastoke, izvorište rijeke Gacke... Ramljani

Vodič i domaćin na ovom putu Surčincima je bio župnik iz Brinja vlč. **Petar Ivkić** koji je pomogao u organizaciji plana puta. Velečasni Ivkić je sa svojim župljanima osigurao smještaj za putnike. U ranim jutarnjim satima Surčinci su krenuli na put. Prva stanica bio je Slunj i Rastoke. U Slunju ih je toplo primio domaći

Rastoke - s vlč. Miletom Pecićem

župnik vlč. **Mile Pecić**, autor knjige *Zakopani dnevnik*. Vlč. Pecić je bio vodič kroz Slunj, Rastoke i crkvu Presvetog Trojstva. Na listopadskim pobožnostima upoznao je svoje župljane i putnike iz Surčina. Surčinci su se upoznali sa svim nedaćama koje su ovi dobri ljudi imali tijekom devedestih godina. Ono što ostavlja snažan dojam je s koliko ljubavi vlč. Pecić govori o ljudima, njihovoj dobroti i vrijednostima mira. Na ispraćaju vlč. Pecić je čitaonici *Fischer* poklonio nekoliko svojih knjiga.

Za ostvarivanje planiranih posjeta toga dana više nije bilo vremena zbog četverosatnog kašnjenja koje je prouzrokovala gužva na granici.

Drugi dan putovanja valjalo je nadoknaditi zaostatke. Najprije su obišli izvorište rijeke Gacke s mlinicama, starim mlinovima koji i dalje po potrebi melju brašno kako se to nekada radilo.

Tada je dolazio najvažniji dio puta, obilazak mjesta iz kojih su došli njihovi preci. Prvo ovakvo mjesto su Ramljani, mjesto u sastavu grada Otočca na 750 metara nadmorske visine. U ovom mjestu živi 167 stanovnika po posljednjem popisu. Iz Ramljana potječe familija **Pleša**. U kronici Surčin prvi Pleša koji se spominje je **Matija**, koji je rođen 1811. godine u Lici. Toga dana u Ramljanima su bili njegovi potomci iz Surčina **Andrija** Pleša, njegova kći **Ana** i sestra **Mara** kao i **Ljerka Vlačina** čija je baka iz ove obitelji. Susret s crkvom sv. Mihovila i obilazak groblja koje je smješteno odmah iza crkve, su bili dirljivi. Međutim, poseban ljudski i emocionalni doživljaj je bio susret s mještankom koja se predstavila: »Ja sam rođena i udana Pleša.« Na slikama potomaka surčinske obitelji Pleša i mještanke iz Ramljana uočena je sličnost da li je to samo želja za povezivanjem s korijenima...

Čanak

Pomalo u žurbi krenuli smo dalje u Čanak, mjesto kraj Gospića, odakle potječu familije **Naglić, Štampar, Oštrić, Jurković, Baričević, Golić, Grbač**. Na ovaj put su pošli njihovi preci: **Pera Štampar, Ružica** sa sinom **Vladom Štampar**. Od Naglića su bile prisutne: **Katica, Ana, Jelena, Kata, Vera, Miroslava, Dragica**. Potomci Oštrića **Veronika** i **Kata**, potomak Baričevića **Stjepan**.

Čanak - s domaćinima ispred crkve Gospe od rožarija

Obitelj Naglić se doselila u Surčin 1774. godine, Baričevići su se doselili tisuću osamsto četrdesetih, baka iz obitelji Oštrić se doselila u Surčin krajem 18. stoljeća. Obitelj Štampar doselila se u Surčin 1918. godine.

Čanak na turskom znači zdjela, i zbilja: naselje se nalazi u ravnici između planina koje predstavljaju dvije zdjele. U Čanku ima tek 24 stanovnika. Nekolicina njih okupila se oko crkve Gospe od rožarija da sačeka goste. Prva crkva koja je bila sazidana 1728. godine minirana je u posljednjem ratu i prije par godina sazidana je nova uz pomoć donacija. Crkvu je sazidao naš domaćin vlač Pejo. Poslije razgledanja crkve zajednički su obišli groblje. Primijećeno je da su svi spomenici na groblju novi, ali da dosežu do 1804. godine najdalje. Domaćini su objasnili da je groblje bilo uništeno, a knjige spaljene tako da su na spomenicima upisani samo oni preci za koje su se znali podaci.

Obilazeći svoju pradjedovinu bilo je šteta ne obići i rodnu kuću **Nikole Tesle** u Smiljanu. Uz zavičajnu kuću lijepo je uređen i laboratorij.

Sajam u Gospiću, Brinje

Zatim je na redu bio sajam u Gospiću pod nazivom *Jesen u Lici*. Na ovom sajmu su izloženi na prodaju domaći proizvodi: rakija, med, liker, suhe smokve, vezovi, dijelovi narodne nošnje, korpice... Na bini su kulturno-umjetnička društva igrala i pjevala stare pjesme i igre. Članovi udruga Hrvatska čitaonica *Fischer* bili su jako iznenađeni i obradovali su se kada su čuli napjev i vidjeli igru koja se u Surčinu igrala sve do 1960-ih, a koju su ove godine obnovili. Otkriće im je bilo da je kroz stoljeća zadržana lička igra, kako u Surčinu tako i u Novom Slankamenu.

Iste večeri kada su s domaćinima, članovima obitelji **Linarić**, u Brinju razgovarali o ovom svom otkriću, dobili su od domaćina knjigu o običajima u Lici s ovim napjevima. Uz ogromnu radost i skrivene suze zajedno su pjevali i napjeve iz Surčina i Like. U istoj knjizi su ispisane i riječi pjesama koje se pjevaju kako u Lici tako i u Surčinu: *Ajde Kato, ajde zlato, Milkina kuća na kraju, Tri livade, nigde lada nema...* Također je otkriće bio lički rječnik na kraju knjige, gdje su Surčinci otkrili da se u Lici govorilo djelomično

ekavicom, a postoje i zajednički izrazi. U smiraj dana posjetili su znamenitosti Brinje: kulu Sokolac i etno kuću. Kulu Sokolac je podigao početkom XV. stoljeća **Nikola IV. Frankopan** kao sjedište ove plemićke obitelji. Trokatna kapela sv. Trojstva sa svodovima i grbovima Frankopana jedan je od najvažnijih spomenika gotike u Hrvatskoj. S kule Sokolac na svakoj strani svijeta pogled vodi do jedne crkve u dolini. Etno kuća u Brinju je brižno opremljena od spavaće sobe, kuhinje, dijela za higijenu do šupa. Svaka stvar nosi kartončić na kome je upisano ime vlasnika.

U Krasnom i Kući Velebita

Posljednjeg dana Surčinci su poslije zajedničke mise s domaćinima u Brinju hodočastili do Gospinog svetišta u Krasnom. Na putu do Krasnog svratili su pogledati utočište za med-

vjede u Kutarevu. U Krasnom su također toplo dočekani od domaćeg župnika i tamošnjih žitelja. Poslije uvodnog dijela o povijesti i sadašnjem životu u Krasnom, Surčinci su se pomolili Majci Božjoj Krasnatskoj. U razgovoru sa žiteljima Krasnog **Veronika** iz Surčina je dobila podatke o svojim precima, obitelji **Tomajić**, koja se preselila u Našice, a zatim se jedna od kćeri udala za **Krznarića** u Novom Slankamenu, a njezina kćer se potom udala za **Volarića** u Surčinu.

U Krasnom se nalazi i *Kuća Velebita*, posjetiteljski i informacijski centar za posjetitelje Nacionalnog parka Sjeverni Velebit. *Kuća Velebita* ima prepoznatljiv, moderan i atraktivan sadržaj koji omogućuje prezentaciju prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka tijekom cijele godine. Po izlasku iz mjesta, prolazeći pokraj jednog groblja uz put, vidjeli su spomenik s prezimenom **Samardžija**, prezime obitelji iz Surčina.

Sve crkve i groblja koje su na svom putu kroz Liku obišli su obnovljeni.

Put je završen obilaskom senjske kule Nehaj i kratkim odmorom u Senju na obali mora.

Na ovom putu bili su i predstavnici obitelji **Čačić, Alar, Volarić, Srdić, Jutić** koji ovoga puta nisu obišli mjesta rođenja svojih predaka. Oni će biti u planu za iduću godinu. U Surčinu žive i obitelji koje su došle iz Dalmacije poslije Drugog svjetskog rata, tako da, osim istraživanja Like, Hrvatskoj čitaonici *Fischer* predstoji i Dalmacija kao predio pradjedova za istraživanje.

Surčinci koji su pošli putovima predaka vratili su se ushićeni, obogaćeni i ispunjeni. U međusobnom razgovoru u povratku su rekli da su njihova očekivanja daleko nadmašena, da im je spoznaja o precima, ali i o sebi samima, zaokružena i da žele ova osjećanja i doživljaje prenijeti svojoj djeci. Zahvalni su svima koji su realizirali i omogućili ovaj put: organizatorima, domaćinima, financijerima i posebno našem vodiču velečasnom Petru, Peji Ivkiću.

Put je realiziran uz financijsku podršku Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Ministarstva za kulturu Republike Srbije.

Katica Naglić

Austrija, Slovenija, Hrvatska, Mađarska i Srbija – skupa

Rezervat biosfere koji probija barijere

U vrlo složenim političkim i društvenim okolnostima, i uz neizvjesnost do posljednjeg dana oko toga hoće li se posao uspjeti uraditi do kraja, skupina stručnih organizacija zaštite prirode iz pet zemalja koje zapljuskuju obale Mure, Drave i Dunava usuglašavala je nominacijski obrazac za prijavu novoga prekograničnoga rezervata biosfere. On je 30. rujna konačno i predan UNESCO-vom programu »Čovjek i biosfera« radi proglašenja područja »Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav u pet država«. Kada ministri zaštite okoliša Austrije, Slovenije, Hrvatske, Mađarske i Srbije potpišu zajednički tekst Deklaracije o uspostavi ovog područja, nominacijski dossier bit će potpun a UNESCO će imati izazovni zadatak proglašenja prvoga rezervata biosfere u pet država na svijetu.

Od Bad Radkesburga do Bačke Palanke

Područje je podijeljeno u tri zone. Središnja obuhvaća rječne tokove ove tri rijeke i najvrjednije dijelove poplavnih šuma pokraj njih, močvara, rječnih nanosa, obala, starih rječnih korita, vlažnih i slanih livada. Njezinom se zaštitom čuvaju prirodni procesi, štiti biološka raznolikost i lokaliteti za znanstvena istraživanja sukladna programu »Čovjek i biosfera«. Zaštitna zona, koja uokviruje središnju, namijenjena je smanjenju negativnih posljedica ljudskih aktivnosti. Najčešće su tu šume, travnate površine, mjestimično i obradivo zemljište. Najveći dio predloženoga rezervata biosfere čini prijelazno područje kreirano da promovira socioekonomski i regionalni razvitak, malo i srednje poduzetništvo i održivi turizam. U ovoj su zoni smješteni svi regionalno važni centri očuvanja kulturne baštine: Bad Radkesburg, Gornja Radgona, Lendava, Varaždin, Donji Miholjac, Osijek, Vukovar, Barcs, Mohač, Baja, Sombor, Apatin, Bač i Bačka Palanka.

Sve zemlje koje sudjeluju u ovoj nominaciji predložile su i zajednički plan s tri operativna cilja koje zahtijeva UNESCO. Prvi podrazumijeva korištenje rezervata biosfere za zaštitu prirodne i kulturne raznolikosti, drugi korištenje ovog područja kao modela za upravljanje zemljištem i pristup održivom razvitku, a treći za istraživanja, monitoring i edukaciju. Zemlje sudionice pošle su od već postojećih bilateralnih projekata koji se tiču ovih tema, koje su prikazale UNESCO-u budući da su donijeli dobra iskustva međunarodne suradnje. U novije vrijeme realizirale su i nekoliko projekata na razini svih ovih pet država. Gotovo svi oni financirani su iz pristupnih fondova Europske unije.

Proces formiranja rezervata biosfere ima povijest dugu tri desetljeća. Prvi okidač za tješnju suradnju među ovim zemljama aktiviran je 1989., kada su obznanjeni planovi da bivša Jugoslavija i Mađarska izgrade veliku hidrocentralu na Dravi kod Virja (nedaleko

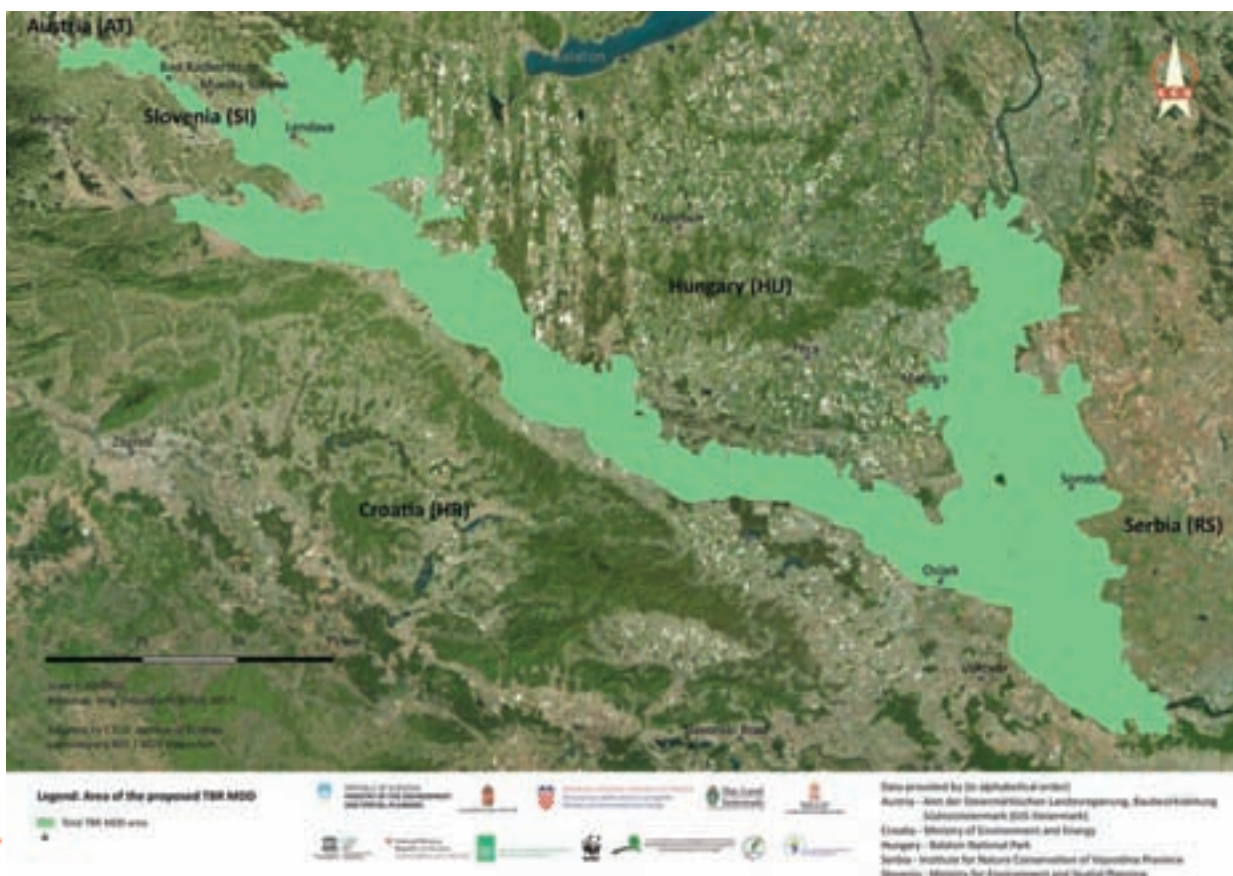

Đurđevca). Protiv toga je prvi puta ujedinjeno ustao civilni sektor netom probuđen u Mađarskoj i Hrvatskoj. Do danas taj projekt nije realiziran. U međuvremenu, uz tokove ove tri rijeke proglašeno je 13 zaštićenih područja i četiri rezervata biosfere koji će ući u jedan prekogranični. To su: »Mura – Drava – Dunav« (proglašen je prvi, u Mađarskoj i Hrvatskoj, 2012. godine), »Bačko Podunavlje« u Srbiji (2017.), »Mura« u Sloveniji (2018.) te »Dolina donje Mure« u Austriji ove godine.

Podizanje mostova

Projekt ovako velikoga značaja bio bi osuđen na neuspjeh ukoliko ne bi bio prihvaćen na lokalnoj razini.

»Austrijski doprinos, naš dio prekograničnoga rezervata biosfere, a to je Rezervat biosfere 'Dolina donje Mure' usko je povezan sa susjednim područjima u Pomurju u Sloveniji. Ipak, prekogranični rezervat biosfere sada nudi ne samo mogućnost da se ojača suradnja sa slovenskim općinama uz Muru, nego i da se ona proširi na sve ostale četiri zemlje s kojima dijelimo zajedničku prirodnu baštinu«, kaže dr. sc. **Günter Köck** iz Austrijske akademije prirodnih znanosti. On pojašnjava da su različite kulturne tradicije na području Mure, Drave i Dunava ogroman potencijal za održivi gospodarski razvitak.

Ovaj jedinstveni projekt podizanja mostova među zajednicama, ljudima i društvima sada omogućava ne samo da se zaštite predivni krajolici putem prekogranične suradnje nego da se njihovi potencijali održivo rabe», kaže on.

András Schmidt iz mađarskog Ministarstva poljoprivrede kaže kako rezervat biosfere u pet država može poslužiti kao model za zajedničko preuzimanje odgovornosti sa susjedima za rječne krajolike koje dijelimo, a koji podržavaju bogato prirodno naslijeđe te su obitavalište velikog broja ljudi.

»Naša vizija ovoga rječnog sustava je život ljudi uz održive aktivnosti kao što je turizam na rijekama, stočarstvo niskoga intenziteta i proizvodnja voća u poplavnim dolinama«, iznosi poziciju Mađarske Schmidt.

Gordana Beltram iz Ministarstva za okoliš i prostor Slovenije kaže da su granice koje dijele države na ovom području drugorazredna stvar u ovom projektu.

»Nije riječ o granicama nego o prirodi koja ih ne poznaje«, kaže ona.

Primjer Hrvatske

Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije jedna je od ukupno sedam institucija koje na području Hrvatske upravljaju zaštićenim područjima uz Muru, Dravu i Dunav. Kako kaže **Tatjana Arnold Sabo**, ravnateljica ove ustanove, motiv za suradnju, prvo na nacionalnom nivou radi uspostave što boljeg upravljanja zaštićenim područjem, bio je za ovu Ustanovu proglašenje prvog regionalnog parka u Hrvatskoj »Mura – Drava« 2011. godine, na području pet županija, a za upravljanje njime zaduženo je isto toliko javnih ustanova.

»Regionalni park bio je preduvjet da bi UNESCO proglasio prvi prekogranični rezervat biosfere na području ove tri rijeke 2012. godine – »Mura – Drava – Dunav« – te se time suradnja i zajedničko upravljanje proširilo na sedam institucija s hrvatske i dva nacionalna

na parka s mađarske strane. S obzirom na uvijek nedostatna nacionalna sredstva, priliku za suradnju vidjeli smo u europskim programima financiranja projekata«, kaže Arnold Sabo.

Ona smatra da je sudjelovanje u takvim projektima prilika da se institucija infrastrukturno ojača, izgradi ili opremi infrastruktura kojom će se unaprijediti zaštita, očuvanje i unaprjeđenje statusa zaštićenih vrsta i staništa, ali i da se zaposle novi ljudi, prenose znanja i iskustva.

»Najvažnije od svega je da upoznajete rad drugih institucija, učite i razmjenjujete znanja i iskustva u upravljanju zaštićenim područjima, prezentirate u javnosti svoj rad i pozitivno utječete na promjenu stava lokalne i šire zajednice prema očuvanju prirode«, zaključuje Tatjana Arnold Sabo.

Zemlje sudionice u obvezi su da nominacijski dossier dopunjuju i pojašnjavaju sukladno zahtjevima UNESCO-a, a najraniji rok proglašenja mogao bi biti u lipnju 2020. godine.

Marko Tucakov

Brojke

Na području predloženog Rezervata biosfere »Mura – Drava – Dunav« u pet država nalazi se 13 zaštićenih područja. Prostire se na 931.820 ha i u njemu živi oko 900.000 ljudi.

Zajednička svjetska baština

Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska i Srbija su 2016. nominirale srednjovjekovne stečke za UNESCO-vu listu svjetske baštine, što je ova organizacija i potvrdila. Riječ je o 28 lokaliteta u ove četiri zemlje na kojima se nalaze specifični grobovi koji potječu iz razdoblja od XII. do XVI. stoljeća, s krečnjačkim nadgrobim spomenicima različitih motiva koji u velikoj mjeri svjedoče o srednjovjekovnom životu.

Groždenbal u Rumi

RUMA – U prostorijama rumskog HKPD-a *Matija Gubec* u subotu 5. listopada održana je tradicionalna igranka povodom završetka berbe vinograda – *Groždenbal*. Dvorište doma udruge i ove godine je bilo ukrašeno grozdovima, ali i jabukama, kruškama,

kiflama i phecama koje su na simboličan način predstavljali »vinograd« obilnoga roda koji je i ove godine podario vinogradare toga kraja. Tamburaši su tradicionalnim srijemskim kolom otvorili ovogodišnju »berbu« da bi potom svi gosti pristupili »branju« plodova. Igranka se potom nastavila u prostorijama Društva a goste su zabavljali tamburaši s Brega.

N. J.

Radni dan Croart-a na Ludašu

HAJDUKOVO – Članovi HLU *Croart* iz Subotice održali su svoj »radni dan« protekle subote u Vizitorskom centru *Ludaš* na obali toga jezera u mjestu Hajduково. Domaćin im je bilo Javno poduzeće *Palić-Ludaš* a u pitanju je nastavak suradnje započete prošle godine. Osim radnog dijela članovi *Croart*-a imali su prigodu i bliže se upoznati s radom Vizitorskog centra na očuvanju Ludaškog jezera i okolice, kao najstarijeg parka prirode u Srbiji. U znak zahvalnosti za iskazano gostoprimstvo slikari su darivali

domaćinima tri slikarska djela nastala toga dana. Direktorica JP *Palić-Ludaš* **Márta Dobó** zahvalila se na darovima i obećala nastavak suradnje i u idućoj godini.

Skup o etnokulturnom identitetu Hrvata u Vojvodini

ZAGREB/SUBOTICA – Hrvatsko katoličko sveučilište (HKS) unutar svoje znanstvene strategije, znanstvene i nastavne djelatnosti posebno mjesto posvećuje istraživanju povijesti, kulture i identiteta Hrvata izvan Hrvatske. U želji rasvjetljavanja procesa oblikovanja sastavnica etnokulturnoga identiteta i aktualnoga društvenoga i političkoga položaja hrvatske zajednice u Vojvodini ovoga tjedna organiziran je znanstveno-stručni skup *Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi*. Prvi dio skupa održan je u srijedu na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu, a drugi, uz studijsko putovanje u Vojvodinu, održava se danas (petak, 11. listopada) u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici. Početak je u 14 sati.

HKS ovaj skup realizira u suradnji sa ZKVH-om, a uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske i Ministarstva kulture RH.

Šokci i baština u Monoštoru

MONOŠTOR – Zajednička manifestacija sviju udruga Hrvata Šokaca *Šokci i baština* bit će održana sutra (subota, 12. listopada) u Monoštoru. Manifestacija se ove godine održava sedmi put. U sklopu programa bit će predstavljena i monografija *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca*, koju je uredila prof. **Milana Černelić**. U programu će kao gosti nastupiti članovi udruge HKD *Šid* iz Šida. Početak je u 18 sati.

Inače, istoga dana u Monoštoru će biti obilježen i Zavitni dan.

Natječaj za najlipšu pismu na ikavici

STANIŠIĆ – HKD *Vladimir Nazor* Stanišić raspisalo je Natječaj za najlipšu pismu na ikavici hrvatskih pjesnika koji žive ili su rođeni u Srbiji. Svaki pjesnik može sudjelovati s jednom pjesmom po vlastitom izboru pisanoj na hercegovačkoj, dalmatinskoj, ličkoj, bosanskoj, šokačkoj ili bunjevačkoj ikavici. Pjesmu dostaviti na e-mail adresu hkdvnazor@gmail.com ili na adresu Društva. Uz pjesmu, svaki autor koji prvi puta sudjeluje na Natječaju treba poslati svoj kratki životopis (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi, te adresa stanovanja).

Autori tri najbolje pjesme bit će novčano nagrađeni: 1. mjesto 60 eura; 2. mjesto 50 eura i 3. mjesto 40 eura. Autori nagrađenih pjesama dobit će na dar i umjetničke slike nastale na likovnim kolonijama koje organizira ovo Društvo.

Rezultati natječaja bit će objavljeni i prvonagrađena pisma pročitana na manifestaciji *IKAVICA – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata* u Stanišiću 30. 11. 2019. godine. Rok za slanje je 1. 11. 2019.

Adresa: Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor* Stanišić, Ul. M. Parađine 139, 25284 Stanišić, Srbija.

Slanjem pjesme na Natječaj autor je suglasan da se ista može objaviti u Zborniku.

Koncert u sklopu proslave 25 godina *Collegium musicum catholicum*

Vidakoviću u čast

Komorni zbor *Collegium musicum catholicum*, koji ove godine obilježava 25 godina postojanja i djelovanja, 7. listopada priredio je koncert u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske na kome su se našla izabrana djela **Albe Vidakovića**. Okupljene je na početku koncerta u ime Katoličkog društva *Ivan Antunović*, u sklopu kojega zbor i djeluje, pozdravio predsjednik Društva vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**, koji je podsjetio da je *Collegium musicum catholicum* nastao 1994. godine u župi Uskrućuća Isusova na poticaj časne s. **Bernadice Đukić**.

Djela i obrade

Prije 105 godina, 2. listopada, rođen je Albe Vidaković, svećenik, skladatelj i muzikolog koji je svojim djelovanjem zadužio, kako Zagreb, osnivajući Institut za crkvenu glazbu pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu sveučilišta u Zagrebu, tako i rodnu Suboticu, gdje je imao prvi kontakt s glazbom. Usavršavao se u Zagrebu i Rimu gdje je diplomirao kompoziciju i gregorijanski koral na Papinskom institutu za crkvenu glazbu. Djelovao je u Zagrebu kao srednjoškolski i visokoškolski nastavnik na Bogoslovnom fakultetu. Bio je osnivač i predstojnik Instituta za crkvenu glazbu pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, te urednik časopisa *Sv. Cecilija*. Skladao je pretežito sakralnu glazbu gdje se ističe niz misa (Staroslavenske, Gregorijana, Cecilijana i dr.). Bio je i zborovođa zagrebačke katedrale, gdje je ostavio neizbrisiv trag, a također svoj veliki doprinos dao je i kao znanstvenik i muzikolog.

Upravo njemu u čast zbor je priredio koncert na kom su se nizala izabrana djela iz njegovoga opusa. Uz komorni zbor nastu-

pio je gudački kvartet profesora Muzičke škole u Subotici kojeg su činili: **Tamás Kiss** i **Slobodan Stefanović** na violini, te **Adriana Županek** i **Kristina Szabó Tokodi** na violončelu, dok je za orguljama bio stalni suradnik mr. **Kornelije Vizin** koji je izveo *Fantaziju* i *Fugu u f mollu*. Zborom i kvartetom je ravnao zborovođa i katedralni orguljaš mo. **Miroslav Stantić**. Na programu se našla *Treća staroslavenska misa*, nazvana *Istarska* (*Gospodi pomiluj, Svet i Blagoslovljen*), motet *Juravit Dominus*, *Magnificat* i *Zdravo o moj anđele*, kao i Vidakovićeve obrade ranobaroknog skladatelja **Vinka Jelića**: *Probasti domine* i *Audivi voce*.

Srebrni jubilej

Collegium musicum catholicum je kao ansambl uzeo sebi zadatak očuvati i promovirati Vidakovićev opus. Kroz dosadašnjih 25 godina rada zbor je izveo veliki broj njegovih skladbi, kako u zemlji tako i u inozemstvu, a neke od njih su praižvedene.

Održavanje koncerta i srebrnog jubileja pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine-nacionalne zajednice. U povodu svog srebrnog jubileja zbor je održao već nekoliko koncerata, a u izradi je monografija o povijesti zbora, koja će biti predstavljena u studenome. Završni jubilarni koncert će, po riječima mo. Miroslava Stantića, biti održan u prosincu skupa sa Subotičkim komornim orkestrom, na kome će *Collegium* izvesti kantatu *Gloria in excelsis Deo* koju je ovom jubileju zbora posvetio skladatelj i emertitus, profesor Akademije umjetnosti u Novom Sadu prof. **Svetozar Saša Kovačević**.

Ž. V.

Dramska sekcija HKUD-a Vladimir Nazor gostovala u Hrvatskoj

Naklon sinjskoj publici

Gostovanja dramske sekcije HKUD-a *Vladimir Nazor* pred gledateljima u Hrvatskoj nastavljena su posjetom Sinju, gdje su somborski glumci amateri bili sudionici 4. susreta gradova prijatelja. Somborci su predstavu *Matora dica* izveli u okviru večeri komedije na kojoj je još sudjelovao i *Teatar 303* iz Kotora.

Uigrana ekipa

Komediju *Matora dica* rađenu po tekstu **Marjana Kiša Nazorovi** su premijerno izveli prije godinu dana. Tekst, namjenski i pisan za ovu dramsku skupinu, u prepoznatljivom Kišovom sti-

na dobre predstave, izašli opušteni i rasterećeni, riješeni da nasmiju gledatelje. I uspjeli su, jer je publika predstavu pratila smijehom, a naklon glumaca na kraju nagradila velikim pljeskom. A pljesak su dobili **Klara Oberman, Jolika Raič, Zvonimir Lukač, Sofija Vuković, Tatjana Bošnjak, Dragana Gaćeša, Miloš Gaćeša, Josip Oberman i Estera Vamošer.**

Gostovanje u Sinju otvorilo je i mogućnosti nove suradnje, jer su se za gostovanje zainteresirali i iz *Teatra 303* iz Kotora.

Prije gostovanja u Sinju *Nazorovci* su gostovali u Slavonskom Brodu na 12. Festivalu amaterskih kazališta. Zvonimiru Lukaču na tom festivalu uručena je nagrada za poseban doprinos kazališnom amaterizmu. Klara Oberman (strina Julka) i Dragana Gaćeša (tetak Pajo) bile su u nominaciji za najbolju sporednu žensku i mušku ulogu. Predstava *Matora dica* bila je u nominaciji za najbolju scenografiju i kostimografiju.

Uz još nekoliko planiranih gostovanja do kraja godine, *Matora dica* će biti najizvođena predstava ove udruge.

Susret s prijateljima

Najveći »krivac« za *Nazorovo* gostovanje u Sinju je **Željko Viculin**, voditelj Sinjskog pučkog kazališta.

»Naše kazalište susret gradova prijatelja organizira četvrtu godinu i moja želja je bila da nam ove godine gostuje neka hrvatska udruga iz Vojvodine. Tako smo se povezali s HKUD-om *Vladimir Nazor* i uz goste iz Crne Gore mislim da smo uspjeli napraviti jednu lijepu večer, nasmejati gledatelje s dvije posve različite, ali izvanredne predstave. Vidjeli ste i sami gledatelji su uživali i meni je sada

lu, dobro je »legao« ovoj ekipi pa je ovo jedna od najuspješnijih predstava ove dramske sekcije. I po broju izvođenja i po natjecateljskim uspjesima i nagradama. Gostovanje u Sinju uslijedilo je na poziv domaćina, Sinjskog pučkog kazališta, a *Matora dica* odlično su se uklopila u večer komedije. Takav poziv se ne odbija pa somborski glumci nisu dvojili glede puta i gostovanja, tim prije što je to prvi puta da se neka *Nazorova* predstava vidi i u sinjskom pučkom kazalištu. Do izlaska na scenu sinjskog kazališta *Nazorovi* glumci na desetak gostovanja uigrali su predstavu, popravili neke finese, dodali po koju rečenicu, duhovitu repliku u tekst, uspjeli su prevladati i odsustvo jednog glumca zbog bolesti, pa su na pozornicu pred zahtjevnu publiku, koja je navikla

Nagrade na festivalu FETRA

Dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* sudjelovala je na Festivalu tradicionalnih pozorišnih formi Vojvodine FETRA 2019. godine u Jaši Tomiću. Na taj festival *Nazorovci* su se plasirali nakon uspješnog sudjelovanja na općinskoj i zonskoj smotri amaterskih dramskih društava. U Sombor su se vratili s nagradama. Jolika Raič dobila je pohvalu za ulogu Matilde, a Klara Oberman, kao strina Julka, nagrađena je za glumicu večeri.

FETRA je najviši stupanj natjecanja na kome je do sada sudjelovala dramska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor*.

jedina želja da se ta naša suradnja i nastavi. I ne samo da se nastavi već i proširi kroz druge vidove suradnje. Zašto ne povezati folklorne skupine, jer prostora za suradnju ima«, kazao je Viculin i najavio uzvratni posjet Somboru već za dva tjedna, jer će Sinjsko pučko kazalište sudjelovati na X. Međunarodnom susretu amaterskih dramskih društava.

Ono što jest problem svih amatera je financiranje, a naš domaćin kaže da oni s tim nemaju problema. Iz gradskog proračuna dobivaju dotacije, pomaže i županija, te Ministarstvo kulture. Njihov rad prepoznali su i drugi pa mogu računati i na pomoć sponzora.

»Svega toga ne bi bilo bez našeg rada. Mi smo amatersko kazalište koje godišnje priredi sedam-osam premijera, kazalište koje godišnje ima i do 70 izvedbi, kazalište koje ima tri dramska studija, svih uzrasnih kategorija. Svaka naša predstava ima oko 30 izvođenja«, kaže Viculin.

Sinjsko pučko kazalište službeno postoji od 1956. godine, ali predstave u Sinju prikazivane su još 1876. godine.

»Bilo je nekoliko dramskih grupa pa smo pokrenuli inicijativu da se službeno kazališni život u Sinju prizna od 1876. godine«, zaključuje Viculin.

Z.V.

Koncert klavirskog tria *Dubrovnik* u Beogradu

Glazbom u susret prazniku

U povodu Dana neovisnosti Republike Hrvatske u Beogradu je u subotu održan koncert klavirskog tria *Dubrovnik* u crkvi Svetog Ante Padovanskog na Crvenom Krstu. Pokrovitelji koncerta bili su Veleposlanstvo Hrvatske u Srbiji, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Hrvatske te spomenuti samostan i župa.

Klavirski trio *Dubrovnik* osnovan je 2008. kao rezultat dugogodišnjeg prijateljstva troje uspješnih glazbenika: **Alberta Frke** (klavir), **Vande Danić** (violončelo) i **Loris Grubišić** (violina). Repertoar tria pokriva sve stilove i razdoblja od baroka do suvrem

enih skladatelja, preferirajući glazbu kasnog romantizma i 20. stoljeća, kao i mlađe generacije hrvatskih kompozitora od kojih su neki posvetili svoja djela upravo ovom triju.

I ranije su predstavljali Hrvatsku u inozemstvu, te među brojnim nastupima izdavaju nastup u Pečuhu, na manifestaciji *Pečuh – europska prijestolnica kulture 2010.* te nastup na Međunarodnoj konferenciji ESTA u Oxfordu s djelima hrvatskih autora 20. stoljeća. *Croatia Records* objavila im je nosač zvuka 2016. godine s djelima **Bjelinskog**, **Papandopula**, **Matza** i **Obradovića** pod nazivom *Tango To Go*.

Prije početka koncerta u Beogradu nazočne je pozdravio hrvatski veleposlanik u Srbiji **Gordan Bakota**. Na programu su bila sljedeća djela: Klavirski trio u g molu Brune Bjelinskog, Trio sonata u g molu **Antuna Sorkočevića** i Klavirski trio u F duru **Marcela Tyberga**.

Član tria *Dubrovnik* Alberto Frka nakon koncerta je za naš tjednik izjavio:

»Mi smo danas imali čast i veliko zadovoljstvo nastupiti na koncertu u crkvi Sv. Ante Padovanskog, prekrasnom zdanju iz 1930. krasne akustike, divne unutrašnjosti, gdje smo imali predivnu publiku. Zaista nam je bilo zadovoljstvo, i ugoda, i čast, i sve zajedno. Mislim da smo podijelili s publikom lijepi trenutak«. Među ostalima, koncertu Klavirskog tria *Dubrovnik* u Beogradu nazočili su i državni tajnik Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta RH **Mario Antičić** i predsjednik Gradske skupštine Grada Zagreba **Drago Prgomet**.

L.J.C.

Književna manifestacija i natječaji

Rešetarački susret pjesnika

Nedavno je održan 22. Rešetarački susret pjesnika koji okuplja hrvatske pjesnike iz matice i izvandomovinstva, pa tako i Srbije. Susret organiziraju Hrvatska matica iseljenika i Književno likovno društvo *Rešetari* iz toga mjesta. U okviru susreta i ove je godine tiskana zbirka pjesama autora koji su se javili na natječaj manifestacije. Naslovljena *Opet sam ulovio tišinu*, u zbirku su i ove godine uvrštene pjesme hrvatskih pjesnika iz Srbije. To su: **Marija Lovrić, Ivan Andrašić, Josip Dumenčić, Antun Kovač, Kata Kovač, Branimir Miroslav Tomlekin i Vedran Horvacki.**

Rešetarački susret pjesnika održava se, među ostalim, pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske.

Natječaj za XXIII. rešetarački susret pjesnika

KLD *Rešetari* objavljuje Natječaj za 23. Rešetarački susret pjesnika koji žive u iseljeništvu i članove Književne sekcije 2 9 2 KLD *Rešetari* iz Rešetara. Svaki pjesnik sudjeluje s trima pjesmama. Pjesme trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati na računalu te dostaviti na e-mail adresu ili pisaćim strojem na papiru A4 formata (jedna pjesma – jedna stranica) na adresu Društva.

Broj objavljenih pjesama u zbirci ovisi isključivo o kvaliteti dostavljenih pjesama. Radovi koji svojom kvalitetom ne zadovolje postavljeni kriterij, neće biti objavljeni. Radovi prispjeli na natječaj neće biti vraćeni. Uz pjesme svaki autor treba poslati svoj kratki životopis do šest rečenica (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji sada radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi te adresa stanovanja).

Radove slati na adresu: KLD *Rešetari*, Vladimira Nazora 30, Rešetari, 35400 Nova Gradiška, Hrvatska.

Rok za slanje radova je 1. siječnja 2020.

Predstavljanje knjige i 23. rešetarački susret pjesnika bit će 19. rujna iduće godine.

Izbor radova će izvršiti: mr. sc. **Ivan Slišurić**, prof. književnik, Nova Gradiška, dr. sc. **Stjepan Blažetin**, prof. književnik, Pečuh, mr. sc. **Đuro Vidmarović**, književnik, Zagreb, mr. sc. **Mato Nedić**, prof. književnik, Orašje i mr. sc. **Morena Plavac**, Nova Gradiška.

Natječaj za mlade autore

KLD *Rešetari* objavljuje Natječaj za 23. rešetarački susret pjesnika koji žive u iseljeništvu i mlade članove Književne sekcije 2 9 2 KLD *Rešetari* iz Rešetara. Autori trebaju biti mlađi od 18 godina.

Svaki pjesnik može sudjelovati s trima pjesmama. Pjesme trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati na računalu ili pisaćim strojem na papiru A4 formata te dostaviti na e-mail adresu ili adresu Društva.

Broj objavljenih pjesama u zbirci ovisi isključivo o kvaliteti dostavljenih pjesama. Radovi koji svojom kvalitetom ne zadovolje postavljeni kriterij, neće biti objavljeni. Radovi prispjeli na natječaj neće biti vraćeni. Uz pjesme svaki autor treba poslati svoje podatke (godinu rođenja, adresu stanovanja te školu i razred koji pohađa).

Svoje radove slati na adresu: KLD *Rešetari*, Vladimira Nazora 30, Rešetari, 35400 Nova Gradiška, Hrvatska.

Rok za slanje je 21. veljače 2020. godine.

Predstavljanje knjige i 23. rešetarački susret pjesnika je 19. rujna iduće godine.

Izbor radova će izvršiti: prof. **Gabrijela Vojvodić**, Rešetari, prof. **Morena Plavac**, Nova Gradiška i **Snježana Josipović**, Nova Gradiška.

H. R.

12. LISTOPADA 2019.

ŠOKCI I BAŠTINA

MONOŠTOR
OŠ „22. OKTOBAR“
18 SATI

Sudjeluju hrvatske šokačke udruge:

KUDH „Bodrog“ Monoštor

HKU „Antun Sorgg“ Vajska

UG „Tragovi Šokaca“ Bač

KPZH „Šokadija“ Sonta

UG „Urbani Šokei“ Sombor

HKPD „S. S. Kranjčević“ Bereg

HKD „Šid“ Šid

Zavod za kulturu
vojvodanskih Hrvata

Svečana primopredaja i zahvala u župi Uskrsnuća Isusova

Velika nam djela učini Svesilni

Nakon 47 godina rada i djelovanja u župi Uskrsnuća Isusova, mons. **Belu Stantića** su u nedjelju, 6. listopada, ispratili župljani spomenute župe sa suzama u očima i zahvalnošću u srcu.

Mons. Stantić je za svećenika zaređen 1964. godine, te je bio župni vikar u Adi, privremeni upravitelj župe u Titelu, župni vikar u Subotici u župi sv. Terezije Avilske, upravitelj župe Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni, a za upravitelja župe Uskrsnuća Isusova je došao 15. listopada 1972. godine. Sada, u 81. godini života i 56. godini svećeništva, mons. Stantić odlazi u zasluženu mirovinu.

Zahvala župniku

Geslo ređenja mons. Stantića bilo je *Velika mi djela učini Svesilni, sveto je Ime Njegovo*, te su upravo tim riječima župljani zahvalili Bogu za župnika kojega su imali: »Velika nam djela učini Svesilni, sveto je Ime Njegovo«. Zahvalili su mu za sve što je proteklih godina radio za ovu župnu zajednicu, za vjeru i primjer koji je bio svima, za ljubav prema svome narodu, tradiciji i običajima koje je utkao u život zajednice, za skromnost i dobrotu prema svima, a ujedno su ga molili i za oprostaj, za sve slabosti i nesporazume. Djeca i bračni parovi u bunjevačkim svećanim nošnjama koji su čitali i prinosili darove, te vidljivo zajedništvo župne zajednice samo su potvrdila onoga što je mons. Stantić godinama stvarao.

Kako je i sam rekao, želja mu je uvijek bila spasiti duše povjerenih vjernika i svoju dušu, te je na tome nastojao raditi sve ove godine. Ne samo da je radio na duhovnom planu župne zajednice, i svakome pojedincu ponaosob, nego je s djecom na

satima vjeronauka postavljao temelje koji su za cijeli život. Upravo s djecom i mladima započeo je i emisiju na hrvatskom jeziku na Radio Subotici, koja je u prvo vrijeme, devedesetih godina, trajala tek pet minuta, a svaka emisija je snimana u njegovoj sobi, na običnome diktafonu s puno ljubavi prema svome narodu. Kako su i župljani rekli u izrečenim zahvalama, nemoguće je u nekoliko rečenica reći što je sve za Crkvu, Biskupiju i narod učinio mons. Stantić, što je u svom obraćanju potvrdio i preč. **Franjo Ivanković**.

Primopredaja župe Uskrsnuća Isusova

Nakon zahvale župniku, a prije svete mise svečano je obavljena i primopredaja župe novome župniku vlč. **Marijanu Vukovu**. Nakon potpisivanja dokumenata, kome su nazočili dekan Dekanata Subotica – Stari grad preč. Franjo Ivanković i zapisničar vlč. **Dragan Muharem**, mons. Stantić je novome župniku predao ključeve crkve i župnoga doma.

Novoimenovani župnik vlč. Vukov predvodio je dvojezično misno slavlje u zajedništvu s braćom svećenicima, a na kraju slavlja su župljani poželjeli dobrodošlicu novome župniku i poželjeli mu da, ako ne više, bude uz njih narednih 47 godina.

Misno slavlje uzveličali su i pjevači župe, orguljaš **Miroslav Stantić**, te tamburaši koji su se okupili za ovu prigodu, a sve pod vodstvom **Branka Ivankovića Radakovića**.

Nakon misnoga slavlja druženje je nastavljeno u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* gdje su župljani pripremili kratak program za mons. Belu Stantića.

Ž.V.

Osmi Ekumenski susret zborova crkvenog pjevanja bit će održan u nedjelju, 13. listopada, u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu, s početkom u 18 sati. Geslo ovogodišnjeg susreta je »Kao što si ti Oče u meni i ja u tebi, neka i oni u nama budu jedno...« (Iv. 17,20). Na susretu će se čuti duhovne autohtone izvedbe bizantskog, slovačko-evangeličkog, gospel pravoslavnog i rimokatoličkog zbora, na srpskom, starogrčkom, staroslavenskom, slovenskom, hrvatskom, slovačkom, latinskom i engleskom jeziku. Sudionici susreta su: mješoviti župni zbor *Sveta Cecilija* rimokatoličke crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije iz Zemuna (domaćin susreta), gradski zbor *Beograd* iz Beograda, mješoviti zbor *Tilia* koji djeluje pri slovačko-evangeličkoj crkvi iz Stare Pazove, srpski bizantski zbor *Mojsije Petrović* iz Beograda, slovenski ženski zbor *Pojocha družba* i *Mery Gospel* zbor iz Beograda kao prvi srpski gospel zbor. Za kraj susreta predviđen je zajednički tradicionalni nastup svih sudionica koje će otpjevati pjesme *Tebe pojem* i *Milost*. Inicijator i domaćin susreta je zemunski župnik preč. **Jozo Duspapa**, a organizator je **Renata Nađ-Vučurović**. Susreti se održavaju pod pokroviteljstvom Ministarstva pravde, Uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama i Opće bolnice *Bel Medic* – fondacija *Ana Knežević*.

S. D.

Inicijativa 40 dana za život

Inicijativa 40 dana za život, ekumenska molitva za spas nerođene djece započela je 25. rujna i traje do 3. studenoga. Svi oni koji se žele uključiti mogu to činiti svaki dan od 11 do 13, a nedjeljom od 10 do 12 sati u bolničkoj kapelici sv. Elizabete u Subotici.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Hvaliti i slaviti Boga

Isus nas i ove nedjelje želi uputiti na preispitivanje svoje vjere. On ne želi kritizirati, nego nas navesti da zavirimo u svoju nutrinu i spoznamo što je tamo, kako bismo se mogli mijenjati i djelovati u skladu s onim što nas poučava. Ove nedjelje to čini na primjeru deset gubavaca (usp. Lk 17, 11-19).

Samo jedan vjeran

Guba je u Isusovo vrijeme bila neizlječiva bolest, koja je oboljelima donosila i izopćenje iz zajednice. Bolestan je morao, čim spozna znakove oboljenja, napustiti naseljeno mjesto da ne bi zarazio druge. Osim toga ona je smatrana znakom griješnosti, pa su takvi ljudi bili obredno nečisti, te i zbog tog razloga izbjegavani od zajednice. Dakle, guba je bila veliki križ za oboljelog, jer je svoje najteže dane morao provoditi sam, daleko od bližnjih. Kada bi gubavac negdje izvan mjesta naišao na ljude, morao bi izdaleka vikati: »Nečist! Nečist!« i prekriti lice. Međutim, više puta čitamo u evanđeljima da Isus nije izbjegavao gubavce, unatoč religijskim propisima koji su to strogo nalogali. On im je prilazio i ozdravljao ih. To je bio jedan od načina da pokaže Božje milosrđe i ljubav prema čovjeku. Tako Luka spominje zgodu kada Isus na putu u Jeruzalem susreće deset gubavaca. Oni su ga prepoznali, do njih je već došao glas kako on može ljude očistiti od gube i prekinuti njihove patnje, pa vapi da i njima pomogne: »Isuse, Učitelju, smiluj nam se!« (Lk 17,13). Naravno, Isus ih je ozdravio. On nikada ne ostaje nijem na ljudsku patnju. Ozdravljenje je za gubavca značilo, osim vraćanja zdravlja, i povratak u zajednicu te nastavak normalnog života. A da bi se ozdravljeni gubavac mogao vratiti u zajednicu, morao je najprije otići k svećeniku, da svećenik potvrdi kako je od sada čist. Zato Isus ovu deseticu šalje svećenicima, da javno potvrde njihovo ozdravljenje.

Iako je ozdravio desetoricu, samo se jedan vratio zahvaliti. A koliko je njegova zahvalnost velika pokazuje činjenica da je pao pred Isusa ničice. Međutim, još važniji dio iskazivanja zahvalnosti sadržan je u riječima: »Jedan od njih, vidjevši da je ozdravio, vrati se slaveći Boga u sav glas.« (Lk 17,15). U tome je izražena svrha čuda. Isus ne ozdravlja samo da bi pomogao, nego i da bi kod promatrača probudio vjeru. A ta vjera se očituje u zahvaljivanju i slavljenju

Boga. Čudom Isus baca sjeme vjere, a kakvim će plodom uroditi ovisi na kakvo je tlo sjeme palo. U ovom događaju ono je na plodno tlo naišlo samo kod jednog ozdravljenog gubavca.

Da Isus nije računao samo na osjećaj zahvalnosti govori i njegovo pitanje: »A gdje su ona devetorica? Ne nađe li se nijedan koji bi se vratio i podao slavu Bogu, osim ovoga tuđinca?« (Lk 17,18). Tako nas upućuje da je važno iskazati slavu Bogu za njegova dobročinstva. Tu dolazimo do činjenice da su ozdravljenja imala mnogo uzvišeniju svrhu od prekida ovozemaljskih patnji, ona su otvaranje puta vjeri koja čovjeka lišava vječne patnje. Dakle, fizička promjena koju uzrokuje Isusovo čudesno djelovanje trebala je proizvesti promjenu života ozdravljenog, ali i svakog svjedoka ozdravljenja. No, od ovih deset ozdravljenih, samo je jedan doživio takvu promjenu, što Isus potvrđuje riječima: »Tvoja te vjera spasila!« (Lk 17,19).

Zahvaliti

Zanimljiv je detalj da su devetorica nezahvalnih bili Židovi, a jedini koji je dao slavu Bogu bio je Samarijanac, dakle poganin. Evanđelja više puta kao uzor vjere stavljaju pogane. Vjera nadilazi ljudske granice i podjele na narode i vjere, nikakve ljudske pripadnosti pred Bogom nisu bitne, jer on gleda čovjekovo srce i ima li vjere u njemu. Zato se i mi ostavimo prosuđivanja na temelju raznih vrsta pripadnosti koje ljudi forsiraju.

Još važnija pouka susreta Isusa i deset gubavaca je propitivanje naše vjere. Reći će svatko za sebe kako vjeruje, no vjera nije nešto što u sebi krijemo, ona mora imati svoje vanjske izričaje. Hvaliti i slaviti Boga javno – to je ono što pravi vjernik treba činiti. Tako daje svjedočanstvo koje je kao vjernik dužan dati, a tako i pokazuje da je zahvalan Bogu za sve što je primio. Kako bi nam olakšao izvršenje ove zadaće, Isus nam je ostavio slavlje euharistije sa zajednicom kojoj pripadamo. Redovito sudjelovanje na nedjeljnoj euharistiji u svojoj župnoj zajednici je najuzvišeniji način davanja hvale i slave Bogu za sva dobročinstva koja tražimo i primamo. Ako mislimo da je dovoljno samo Bogu reći hvala u privatnosti svoje sobe, varamo se. Tako ostajemo isti poput ovih devet koji nisu došli Isusu zahvaliti.

Matija Sekereš, učenik Tehničke škole Ivan Sarić

Prijatelj velikog srca

Osamnaestogodišnji **Matija Sekereš** učenik je četvrtog razreda Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, na smjeru elektrotehničar informacijskih tehnologija. Živi u Subotici s roditeljima: mamom **Vesnom**, tatom **Ivi-com**, te s tri sestre, dvije starije: **Marijom** i **Barbarom** i mlađom **Terezijom**. Kako se približava kraj srednje škole, Matija

polako počinje s pripremama za fakultet. Planira upisati Tehnički fakultet u Osijeku, a jednoga dana volio bi biti inženjer elektrotehnike. Pri odabiru fakulteta, kako je rekao, puno mu je pomogao program profesionalne orijentacije u Benkovcu, u kojem je sudjelovao ovoga ljeta. Isprobao je puno sportova, od hrvanja i nogometa, pa sve do stolnog tenisa i rukometa, ali se ipak na kraju pronašao u folkloru. Tako već četiri godine Matija igra folklor u Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo*. Kao i većina folklorša i on voli putovati, te su mu najdraža putovanja, koja će, kako je rekao, pamtili cijeli život baš ona s folklorom.

Kada je u pitanju glazba, Matija sluša domaću glazbu: tamburaše i ex YU glazbu, isto tako voli i domaće filmove. U životu ga ispunjava pomaganje drugima i druženje s prijateljima, a po tome možete zaključiti kako je Matija dobroga srca i uvijek spreman pomoći. Voli voziti bicikl i automobil, a slobodno vrijeme najviše voli provoditi na salašu kod ujaka, gdje i radi.

L. V.

Uzroci demencije

Senilnost? Ne mora biti

Rječnici i enciklopedije hladno i kratko definiraju senilnost kao »skup fizičkih i mentalnih promjena koje se javljaju u starijoj životnoj dobi« ili kao »fizička i duševna nemoć i slabost u starosti«.

Međutim, za milijune ljudi koji trpe i podnose to intelektualno slabljenje, kao i za obitelji koje o njima brinu, ta riječ često istovremeno znači i veoma duboki očaj. U posljednje vrijeme medicinski i socijalni znanstvenici sve intenzivnije istražuju načine kako bi okrenuli taj bolesni proces u obrnutom smjeru ili čak kako bi izliječili neke probleme povezane sa starošću, a koje su u prošlosti po kratkom postupku »otpisivali« kao »običnu senilnost«.

Demencija

Specifičniji pojam za stanje koje je većina ljudi označavala kao senilnost je demencija, točnije obično postupni razvoj intelektualnog oštećenja, uključujući slabljenje pažnje, gubitak pamćenja, smanjena sposobnost računanja i gubitka orijentacije u vremenu i prostoru. Promjene ličnosti, razdražljivost, smanjen osjećaj za humor itd., obično prate ova intelektualna oštećenja.

Iako je teško doći do točnih statističkih podataka, općenito se smatra da je oko 80 posto svih slučajeva demencije u osoba u dobi preko 65 godina uzrokovano dvama ireverzibilnim stanjima. Jedno je *Alzheimerova bolest* (nepoznat uzrok; povezana s progresivnom demencijom; dovodi do smrti za 5 do 10 godina; za sada nema djelotvornog liječenja), a drugi glavni uzrok je niz malih moždanih udara od kojih svaki razara maleno područje moždanog tkiva. Liječenje eventualno postojećeg povišenog krvnog tlaka je često od pomoći u sprječavanju daljnjih »mini moždanih udara«. To su loše vijesti.

Relativno dobre vijesti su da otprilike 10 do 20 posto osoba s mentalnim oštećenjem, u dobi iznad 65 godina, ima u osnovi svo-

je bolesti uzroke koji se mogu djelomično ili potpuno odstraniti. Tu pripadaju: neprikladna upotreba lijekova – vrlo dobro je poznato da starije osobe često uzimaju lijekove ili pretjerano ili na neprikladan način. Nešto od toga proizlazi iz samih problema demencije (zaboravljanje kad je uzeta posljednja doza lijeka, smetenost oko toga koliko dugo treba trajati liječenje) ili iz sklonosti bolesnika da pokuša s nečim što je preporučio neki njegov prijatelj. Međutim, mnogo krivnje zbog ovakvog stanja može se pripisati i samim liječnicima koji suviše olako propisuju lijekove, a da prethodno brižljivo ne ispitaju koje lijekove pacijent već uzima ili koji posvećuju premalo vremena razmatranju i objašnjavanju nuspojava koje kod starijih ljudi mogu uzrokovati mnogi često upotrebljavani lijekovi.

Neuočena depresija: u bilo kojoj dobi, tijekom pogoršanja intelektualnog stanja, mogu ostati neuočene ozbiljne depresije koje se nalaze u osnovi samog oboljenja. Postoji posebna opasnost da se to dogodi kod starijih osoba, s obzirom na to da se kod njih takva pogoršanja olako okarakteriziraju kao »senilnost«. Depresija se sve više smatra kao polazna osnova za oštećenje mentalnih funkcija u starijih ljudi. Ispravno liječenje može dovesti do značajnog poboljšanja.

Fizička oboljenja

Prisutnost fizičkih oboljenja: ovdje pripadaju različita oboljenja, kao na primjer alkoholizam, poremećaji u prehrani, infekcije, smanjena funkcija štitne žlijezde ili neuočen krvni ugrušak negdje blizu mozga. Naravno, važno je da se ovakvi uzroci uzmu u obzir ako ih se hoće otkriti. Dakako, i ovdje je još uvijek veoma lako »otpisati« promjene u mentalnim funkcijama kao stvar »starenja«.

Gubitak podrške okoline: stariji su ljudi posebno osjetljivi i ranjivi na promjene u njihovoj društvenoj okolini. Gubitak nekoga kog se voli, preseljenje u nepoznato, strano mjesto ili povećana društvena izolacija (kao što je smještaj u bolnicu), može dovesti do mentalnih pogoršanja koja se potencijalno ipak mogu spriječiti ili liječiti.

Najbolje bi bilo pronaći kvalificiranu osobu ili zdravstvenu instituciju koji pokazuju poseban interes za probleme koji se odnose na starije osobe. Svakako da je izbjegavanje nepotrebnih pretraga i testova važno i za pacijenta i obitelj, međutim, s obzirom na opravdanu nadu da se mogu otkriti reverzibilni uzroci demencije, danas naglasak treba biti prije svega na temeljitu početnu procjenu stanja bolesnika. A ne da se na brzu ruku jednostavno proglasi da je problem u »starosti«.

dr. Ivo BELAN

RECEPT NA TACNI

TIKVICE PUNJENE KINOOM

Ne znam jeste li se stigli upoznati s kinoom, kušati je i steći neki dojam o njoj? Ali, idemo dalje. Nakon predstavljanja, namjera mi je povezati vas s kinoom i dati joj priliku zavesti vas. Nisam sigurna što zavodi većinu. Znam da ljubav ide preko trbuha, ali nisam sigurna kada najbolje djeluje. Da li igrati na kartu doručka, ručka, večere, užine ili na sigurno putem neke poslastice. Sigurno je to individualno, pa neću riskirati. Danas će kinoa ići na tacnu kao glavno jelo. Ulazi na velika vrata.

Potrebno: 4 okrugle tikvice za punjenje / 200 g kinoe / 100 g badema / po 1 žličica: crnog i bijelog sezama, lanenog sjemena, golice / 1,5 dl biljnog vrhnja / 600 g pirea od rajčice ili sitno sjeckane i oljuštene rajčice / sol / papar / 1 žlica ulja / svjež bosiljak.

Postupak: Oprati tikvice, odrezati im vrhove i žlicom izvaditi sredinu, ali je ne bacati jer će kasnije poslužiti za punjenje. Kinou oprati, a potom prekriti s 4 dl vode i staviti da se kuha. Kada voda prokipi, smanjiti vatru i kuhati dok voda ne ispari. Sjemenke i usitnjene bademe propržiti par minuta na zagrijanoj tavi. Nakon toga u istu posudu staviti kinou, sjemenke, usitnjenu sredinu tikvice, vrhnje, sol i papar. Sve dobro izmiješati, puniti tikvice, poklopiti ih dijelom koji ste odrezali i redati ih u tepsiju ili vatrostalnu posudu. Rajčicu oljuštiti, usitniti i dodati joj jednu žlicu ulja i malo bosiljka, te njome zaliti posudu za pečenje. Peći 20 minuta u pećnici zagrijanoj na 180 stupnjeva Celzija. Ukrasiti svježim bosiljkom.

Neovisni dodatak: Ukoliko vam cijela priča s kinoom nije dovoljno uvjerljiva, možete joj ipak dati šansu već napravljenom kinoa mješavinom koju možete kupiti skoro u svakoj trgovini. Izdinstajte malo crvenog luka, dodajte malo pilećeg filea, te ubacite mješavinu i krčkajte jedno vrijeme na vatri. Začinite po potrebi i ne zaboravite dodati kumin, odlično stoji ovoj kombinaciji.

Za koju god kombinaciju se odlučite, dobar tek vam želim!

Gorana Koporan

Paulinum, Subotica, od 1962. do danas (Paulinum, Szabadka, 1962-től napjainkig)

Biser biskupije, Subotice i našega društva

Kada se nigdje u Vojvodini nije službeno podučavalo na hrvatskome jeziku, u učionicama Biskupijske klasične gimnazije *Paulinum* u Subotici to se činilo. Kada je Subotička biskupija strahovala i molila se Bogu da narod ne ostane bez svećenika, profesori i rukovoditelji *Paulinuma* djelovali su da se to ne dogodi. Kada su ti isti profesori i odgojitelji imali generacije sa samo trojicom maturanata nisu očajavali, jer su znali da je bilo i generacija u kojima je bio 31 maturant. Kada su se učenici srednjoškolci, nesigurni tinejdžeri s još uvijek nejasnim predodžbama kako se sprema za svećenički poziv, svakoga rujna sakupljali u Subotici iz raznih krajeva gotovo cijele bivše države, trebalo ih je ohrabriti, poticati i strpljivo odgajati u životu u vjeri, živjeti sve posebnosti Subotice. A bilo je teško, i bilo je prigovora, negodovanja i rezignacije, kada su u malome sjemeništu spavaonice s puno kreveta bile u adaptiranoj mansardi, kada se po župama u vrijeme posljednjih ratova sakupljalo da bi se stanovnici kolegija mogli prehraniti, kada se činilo da su odgojitelji (pre)strogi... Sve je to bio i jeste naš *Paulinum* – posebna gimnazija i odgojna ustanova koja je uzdanica ovdašnjemu puku već više od 55 godina. Prigodom proslave pola stoljeća utemeljenja, školske godine 2012./13. začela se ideja da se sve što je doživljeno prikaže činjenicama, imenima i fotografijama. Ideja je realizirana tek 2018., kada je nakladnik *Agape* objavio dvojezičnu monografiju o polustoljetnoj povijesti ove ustanove, usporedo na hrvatskome i mađarskome jeziku, na kojima se sve ovo vrijeme odvija nastava u sjeni tornjeva subotičke bazilike.

Polustoljetni period uz pomoć dokumenata svjedoči o rezultatima energične borbe subotičkoga biskupa **Matije Zvekanovića** da se snađe u novonastaloj poratnoj situaciji. Zapisnik s jedne od sjednica Odbora za ustanovljenje sjemeništa, od 29. svibnja 1962., izričit je o razlozima zašto se moralo utemeljiti sjemenište: »Sile nas prilike, jer nas nigdje ne primaju. Pokušao sam u Zadru, Pazinu... i nikoga ne mogu primiti, jer im je sve puno. Đakovo će nešto primiti ali uz primjedbu da za sada primaju, ali na godinu ne znaju hoće li moći primiti koga. Zagreb prima isto nešto, ali nerado«, objasnio je biskup članovima odbora svoju odluku o utemeljenju sjemeništa i gimnazije. Ubrzo je zatražen blagoslov od tadašnjega pape, a današnjega sveca **Ivana XXIII.**, te od državnih vlasti. Dana 2. rujna svečano je zazvan Duh Sveti i prvi sjemeništari su ušli u učionice, uz radost prvoga rektora

dr. **Marina Šemudvarca**, prefekta **Blaška Dekanja** i duhovnika **Istvána Lennera**.

Monografija, čiji je urednik sadašnji rektor mons. **József Mioscs**, prilično je skromno koncipirana. Odluke o ustanovljenju, te medijski napisi o ovome događaju dopunjeni su fotografijama posebno bitnih trenutaka, dočeka i ispraćaja eminentnih gostiju iz kleričkoga i svetovnoga miljea, te fotografijama iz života sjemeništara. Korisno je osvjedočiti se upravo o tome da su sve to bili tipični mladići svoga vremena, kako bismo si mogli dočarati sjemenišni život i izbrisati predrasude o njemu. Čuveni putevi Gospodnji htjeli su da u njihovim životopisima budu zapisana najrazličitija opredjeljena, zanimanja i svjetonazori: od biskupa, preko brojnih svećenika i obiteljskih ljudi do profesora, te od poljoprivrednika preko radijskih voditelja do inženjera i diplomata. Ti isti putevi odveli su ih širom našega planeta. No, a o tome su svjedočenja prilično brojna, *Paulinum* se nikada ne zaboravlja. Dobro je imati takav »kapital« globalnoga pozitivnog sjećanja na Suboticu kada se razmišlja o budućnosti ove škole, koja je, i to je važno ponoviti, trajno zadužila Crkvu u Srbiji (i rimskoga i bizantskoga obreda) te na Kosovu i u Sjevernoj Makedoniji (oba obreda), odakle je podrijetlom većina *paulinaca*, odnosno u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Crnoj Gori, odakle su također stizali učenici.

Najzanimljiviji dio ove knjige su maturalni tabloi svih generacija *paulinaca*, od 1965. do 2018. Svaki je vrlo originalan i ručno oslikan posebnim tematskim prikazom. Vide se i utjecaji postmoderne i odjeci pojedinih jubileja u životu Crkve, ali i brojne biblijske reminiscencije. Te značajke, kao i naslov i moto koji su ostali na latinskome jeziku, čine da su tabloi *Paulinuma* uvijek jedinstvena subotička pojava. Da je takve originalne, ali za tisak ipak nezgrapne kreacije bilo teško u svojoj jedinstvenosti uspješno prenijeti na papir vidi se iz imena sjemeništara koja su u velikom broju teško čitljiva ili nečitljiva, a dragocjen su dokumentarni podatak.

Vrijedi zapamtiti sve što piše u ovome presjeku crkvenoga školstva u nas. *Paulinum* je svjetski priznata škola, koja je u svojoj domicilnoj državi Srbiji dobila pravo javnosti tek 42 godine nakon utemeljenja. Ima iskustvo borbe i vjernosti principima crkvene prosvjete! Ima se što od *Paulinuma* naučiti!

M. Tucakov

Kruh sa sedam kora

sanjati. Za relativno kratko vrijeme broj ribara rapidno se povećao i koncem XVIII. stoljeća u Apatinu je bilo više od 200 kvalificiranih majstora s većim brojem pomoćnih priučenih radnika. Od prihoda ostvarenih u ribarstvu živjelo je više od 400 obitelji. Još dugi niz godina Apatin je držao primat, kako po broju uposlenih ribara, tako i po količini ulovljene ribe. Skoro svakoga dana na apatinski pristan pristizale su skupine ribara u čamcima s ulovljenom ribom. Tu se nalazio glavni otkupni centar, iz kojega su ribom opskrbljivana obližnja naselja, gradovi i vojne posade. Riba je prevožena u specijano izgrađenim lađama ribaricama (tikvarama). Na Dunavu ispred Ribarske centrale bilo je usidreno više takvih lađa, dugih do 20 metara, sa zračnom komorom i protokom vode, kako bi riba ostala svježa. U lađu ribaricu moglo se lagerovati više vagona ribe, čuvane u najboljim prirodnim uvjetima. Ribarice su izgrađivale apatinski šoperi i koliko ih je ribarima trebalo, toliko su

Jedno od najstarijih zanimanja Apatina i okolnih podunavskih naselja, uvjetovano prirodnim resursima, bio je lov i ribolov. Među starim, kvalificiranim ribarima na ovom dijelu Dunava bilo je i dosta Sončana. Jedan od njih, sončanska ribarska legenda, bio je i **Mata Zec – Štrovin**, upokojen početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća. U njegovoj nevelikoj zaostavštini pronađena je i vrlo stara, crno-bijela fotografija uz koju ide današnja priča. Autor ovih redaka slušao je u djetinjstvu njegove zanimljive priče o čudima Dunava i o dunavskim nemanima, koje su on i njegove kolege svakodnevno lovili. Kako su ga zvali, dida Štrovin, obožavao je djecu iz susjedstva, pa kad je umirovljen, posvećivao im je puno vremena i bio je njihov nesporni junak. O njemu i njegovim kolegama iz vremena kad još nije bio ni rođen, ostalo je podosta zapisa, po kojima su od strane, kako kvalificiranih, tako i pučkih povjesničara, rekonstruirani mnogi segmenti iz života i rada profesionalnih ribara Gornjeg Podunavlja, osobito Apatina s najužom okolicom. Zahvaljujući obilju ribe u podunavskim močvarama, ribari su spominjani i u starim srednjovjekovnim dokumentima. Tako se u jednom od poreznih izvješća za apatinska naselja Bukčenović i Sontu 1720. godine navodi kako mještani imaju dobre prihode od ribolova na Dunavu, od čega žive cijele obitelji. Razvoj ribarstva u Apatinu u prvim desetljećima XVIII. stoljeća vezan je za feudalno imanje princa **Eugena Savojskog** u Belju, s pravom ribolova na Dunavu. Kolonizacija Nijemaca 1748. godine u Apatin dovodi zanatlije, među kojima je bilo više profesionalnih ribara. Kao izučeni majstori, ribari s višegodišnjim iskustvom donijeli su najsuvremenije alate i velike ribarske mreže s kojima su postizali bogate ulove, o kojima u starom zavičaju nisu mogli ni

ih i proizvodili. Zbog nemogućnosti da se tako velike količine ulovljene ribe prodaju u lokalnu, stvorena je efikasna trgovinska mreža, ne samo za obližnja naselja nego i za udaljenija tržišta. Tako je Apatin vremenom izrastao u jedan od najvećih trgovinskih centara na Dunavu za otkup i prodaju svježe, smrznute i sušene ribe. Velike količine prirodnog leda tijekom zime bile bi uskladištene i na poseban način održavane za potrebe Centrale i drugih korisnika. Procvat ribarstva na Dunavu počinje opadati u drugoj polovici XIX. stoljeća gradnjom obrambenih nasipa i smanjenjem plavnih površina. Nakon velikih melioracijskih radova Dunav je postupno sabijan među bentove i najveći dio nekadašnjih močvara zauvijek je nestajao. Nestale su močvare pored lijeve obale Dunava u Velikom ritu između Apatina i Son-te, te južno od Son-te do Bogojeva. Isušena je velika močvara u Kučki do Kupusine i još veći prostor između Monoštora i Kupusine do sadašnjeg toka glavne matice Dunava. Više od sedam tisuća hektara močvara nestalo je samo na navedenom području, a oko 500 tisuća na ostalom dijelu Dunava. Nekad je to bilo bogato lovište brojnih ribara iz tih naselja koji su živjeli i radili pod okriljem apatinskog ribarskog ceha. Drastičnim smanjivanjem vodenih površina, nestajanjem nepreglednih močvara, prirodnih mrijestilišta za obnovu riblje mlađi, uništena je baza masovnog ribarstva na Dunavu, što je dovelo i do njegovog postupnog odumiranja do polovice XX. stoljeća. Gašenjem Ribarske centrale nestali su i posljednji profesionalni alasi na području Apatina. Najstariji su umirovljeni, mlađi su našli uhljebljenje u ostalim poduzećima, a zanat kojim su brojni majstori zarađivali kruh sa sedam kora nestao je u zaboravu.

Ivan Andrašić

Dječji tjedan

Da pravo svako – dijete uživa lako

Ako ste dijete, ovaj tjedan je bio za pamćenje. Tjedan koji privodimo kraju (7. do 13. listopada) bio je namijenjen najmlađima. Kako u vrtićima, tako i u školama, sve aktivnosti su drugačije nego li obično. Slogan ovogodišnjeg Dječjeg tjedna je *Da pravo svako – dijete uživa lako*, a povod ovoj temi je 30 godina kako je donesena *Konvencija o pravima djeteta*. Ovu konvenciju su potpisale 194 države.

U brojnim školama školski sati su drugačiji nego inače, učenici i nastavnici mijenjaju svoje mjesto, puno je više igre, druženja i zabave. Mnogi su posjetili igrališta, kino

Revija kućnih ljubimaca

Mališani vrtića *Marija Petković – Sunčica* u posjetu HKC-u *Bunjevačko kolo*. Osim plesa s folklorasima i upoznavanja s nošnjom, upoznali su se i s nekim instrumentima, te ih probali svirati

dvorane, muzeje, te druge kulturne znamenitosti, druge vrtiće, družili se, sudjelovali u sportskim natjecanjima i pjevali. U OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu organizirana je i revija kućnih ljubimaca.

Sugestija učenika je »Kada bi bar ovaj tjedan potrajao«.

Ciljevi obilježavanja ovoga tjedna su usmjeriti javnost prema ostvarivanju prava, potreba i aktivnosti s djecom i za djecu. Upravo zbog toga se i organiziraju brojne igre, priredbe i razne aktivnosti u kojima su djeca u središtu pozornosti.

Sva prava navedena u Konvenciji su potrebna kako bi djeca imala mogućnosti pravilno se razvijati i imati sretno djetinjstvo. To je zapravo popis obveza koje države moraju ispunjavati, a misli se na liječničku skrb za svu djecu, mogućnost školovanja bez obzira na njihovu boju, rasu, spol, vjersku ili nacionalnu pripad-

Škola slikanja

Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* organizira školu slikanja za učenike od 4. do 8. razreda osnovne škole, te srednjoškolce.

Ako želiš naučiti crtati, slikati, izrađivati stripove možeš se upisati u školu slikanja, koja počinje 15. listopada. S polaznicima će raditi **Čedomir Kristijan Sekulić**, više puta nagrađivani i priznati slikar.

Sve dodatne informacije možeš dobiti u uredu HKC-a *Bunjevačko kolo*, Preradovićeve 4 ili na telefon 024/556-898.

 U kinu s prijateljima

nost. Da sva djeca imaju pravo na ime, državljanstvo, izražavati svoja mišljenja, a pritom ne kršiti pravo prema drugima...

Ima tu još puno, čak 54 točke, no ako želite, pročitajte ovu konvenciju i bolje se upoznajte s njom, jer ona samo u cijelosti ima pravu vrijednost.

Novi broj Hrcka

Novi broj *Hrcka* možete potražiti u svojim školama sljedećeg petka, 18. listopada.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Iva Francišković
IDEM U ŠKOLU: OŠ Matko Vuković u Subotici, 5. 4.
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: idem na folklor i u Muzičku školu, gdje sviram klavir
VOLIM: istinu
NE VOLIM: laž
U SLOBODNO VRIJEME: sviram klavir
NAJ PREMET: biologija
KAD ODRASTEM ŽELJELA BIH BITI: profesorica klavira

KOD GLAVNE POŠTE

Tooth optika Subotica
551-045

25 YEARS

Srebrna akcija!

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morskou obalu Istre. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: +4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobrazdni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojila legalizirana. Informacije na tel: 024-546-061.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K.O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viranogoshi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel: 063/865-55-96.

Dvobrazdni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesecnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel: 065 6081194.

Temeljem članka 11. Zakona o integriranom sprječavanju i kontroli onečišćenja životnog okoliša (*Službeni glasnik RS* br. 135/04, 25/15), Služba za zaštitu životnog okoliša gradske uprave Subotica

OBAVJEŠTAVA

zainteresiranu javnost o prijemu Zahtjeva operatera AD IMLEK Padinska skela, Beograd-Palilula, Ul. Industrijsko naselje bb., broj IV-08/I-501-246/2019 od 1.10. 2019. godine za izdavanje integrirane dozvole za rad postojećeg postrojenja za prerađivanje mlijeka i proizvodnju sireva na lokaciji Tolminska br. 10 Subotica, na katastarskoj parceli 36153/1 KO Subotica.

Uvid u podatke zahtjeva može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, Subotica, Trg slobode br. 1, soba 129, svakog radnog dana od 11 do 14 sati, ili na sajtu www.subotica.rs u odjeljku oglasna ploča u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti.

Zahtjev se može preuzeti na adresi: www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/ippc/zahtev-za-ippc-ad-imlek-mlekara-subotica.zip

Zainteresirana javnost može dostaviti mišljenja na podnijeti zahtjev ovom tijelu u roku od 15 dana od dana objavljivanja ove obavijesti sukladno članku 11., stavak 5. Zakona o integriranom sprječavanju i kontroli onečišćenja životnog okoliša.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 15. 10. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555785
WWW.TIPPNET.RS

XXXV. godina

Zlatna harfa

33. susret dječjih
crkvenih zborova
Subotičke biskupije

12.
listopad

u 11 sati
župna crkva sv. Mihaela
Arkandela u Beregu

Organizatori:

Subotička biskupija

Vijeće franjevačkih zajednica

Katoličko društvo „Ivan Antunović“

ŽRK *Ravangrad*, Sombor

Ostati na vrhu tabele

Ovosezonski drugoligaš, ŽRK *Ravangrad* iz Sombora, klub je s tradicijom duljom od šest desetljeća. Ove sezone natječe se u najnižem rangu, u Drugoj ligi – Sjever. Agilni predsjednik, dugogodišnji rukometaš i rukometni radnik, kako u klubu, tako i u Rukometnom savezu Vojvodine **Miodrag Ačić** sigurnom rukom vodi *Ravangrad* na staze povratka bar blizu nekadašnjih pozicija. Starijim čitateljima zasigurno su poznate slavne tradicije somborskih rukometašica. Ovaj klub je osamdesetih godina igrao europske utakmice, čak i finale Kupa pobjednika kupova, bili su prvaci Jugoslavije, imali su i nekoliko A reprezentativki tadašnje velike države. Proteklog vikenda, u suradnji s veteranima muškog RK *Sombor*, veteranke *Ravangrada*

organizirale su međunarodni turnir veterana u obje konkurencije. Tako su Somborci bili u prilici na djelu vidjeti stare majstore rukometa iz devet ženskih i petnaest muških ekipa iz Srbije, Hrvatske, BiH, Slovenije i jednu ekipu iz Češke. Na parketu sportske dvorane *Mostonga* nastupilo je i dosta nekada slavni imena, poput **Mirjane Đurice**, **Nataše Damjanović**, **Jasmina Mrkonje**, **Nikše Kaleba** i niza imena bivših prvoligaških ekipa.

Od lovorika do dna

Stjecajem okolnosti klub najsvjetliji tradicija, *Ravangrad*, prijeratni ponos i sportska perjanica Sombora, pao je na najniže grane od svojega postojanja.

»Posljednjih godina rukomet općenito zapada u duboku krizu. Širom Vojvodine, a kako čujem i od kolega južno od Beograda, djece je sve manje, proračunske financije su sve tanje, a do kvalitetnih sponzora gotovo je nemoguće doći. Nažalost, oni koji imaju novce, nemaju osjećaja gdje ih je najsvrsishodnije uložiti. Iz tih razloga se mnogi klubovi, osobito u seoskim sredinama, samoisključuju iz ligaških natjecanja, u nadi da će mirovanje potrajati sezonu-dvije, međutim, predviđeno mirovanje najčešće

vodi i gašenju kluba. U prethodnih nekoliko prvoligaških sezona znatno smo pomladili ekipu, ali smo i platili ceh neiskustvu igračica i zapali u rezultatsku krizu, što je dovelo do ispadanja u drugoligašku konkurenciju. No, panike u klubu nema, situacija je prihvaćena onakva kakva jest, a kompletan igrački i trenerski kadar smo uspjeli zadržati, pa bismo se, realno, trebali prošetati kroz drugu ligu i već od jeseni se iznova natjecati u prvoj. Detaljno smo analizirali situaciju i odgovorno tvrdim da ćemo kroz nekoliko godina ponovno biti ponos Sombora«, kaže Ačić.

Najniži rang odskočna daska

U novoj sezoni *Ravangrad* je u drugoligaškoj konkurenciji startao s dvije pobjede i zauzeo vodeću poziciju na ljestvici.

»Vjerujem da ćemo na vodećoj poziciji i ostati i vratiti se u staro jato. Možda će nam mali problem donijeti gostovanja u mjestima u kojima nema dvorane, pa se igra na betonu, no, vjerujem da će naše djevojke apsolvirati i tu situaciju, iako većina njih nije nikada igrala na drugoj podlozi, osim na parketu. Naš igrački kadar za ovu ligu je pomalo i prejak, a trener, profesor **Darko Bošković** dobio je i novog asistenta, **Stevana Mihaljeva** iz ŽRK *Sonta*. Iz Sonta nam je pristupilo osam vrlo perspektivnih igračica, koje za sada nastupaju za mlađe kategorije, a dvije, **Milica Cvetković** i **Jovanka Zorica**, u najužoj su konkurenciji za prvu ekipu. Za sada i financijska situacija nam je stabilna, tako da nesmetano provodimo donijete smjernice rada«, kaže Ačić.

ŽRK *Ravangrad* surađuje i s drugim klubovima u okolici Sombora, pa na taj način širi svoju igračku bazu, ali zauzvrat, i klubovima s kojima surađuje, čini dobro.

»Suradnju sa Sončankama uspostavili smo još prošle godine. Kao delegat RS Vojvodine uočio sam njihove probleme, pa smo im na dvojnu registraciju ustupili tri igračice koje kod nas trenutno nisu bile u prvom planu. Nama je bilo korisnije da igraju nego da sjede na klupi, a Sončankama su dobro došle zbog deficitarnog igračkog kadra. Žao mi je što im to nije pomoglo u stabiliziranju ekipe, pa se ove sezone ne natječu. Njihovih osam igračica pojačalo je naše mlađe kategorije, pa smo voljni, u cilju pomoći i popularizacije rukometa u Sonti, turnir mlađih kategorija čiji smo domaćini, organizirati kod naših velikih sportskih prijatelja. Mislim da će i njihovom treneru Mihaljevu puno koristiti rad uz našega trenera Boškovića. Onoga momenta kad se ŽRK *Sonta* bude reaktivirao bez problema ćemo im vratiti igračice koje su došle u naš klub, a ukoliko bude potrebe, opet ćemo im ustupiti i koju našu rukometašicu. Mislim da je upravo ova naša suradnja model po kojem bi mali klubovi trebali raditi u budućnosti, jer, napominjem, zbog negativne stope nataliteta djece je sve manje, odlasci s roditeljima u urbane sredine i inozemstvo sve su učestaliji, pa ne vidim drugog načina da se spasi što se spasiti može«, završava priču Ačić.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Definiranje

Nakon 11 odigranih prvenstvenih kola u 1. HNL situacija na ligaškoj tablici se polagano počinje definirati. Gornji dom (prva četiri mjesta) zauzimaju najbolje i najveće hrvatske momčadi (*Hajduk*, *Dinamo*, *Osijek* i *Rijeka*), dok se na pozicijama Donjeg doma (posljednja četiri mjesta) nalaze *Varaždin*, *Inter*, *Slaven* i *Istra*. Preostale dvije momčadi, peta *Gorica* i šesta *Lokomotiva*, nalaze se u sigurnoj zoni sredine tablice, bodovno bliže vrhu nego zoni ispadanja.

Bodovno gledano, trenutačna situacija je vrlo zanimljiva i fascinantno izjednačena u svim segmentima prvoligaške tablice. Vodeći *Hajduk* ima 23 osvojena boda, drugoplasirani *Dinamo* 22

i tu je jedina (manja) disproporcija, jer treći *Osijek* i četvrtoplasirana *Rijeka* imaju jednakih 19 bodova.

Središnjicu drže *Gorica* i *Lokomotiva* (15 bodova), dok sedmu i osmu poziciju zauzimaju *Istra* i *Slaven* (10), a na samom začelju su *Inter* i *Varaždin* sa sedam osvojenih ligaških poena.

Pogled na posljednje odigrano kolo ukazuje na sigurne predstave Gornjeg doma, istina ne toliko rezultatski uvjerljivih domaćina *Dinama* (1:0 protiv *Slavena*) i *Osijeka* (2:1 protiv *Gorice*), ali rutiniranog *Hajduka* protiv fenjeraša *Varaždina* (2:0). *Rijeka* je propustila prednost domaćeg terena, odigraivši samo 1:1 u duelu s *Lokomotivom*, dok su *Istra* i *Inter* u Puli podijelili plijen (2:2).

Također, lijepo je za vidjeti kako niti jedan od ligaških susreta nije završio bez postignutog gola, te kako je proteklo prvenstveno kolo, za razliku od prethodnih, donijelo prevagu domaćih sastava.

Slijedi prvenstvena stanka, s obzirom na to da je ovaj vikend rezerviran za susrete kvalifikacija za Europsko prvenstvo. Hrvatsku očekuju dva iznimno važna susreta, domaći protiv Mađarske (10. listopada u Splitu) i gostujući u Cardiffu protiv Walesa, nakon kojih bi se situacija u skupini mogla pozitivno definirati u smjeru osiguranja izravnog plasmana na Euro 2020. Pobjeda protiv Mađara i pobjeda protiv Velšana garantiraju završetak posla, dok bi eventualni remi u glavnom gradu Walesa još malo odgodio potvrdu vize za smotru najboljih europskih nogometnih reprezentacija.

U sljedećem pogledu bit će sve mnogo jasnije!

I definiranje...

D. P.

USKORO!

Nova knjiga u nakladi naše kuće

U NEKOLIKO SLIKA

Predstava *Tamo da putujem* iz Zagreba

Iz Ivković šora

Sijanje

Piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi moja. Nemam baš tušta vrimena sidit i mudrovat, znate kako je kod nas u Ivković šoru, a i u svim drugim šorovima i atari-ma, adet: kad prođe Miolj, svit navali borme na poso; nema se kada bit ni bolesan, što kazla snaš Marija Vilovka. »I mi bi mogli, borme, bit bolesni i svaki dan visit kod doktora al nemamo kada, moramo brat kuruze.« Dobro i veli žena, kako doktori? O svemu onaj odozgor odlučiva, a ona je živ dokaz. Jutros sam je baš vidio, ide i tura žiđarska kolica i džačić na njima od dvajst kila koncentrata za pilež, a ima devedest šest godina, rođena prid Marin dvajst treće. Veli mi Joso da mi nećemo ni blizo povući. Eto, sad baš prašimo žito za sime, smrdi ko sam vrug taj porzo, a snaš Marija je uvijek posijala priodno pa šta mu Bog da. Čeljadi moja, svemu je ovim kako ja gledim kriva naša sve veća i veća lakumost. Kad imamo toliko, mi bi još toliko. Ne biramo kako do tog doć, samo nek rodi. A onda dođu nakupci, prikupci, izvoznici, privoźnici, odvoźinci i nama ne ostane ni za gaće i čakčire već i dalje sićemo uši i krpimo straga. Eto šta nam je naša poljoprivredna politika: svodi se kako napuniti buđelar vođama i kako ćeš ošišat paora. Sad šišaju s cinama simena i mitrađa, divane kako roba ne triba nikom a vamo dižu cine simenima u nebesa. Majkuša mu, ako ne triba ne triba ni sijat valjdar; pritvorit lipo zemlju u atove pa čuvat josag kugod naši preci što su radili. Al oš andraka, samo probaj navistit da neš posadit jel posijat. Još kako se uzjogune inšpekcije te vake te nake. Kobjage, zagadićeš njive travom, a ne misle da travu popase josag. Bio ja na Festivalu voća u Tavankutu i borme fajn svita bilo sa svi strana, a i iz tuđi država. Sve drago čoviku kad vidi da se čeljad toliko paštre oko voćaka i vinograda, al se borme i žali svit na to da nema ko više ni radit. Mladež se pozapošļavala, a i neće da se lati po suncu i po vrućini, cine male, i tute vlada borme kojikaka sigra, a sve se svodi na to da se čoviku ne plati na vrime, a i ispod cine. Ne znam ja di ovo vodi, čeljadi moja, al ne vodi na dobro kad vam ja velim. Moj dida je divanio da je zabadavad lipa košnica kad nema čela u njoj. Borme nema ni meda. I ova naša pravljčina ovog, onog neće bit potribita kad nema ljudi. Valjdar je priče za-držat svit, pa onda opravljat kojišta neg izopravljat pa da nikom ne triba i niko ne hasnira. I najlipči salaš je poilo vrime samovanja, divanili su naše stare mudre glave. Al, jeto, došlo je vrime nikog modernizovanja; starije je sad jaje neg kokoška a dokle će to trvat vidićemo. Bio sam, čeljadi, na Festivalu bunjevački pisama. Svaka čast, bilo je zdravo lipi, a i oni koji su se paštrili da budnu lipi. Doduše, malo sam slabo razumio voditelje al pi-sme borme jesam. Pogotovo Tome Vukov što piva – kapa mu doli, čeljadi. Posli čovik mora svratit u mijan, tio-ne tio. Ta još sam i tamo tio tresnit šešir o zemlju i zviždit al ne da mi ova moja. Veli: »Nisi na salašu da zviždiš za fickovom«. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Bać Ivin štodir

Napravili jedni iskidali drugi

piše: Ivan Andrašić

Vrime se ope stalo svaki čas minjat. Vi dana izajutra ladno, samo što ne mrzne, a o podne bi čeljade moglo u kratki rukava. Vada brog toga, bać Ivu stalo ništa pritiskati u prsa, a malo malo, fali mu i zraka. U glave samo siva. No, ne dade se, ščim jutarnja ladnoća projde, sidne na biciglu, pa kroselo. Danas se odoma krenijo, sunce se već visoko popelo. Sokakevi prazni, u prvi po saata niko ga ni ni trefijo, samo nikoliko kerova luralica i prošlo nikoliko lemuzina. I traktora, take velike još ni ni vidijo, prikolice jim još veće. Idu i po danu i po noći, prolazu na dvi bandere o njegovoga doma. Dolazu izdaleka, vuču kukuruze u sušaru što je još pri voga poslišnjega rata napravilo cilo selo zajedno s njegovom zadrugom. Potli zadruga propala, jal je koikaki pokrali. Bilo svašta, još više se divanilo. Svršilo se tako što se nji nikoliko dobro omrsilo, a rabadžije ostale naskaku. Niko jim do kraj ni isplatijo nadnice za poslijni par godina što jim se vodilo da radu. Doduše, ni se baš sve ni vodilo, vidli istom ka tribali it u penziju. Nisu mogli, falilo nikakoga staža. Velu jim, još o pri rata niste bili ujaviti. Zadruga se prodavala i pripredavala, ni jedan što kupovo i prikupljivo, ni bijo baš na dobromu glasu, a svi bili bogati, ni sami ne znu koliko. Na kraj je kupijo jedan, kako danas zovu tajkun, iz velike varoši. sve što zadruga godina tekla, s njom i selo, dobijo za novce za koje ni mogo kupiti ni krštenu kuću u varoši. Nuz sušaru i silose što napravilo selo, on za dram napravijo i nove. Al ne samo za se, kanda i dosta trguje, pa kako se počelo skidati kukuruze, vuču ji i veliki traktori i još veći kamijoni. Dojdu glavnim drumom, pa priko krstopuća blizi bać Ivine kuće sokakom do sušare, tamo se istresu jal natovaru, pa natrag. Krstopuče i kaldrum, što selo još pri četrdespedes godina napravilo iz samodoprinosu, skroz razrivali. Gazde ni napameti nije da štetu nadoknađiva, jal da put i krstopuče popravlja. Doduše, niko ga noto vada ni ne tira, ko zna jal selcki dade i znadu zoto, pa zašto bi se trpo sam? Bać Iva ni ni voljijo it tim sokakom na bicigle. Po kaldrumu toliko druska, sve ti bubrige prodrmlje, da imaš kamečke u njima, vada bi poispadali i brez doktora. Ništa bolji ni ni naj kaldrum o groblja do štacije. Jedno vrime traktori i kamijoni išli odande, pa malo, malo, zapnu zotaj jedan jadni semafor što selo napravilo na krstopuću u centru. Iskidu lampe, pa ka dojdu majstori popraviti štetu, u cilomu selu nema letrike. Kaldrum o groblja do štacije ni bijo jak ko na krstopuću ko bać Iva u komšiluku i u tomu sokaku, pa brže i propo. Jama do jame, mož ji zaobit samo na bicigle, ko ide lemuzinom ako zaobide jednim točkim, ne može drugima. Tako jako druska, da čeljad ne volji ni it otud na lemuzina. Taj sokak zaobilazi kogod može. A selcki dade samo čutu i gledu kako sve propada. O ni što ji namistili, ne smiju ni mrdnit, možda vaj što zadrugu kupijo isto njev, pa ne daj bože da se zamiru. A komu taki kaldrumi i krstopuća smetu, nek ji zaobide.

NARODNE POSLOVICE

- Tko rano rani, dvije sreće grabi.
- Tko drugome jamu kopa sam u nju pada.
- Čovjek se pozna u tri slučaja: u jelu, u bogatstvu i u pijanstvu.
- Učenje je svjetlost.

VICEVI, ŠALE...

- Jao, kume, imam problem, žena me vara!
- Kako znaš?
- Sinoć došla doma i pitam ju gdje je bila, a ona kaže kod susjede Marije.
- Što je tu loše?
- Pa ja sam tamo sinoć bio.

Razgovaraju susjedi:

- Zamisli, sinoć oko ponoći stigne mi poruka na mobitel: *Trebaju li vam drva?*
- I?
- I ujutro pogledam iza kuće, kad ono nema mojih drva...

Kaže Bela Stipan:

- Al će ova kiša dobro doći zemlji, sve će ponovo oživiti.
- Ne daj Bože.
- Pa zašto, Stipane?
- Šta zašto? Ko da ne znaš da sam tri žene saranio.

Vremeplov – iz naše arhive

*Zavitni dan u Monoštoru, 2003.**Nastup HKUD Vladimir Nazor iz Sombora*

PETAK 11.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:21 Žrtve ljubavi
11:11 Riječ i život
12:00 Dnevnik 1
12:27 Karipski cvijet
13:17 Dr. Oz
14:02 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:47 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:08 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Lincoln, američki film
22:35 5.com s Danielom, zabavni talk show
23:30 Dnevnik 3
00:04 Lovina, američki film
01:35 Varalice
02:15 Dr. Oz
02:57 Dnevnik 3
03:23 Bijela robinja, telenovela
04:08 Voli me zauvijek, telenovela
04:51 Skica za portret
05:07 Dnevnik 2
05:49 Karipski cvijet

05:26 Kultura s nogu
05:57 Regionalni dnevnik
06:41 Teletubbyj
08:26 Laboratorij na kraju svemira: Robotska ruka
08:34 Gradski heroji
08:45 Naprijed, Go Jetter!
08:56 Andyjeve divlje pustolovine
09:10 Pustolovine Prudence
09:34 Flipper i Lopaka, crtana serija
10:02 Plesna akademija
10:29 Vučja krv
10:59 Psi, ta izvanredna bića: Majstori sluha, dokumentarna serija
11:26 Dr. Bergmann, seoski liječnik
12:15 Svijet vrtlara
12:47 Povratak irskoj kuhinji
13:15 Istina ili mit: Premlad/sam za srčani udar

13:27 Slijepa osveta, britanski film
14:58 Svjetski biseri
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Kuhan i pečen
17:35 Stuttgart: SP u gimnastici, prijenos
19:29 POPROCK.HR
20:05 Aurea fest Zlatne žice Slavonije 2019, snimka
21:49 Ubojstva u Sandhamnu
23:23 Neustrašiva, serija
01:03 Slijepa osveta, britanski film
02:31 Noćni glazbeni program

SUBOTA 12.10.2019.

07:12 Klasika mundi: 13. Zagrebački međunarodni festival komorne glazbe 2018.
08:02 Veleposjednik, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:26 Veterani mira
13:16 Zdrav život
13:44 Bajkovita Hrvatska:
13:57 Zajedno u duhu
14:34 Prizma
15:22 Istrage prometnih nesreća
15:52 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:27 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:16 Manjinski mozaik
17:38 Lijepom našom: Darda 2

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Starsky i Hutch, američki film
21:51 Suze boga sunca, američki film
23:56 Dnevnik 3
00:41 Ogledalo smrti, američki film - Ponoćni film
02:21 Dnevnik 3
02:55 Veleposjednik, američki film
04:10 Voli me zauvijek
04:55 Manjinski mozaik
05:10 Skica za portret
05:25 Dnevnik 2
06:07 Veterani mira
06:52 Prizma, multinacionalni magazin

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
09:40 EBU drama: Zora, hrvatska drama za djecu
10:05 Ovo je umjetnost
11:00 Vrtlarica: Put sjemena
11:35 Špica, riva, korzo
12:55 Auto Market
13:25 Makarska: Futsal, snimka
14:10 Rugby, Kup nacija: Hrvatska - Izrael, prijenos
15:55 Stuttgart: SP u gimnastici, prijenos
17:50 Zlata vrijedan - izbor najboljeg OPG-a, snimka
19:00 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Dinastije: Car, dokumentarna serija
20:55 Neobični planet: Oluja, dokumentarna serija
21:40 Mjanmar sa Simonom Reeveom, dokumentarna serija
22:40 Isto nebo, serija
00:20 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
00:40 Noćni glazbeni program

NEDJELJA 13.10.2019.

08:05 Rijeka bez povratka, američki film - Zlatno doba
Hollywooda - filmovi Marilyn Monroe
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Karlovac: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:02 Ljubav na ranču, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kratki dokumentarni film
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 "Ko te šiša
20:40 Najveće svjetske fešte
21:40 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
22:35 Dnevnik 3
23:15 Rijeka bez povratka, američki film - Zlatno doba

Hollywooda - filmovi Merilin Monroe
00:50 Nedjeljom u dva
01:45 Dnevnik 3
02:00 Sportske vijesti
02:10 Vijesti iz kulture
02:18 U potrazi za Felom, glazbeno-dokumentarni film
04:18 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
05:08 Dnevnik 2
05:50 Skica za portret
06:05 Rijeka: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
08:30 Luka i prijatelji: Rudnici
09:00 Grantchester
10:35 Vera
12:11 Paul Hollywood: Život jednog slastičara, dokumentarna serija
12:40 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:45 Sjedni, odličan
14:15 Stuttgart: SP u gimnastici, prijenos
16:55 Odbrojanje do Tokija
17:25 Magazin LP
17:55 Rukomet, LP
20:05 Zbor Gradišćanskih Hrvata: Pax et bonum - za djecu Vukovara, prijenos koncerta
21:40 Medici, gospodari
22:35 Graham Norton i gosti
23:20 U potrazi za Felom, glazbeno-dokumentarni film
01:20 Noćni glazbeni program

PONEDJELJAK 14.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Žrtve ljubavi, telenovela
11:10 Treća dob
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet, telenovela

13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Apsurdistan, dokumentarna serija
21:00 Patrola na cesti, dramska serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:40 Varalice
01:20 Dr. Oz
02:00 Dnevnik 3
03:11 Bijela robinja, telenovela
03:56 Voli me zauvijek, telenovela
04:41 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Dr. Bergmann, seoski liječnik
12:25 Svijet vrtlara
12:55 Povratak irskoj kuhinji
13:25 Gotovo savršeno mjesto, talijanski film
15:05 Vanuatu: more i vatra, dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neobična životinjska prijateljstva
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Pustolovine Prudence
19:30 POPROCK.HR
20:05 Rio Ferdinand - kako biti mama i tata, dokumentarni film
21:05 Churchill, britanski film
22:50 Amerikanci
23:45 Sluškinjina priča
00:35 Gotovo savršeno mjesto, talijanski film
02:10 Noćni glazbeni program

UTORAK 15.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Žrtve ljubavi, telenovela
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Jorge Bucay
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:36 Anđeo iz pakla, humoristična serija
00:57 Dr. Oz
01:42 Dnevnik 3
02:53 Bijela robinja, telenovela
03:38 Voli me zauvijek
04:23 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:35 Dr. Bergmann
12:30 Svijet vrtlara
13:00 Povratak irskoj kuhinji
13:30 Dvostruko vjenčanje, američki film
15:00 Kina - Pogled odozgo
15:52 Cesarica - HIT rujan
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neobična životinjska prijateljstva
17:38 Luda kuća
18:14 Najveće svjetske fešte
19:07 Pustolovine Prudence
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Hotel Marigold 2, britansko-američki film
23:05 Amerikanci
00:00 Sluškinjina priča
00:50 Dvostruko vjenčanje, američki film
02:15 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 16.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz

14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Kultura s nogu
20:36 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
21:03 Mijenjamo svijet: Ratovi kartela u Ciudad Juárezu, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Brigitte Macron - Francuski roman, dokumentarni film
00:10 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:31 Anđeo iz pakla, serija
00:52 Dr. Oz
01:37 Dnevnik 3
02:48 Bijela robinja
03:33 Voli me zauvijek
04:18 Kultura s nogu
04:48 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet

05:20 Što je klasika?
05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Teletubbyji
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Luka i prijatelji: Odjeća
11:35 Dr. Bergmann
12:30 Svijet vrtlara
13:00 Povratak irskoj kuhinji
13:33 Rosaria - Die Fremde und das Dorf, austrijski film

15:08 Kina - Pogled odozgo
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neobična životinjska prijateljstva
17:35 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:05 Cesarica - HIT rujan
19:08 Pustolovine Prudence
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Trinaesti ratnik, američko-kanadski film
22:45 Amerikanci
23:40 Sluškinjina priča
00:30 Rosaria - Die Fremde und das Dorf, austrijski film
02:00 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 17.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Cimbuli i cimbulaši, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Hrvatska moj izbor: Olga i Martin
14:30 Prometej
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Puls
22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
23:25 Oktobarska revolucija 1917: 1917 - Narodna revolucija
00:20 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:41 Anđeo iz pakla, serija
01:02 Dr. Oz
01:47 Dnevnik 3
02:58 Bijela robinja
03:43 Voli me zauvijek
04:28 emisija pučke i predajne kulture
04:58 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Pozitivno
11:35 Dr. Bergmann
12:27 Svijet vrtlara
12:57 Povratak irskoj kuhinji
13:30 Lake Effects, film
15:09 Kina - Pogled odozgo
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neobična životinjska prijateljstva
17:35 Luda kuća
18:13 Kuhan i pečen
19:03 Cesarica - HIT rujan
19:06 Pustolovine Prudence
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Narodni heroj Ljiljan Vidić, hrvatski film
22:45 Amerikanci
23:40 Nijanse plave
00:30 Lake Effects, film
02:05 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Neplanirano neplaniran vikend

Kada bi ovo bio dio romana u kojem opisujem situaciju u kojoj se nalazi glavna akterica, odnosno ja, onda bi početak išao ovako nekako: »Sjedila je za stolom, gledajući kroz bijeli ekran i pokušavala se sjetiti vikenda za koji nije imala nikakav plan. Ne, ne, tad smo nosili drva ... A ne, ne, tada je bio najavljen posjet... ne ni taj vikend, kako si zaboravila paprikaš i kanal«. Vjerujem kako je poanta prenijeta, pa napuštamo romanopisanje, ali ne i aktericu, tj. mene, i to u času kad se dogodio vikend bez plana. Totalni dar od dana. Neplanski mi je vikend ispao neplanski, i to tako što je planirani dan odlepršao u zrak i odjednom sam se našla u svom stanu nakon dugo vremena sama i bez plana. Obično, kad mi se i dogode takvi trenuci, takve sekunde, već idućeg trenutka namjesti se zamjenski plan i eto sadržaja i eto ubojstva spontanosti.

Vjerujem, nisam usamljen slučaj, hoćemo što više dobiti od života i onda se zatrpavamo stvarima, događajima, obvezama, planovima i zatvaramo put neplaniranim momentima.

Vikend koji je slavio spontanost

Odmah ću biti iskrena: nisam bila neke posebne volje, valjda ti dani i takav period. Na internetu sam naišla na *event* koji je u subotu pozivao u vožnju i to k meni dragom Monoštoru. Napravilih sa sobom dogovor: ako bude Sunca vozam, ako ne bude ostajem i šmiram. Nije bilo Sunca, ali završih na bicikliču.

»Amazon of Europe Bike Trail - Biciklistička ruta Europski Amazon« je projekt koji je bio i tema ove vožnje, a u opisu je stajalo da je skup na izlazu iz Sombora, odakle starta vožnja do etno kuće u Monoštoru, zatim kratka pauza uz neka predavanja, vožnja kroz šumu, ručak u etno kući i pravac kući svojoj. Prihvaćeno!

Kako je to zaista bilo

Okupilo se ne više od tridesetak vozača na dogovorenom mjestu i sve s pratnjom policije, kako to ozbiljna organizacija nalaže. Još u razdoblju kada smo radili organiziranje ovakvih

događaja zaključila sam da se sigurnije osjećam kada vozim pod pratnjom policije, jer današnji vozači automobila ne mare za bicikliste. Sastav ljudi na bicikluma je bio prošaran, a raspoloženje je bilo fino i umjereno. Svi okupljeni s istim ciljem – uživati u vožnji. Za nepun sat vremena stigli smo na dogovoreno mjesto u Monoštoru gdje su na prvom izborniku bila predavanja, i to o samom projektu koji nas je okupio, zatim nekoliko savjeta za sigurnost prometa, pa problematika prometne policije.

»Amazon of Europe Bike Trail - Biciklistička ruta Europski Amazon« je INTERREG projekt koji spaja pet država jednom biciklističkom rutom (Austrija, Slovenija, Mađarska, Hrvatska i Srbija). Ideja i cilj projekta jest spajanje područja budućeg prekograničnog rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav. Ciklo turizam doživljava svoj procvat posljednjih godina i biciklisti sami sebi kroje staze, ali ova

staza ima nešto posebno, a to je priroda kroz koju prolazi i sigurna sam, mnogi će putopisi biti ispisani upravo na njoj. Ne mogu ni zamisliti kakav će doživljaj imati neki Tom iz Danske dok bude pedalao kraj Dunava ili kako će June iz Amerike uspjeti smiriti oduševljenje pedaliranja kroz šumu Štrbac. Meni nije bilo lako i to ne znam je li razlog oduševljenja što sam otkrila nešto novo u kraju kroz koji često prolazim ili je do čiste ljepote viđenog bez obzira na novinu. Kako bilo, ja nikada ovako nisam bila oduševljena barom kao što me je oduševila bara Šarkanj – Crna bara. Kažu mještani da je baš nizak vodostaj i kako je inače još ljepša, ali mi to nije važno. Bila je tako mirna i ušuškana u okolicu, a neki spokoj se širio oko nje. Prizor za napisati par sastava, šteta što me sa školom nikada nisu doveli tu. Da ne zaboravim: do nje smo došli vožnjom duž šetne staze Štrbac kroz Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje. I dok sam ja padala u nesvijest od oduševljenja i bare, drugi su pričali o još jednoj bari koju nećemo uspjeti obići ovog puta zbog blata. Nevjerojatno je to kako do jučer, u mom svijetu, tu nije postojala niti jedna, a sada se samo nižu i ja već znam što ću raditi prvi put kad mi život da prostora za prirodu.

Hvala svim okolnostima koje su se namjestile kako bi moj planirani vikend ostao bez plana i poklonile mi šumu i baru u jednom danu.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

**PRAZNIK HRVATSKE
ZAJEDNICE U REPUBLICI
SRBIJI – DAN ROĐENJA
BANA JOSIPA JELAČIĆA**

PRAZNIK HRVATSKE ZAJEDNICE
U REPUBLICI SRBIJI – DAN
ROĐENJA BANA JOSIPA JELAČIĆA
BIT ĆE OBILJEŽEN U SRIJEDU,
16. LISTOPADA 2019. GODINE.

Program proslave počinje
svetom misom u crkvi sv. Jurja
u Petrovaradinu,
s početkom u 18.30 sati.

Poslije svete mise, u 20 sati,
u Amfiteatru SPENS-a u Novom Sadu,
bit će održan prigodan
kulturno-umjetnički program.

